MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO

EDUKOLOGIJOS IR SOCIALINIO DARBO INSTITUTAS

EDITA KOLIATAITĖ

EDUKACINIŲ TECHNOLOGIJŲ VALDYMO

MAGISTRANTŪ ROS NUOLATINĖ S STUDIJOS

DĖSTYTOJŲ PATIRTYS TAIKANT SOCIALINIUS TINKLUS EFEKTYVINANT STUDIJŲ PROCESĄ

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas: *prof. dr. Valdonė Indrašienė*

Vilnius, 2018

TURINYS

ĮVADAS 3

1. SOCIALINIŲ TINKLŲ RAIDA 6

1.1. Socialinių tinklų veikimo principai 6

1.2. Socialinių tinklų funkcijos 9

1.3. Socialinių tinklai įvairovė 10

2. SOCIALINIAI TINKLAI BEI JŲ PANAUDOJIMO GALIMYBĖS 17

3. SOCIALINIAI TINKLAI STUDIJŲ PROCESE 26

4. DĖSTYTOJŲ PATIRČIŲ TAIKANT SOCIALINIUS TINKLUS EFEKTYVINANT STUDIJŲ PROCESĄ TYRIMAS 32

4.1. Tyrimo metodologija 32

4.2. Žvalgomojo tyrimo rezultatų analizė 35

4.3. Empirinio tyrimo rezultatų analizė 42

IŠVADOS 60

REKOMENDACIJOS 61

LITERATŪROS SĄRAŠAS 62

SANTRAUKA 70

SUMMARY 71

PRIEDAI 72

ĮVADAS

Aktualumas. Socialinių tinklų naudojimas yra augantis reiškinys tiek asmeniniame, tiek akademiniame gyvenime. Socialiniai tinklai tai priemonės, naudojamos įgalinti naudotojus socialinei sąveikai. Socialinių tinklų naudojimas papildo ir tobulina mokymą tradiciniame mokymo(si) kontekste (Junco, Heibergert ir Loken, 2011; Yakin ir Tinmaz, 2013; Seechaliao, 2015; Bista, 2015). Pavyzdžiui, „Youtube“, „Facebook“, „Wiki“ ir tinklaraščiai suteikia didelį informacijos kiekį apie įvairius subjektus. Studentai gali naudoti šias priemones išsamesniems paaiškinimams gauti. Virtualios priemonės, tokios kaip
„Moodle“ padeda dėstytojams palaikyti ryšius su studentais dalyvaujamojoje veikloje, kurioje šios priemonės padaro informaciją lengviau prieinamą visiems naudotojams bet kuriuo metu ir bet kurioje vietoje. Šioje aplinkoje naudotojai, o ypač besimokantieji, gali paklausti ar pateikti klausimus, į kuriuos atsakys bendramoksliai ar/ir dėstytojas. Tokiu būdu dėstytojai gali įvertinti įsitraukimą ir pateikti savo komentarus tam tikra tema mokymo ir žinių praplėtimo tikslais (Trepulė ir Daukšienė, 2016).

„Facebook”, „Twitter” gali būti naudojamos taip pat labai panašiai. Dauguma kitų socialinių tinklų priemonių, skirtų bendradarbiavimui, internetinėms apklausoms, žmonių informavimui, citavimui ir internetinės saugyklos gali būti naudojamos švietimo procese tokiu būdu, kuris nebuvo galimas anksčiau. Siekiant priimti tinkamą sprendimą apie pačius efektyviausius mokymosi būdus ir žinių gavimą, svarbu suprasti skirtumus tarp naudotojo sukurto turinio ir patikimo (faktinių žinių) turinio.

Ištirtumas. Socialiniai tinklai tapo aktualūs ir švietimo srityje, ypatingai tarp aukštojo mokslo studentų. Jie pakeitė mokymosi būdus dėl nemokamai teikiamos informacijos savo interneto svetainėse, suteikė galimybę dėstytojams bendrauti su studentais, gauti ir dalintis žiniomis. Šiandien socialinių tinklų sistemos darosi vis populiaresnės ir vis daugiau žmonių jomis naudojasi. Skirtingi žmonės šias sistemas naudoja įvairiems tikslams įgyvendinti. Dauguma švietimo institucijų deda dideles pastangas bandydamos pritaikyti socialinius tinklus studijų proceso efektyvinimui (Mardiana, 2016).

G. Grosseck, C. Holotescu (2008) iškėlė klausimą ar „Twitter” gali būti naudojamas kaip mokymo įrankis? Atliktas tyrimas atskleidė, jog šis socialinis tinklas gali būti efektyvi profesinio tobulėjimo ir bendradarbiavimo su studentais priemonė bei atliepti studentų mokymosi poreikius. R. Mason, F. Rennie (2008), G. Grosseck (2009) atkreipė dėmesį į socialinius tinklus kaip vieną iš e-mokymosi įrankių. Mokslininkės V. Vaičiūnienė, V. Mažeikienė ir G. Valūnaitė Oleškevičienė (2013) nagrinėjo socialinių medijų koncepciją bei

informacinių komunikacinių technologijų naudą suaugusiųjų švietimui. B. White, I. King, P. Tsang (2011) kėlė diskusijas, kaip socialinė medija gali praturtinti mokymo(si) procesą bei kaip išlaikyti balansą tarp aktyvaus socialinių tinklų vartotojo, duomenų apsaugos ir privatumo. Visa tai rodo, tyrėjų bei praktikų susidomėjimą socialiniais tinklais bei bandymus pritaikyti juos studijų procese. Lietuvoje vis dar trūksta tyrimų įrodančių, ar dėstytojai naudojasi bei kaip naudojasi socialiniais tinklais.

Šiuo tyrimu siekiama nustatyti priežastis, kodėl dėstytojai naudoja socialinius tinklus, suprasti socialinių tinklų priemonių svarbą mokymo(si) procesui ir švietimo kokybės gerinimui, išanalizuoti pagrindines problemas, su kuriomis susiduria dėstytojai naudodami šiuos tinklus. Šio darbo tikslas yra nustatyti ir pasiūlyti patobulinimus, susijusius su dabartiniais metodais, kuriuos naudoja universitetai suaugusiųjų švietimo srityje.

Darbo objektas: socialinių tinklų naudojimo praktika studijų procese.

Darbo tikslas: atskleisti dėstytojų patirtis naudojant socialinius tinklus studijų procese.

Darbo uždaviniai:

1. atskleisti socialinių tinklų paskirtį ir funkcionavimą;
2. išanalizuoti socialinių tinklų panaudojimo galimybes studijų procese;
3. atskleisti dėstytojų patirtis naudojant socialinius tinklus studijų procese.

Tyrimo problema. IKT pažanga ir kaip tai yra įgyvendinama švietime visuomet prisideda prie švietimo kokybės gerinimo, kuri pasiekia galutinius vartotojus. Jei universitetai naudosis tik statiškai nesusijusiomis priemonėmis, tuomet studentai ir suaugusieji, kurie gauna naudą iš tokio mokymosi ir švietimo, nebus skatinami naudotis tokiomis priemonėmis, kur daugiausia dėmesio yra skiriama lengvam naudojimui, interaktyvumui ir ryšių užmezgimui. Socialiniai tinklai tampa vis svarbesni aukštojo mokslo srityje, kadangi keičiasi kursų formatas. Be to, socialiniai tinklai suteikia galimybę studentams palaikyti ryšį, lengvai sukurti bei palaikyti pokalbius ir kitas sąveikas nebūnant realiose auditorijose ar paskaitose.

Tyrimo metodika. Tyrimo tikslui pasiekti pasirinkta atlikti kokybinį tyrimą, kuris leistų atskleisti subjektyvią dėstytojų, dirbančių Lietuvos aukštosiose mokyklose, patirtį, jų nuomonę naudojant socialinius tinklus studijų procese. Kokybinis tyrimo tipas leis atskleisti tyrimo dalyvių požiūrį į tiriamą reiškinį remiantis jų patirtimis ir suvokimu. Remiantis dėstytojų patirtimis, bus mėginama atskleisti, kodėl jie naudojasi socialiniais tinklais, kaip tai veikia mokymo procesą bei su kokiomis problemomis susiduriama.

Tyrimo laikas: 2018 m. spalio 1-31 d.

Tyrimo etapai:

I - mokslinės literatūros analizė (terminas 2017-11-20 iki 2018-04-30);

II - žvalgomasis tyrimas (interviu su Lietuvos aukštųjų mokyklų darbuotojais, turinčiais specifinių žinių apie socialinių tinklų galimybes ir pritaikomumą studijų procese) (terminas 2018-05-02 iki 2018-05-31);

III - kokybinio tyrimo instrumento sudarymas (terminas 2018-06-01 iki 2018-06-31);

IV - pusiau struktūruotas interviu su Lietuvos aukštųjų mokyklų dėstytojais (terminas 2018-10-01 iki 2018-10-31);

III - interviu tekstų turinių analizė (kokybinės turinio (content) analizės metodas, taikant kodavimo procedūras (kategorijų /subkategorijų kūrimą) (terminas 2018-11-01 iki 2018-11-10).

1. SOCIALINIŲ TINKLŲ RAIDA

Šioje darbo dalyje pateikiami socialinių tinklų svetainių veikimo principai bei funkcijos. Principų analizė padės suprasti socialinius tinklus, o paminėti dažniausiai naudojami socialinių tinklų įrankiai (funkcijos) leis suvokti šių tinklų panaudojimo būdus, nors kasdien šis skaičius vis didėja. Taip pat remiantis moksline literatūra aptariama socialinių tinklų įvairovė chronologine tvarka, kuri atskleidžia socialinių tinklų populiarėjimą ir šių svetainių kaip reiškinio plitimą.

1.1. Socialinių tinklų veikimo principai

Socialinės žiniasklaidos sąvoka apibūdinamos tokios platformos kaip socialiniai tinklai, tinklaraščiai, mikro tinklaraščiai ir forumai, kur vartotojų sukurtas turinys yra dalinamasis kitų vartotojų (Boyd ir Ellison, 2008). Socialinių tinklų svetainės dažniausiai apibrėžiamos, kaip internetu grindžiamos paslaugos, kurios leidžia asmenims: susikurti viešą ar pusiau viešą profilį apribotoje sistemoje; sudaryti sąrašą vartotojų, su kuriais jie nori dalintis savo ryšiais; peržiūrėti ir koreguoti savo ryšių sąrašą ir tuos, kuriuos kiti sukūrė šioje sistemoje (Aggarwal, 2011). Šių ryšių pobūdis gali skirtis priklausomai nuo svetainės. Socialinis tinklas gali būti apibrėžiamas ne tik kaip paslauga, tačiau ir platforma ar sritis, esanti internete, kur gali būti sukurta socialinė komunikacija ar santykiai, o asmenys gali dalintis informacija. Socialiniai tinklai suteikia vartotojui galimybę internetu dalintis savo nuomone, jausmais, veikla, įvykiais ar dominančiomis sritimis (Kneitaitė, 2012).

Socialiniai tinklai išskirtiniais laikomi ne todėl, kad jie leidžia asmenims susipažinti su nepažįstamais žmonėmis. Svarbiau yra tai, kad socialiniai tinklai leidžia vartotojams aiškiai išreikšti save ir padaryti jų socialinius tinklus matomus (Svidinskas, cituojama pagal Scott, 2014). Žmonės dalinasi bet kokia ir visų tipų asmenine patirtimi, informacija tokiuose socialiniuose tinkluose kaip „Facebook, „Friendfeed“, „Myspace“, „Twitter“ ir „Youtube“ (Raacke ir Bonds-Raacke, 2008).

Žmonės jungiasi prie socialinių tinklų skirtingais tikslais. Ši sąlyga lemia faktą, jog privatūs gyvenimai tampa viešais ir jais dalijasi milijonai žmonių, kurie net nepažįsta vienas kito. Socialinių tinklų svetainės tapo ypatingai svarbia priemone norint bendrauti ar gauti naujausią informaciją, užmegzti naujus santykius. Be to, socialinių tinklų aplinka suteikia galimybes asmeniniams pareiškimams, interesų grupių kūrimuisi, bendradarbiavimo užtikrinimui ir informacijos dalinimuisi (Tiryakioglu ir Erzurum, cituojama pagal Aydogan ir

Akyuz, 2010). Naudodami kelis pelės paspaudimus, žmonės gali siųsti vieni kitiems vaizdo įrašus, nuotraukas ar bet kokį kitą turinį.

Nuo 2002 m. buvo sukurta daugybė socialinių tinklų svetainių. Kai kurios, tokios kaip, pavyzdžiui „Friendster“, džiaugėsi populiarumu, tačiau galiausiai išnyko. Kiti sukūrė nišines bendruomenes, pavyzdžiui, „MySpace“, kuri buvo nukreipta į muziką mėgstantį jaunimą. 2000 m. pabaigoje socialinė žiniasklaida įgijo visuotinį pripažinimą ir kai kurios paslaugos sulaukė didžiulio vartotojų skaičiaus. Pavyzdžiui, 2012 m. lapkričio mėnesį „Facebook“ paskelbė, jog visame pasaulyje yra vienas milijardas vartotojų. 2012 m. liepos mėnesį „Twitter“ suskaičiavo turintis 517 milijonų vartotojų (Macevičius, 2010).

Nors socialinių tinklų svetainės yra įdiegę daugybę įvairių techninių funkcijų, jų pagrindą sudaro matomi profiliai, kurie rodo „Draugų sąrašą“, kurie taip pat yra šios sistemos naudotojai. Profiliai yra unikalūs puslapiai, kuriuose galima „Įkelti save“. Prisijungus prie socialinių tinklų svetainės, asmens yra paprašoma užpildyti formą, kurią sudaro keletas klausimų. Profilis yra sukuriamas naudojant atsakymus į klausimus, tokius kaip amžius, gyvenamoji vieta, pomėgiai ir skiltis „Apie mane“. Dauguma svetainių taip pat skatina vartotojus įkelti savo profilio nuotrauką. Kai kurios svetainės leidžia savo vartotojams patobulinti savo profilius pridedant multimedijos turinį ar pakeičiant jų profilio išvaizdą ar nuotaiką. Kiti socialiniai tinklai, tokie kaip, pavyzdžiui, „Facebook“, leidžia vartotojams pridėti modulius (aplikacijas), kurios papildo jų profilius (Granda, Mouriz ir Ruibola, 2008).

Profilio matomumas priklauso nuo svetainės ir nuo vartotojo nuožiūros. Pagal numatytuosius nustatymus profiliai „Friendster“ ir „Tribe.net“ yra tikrinami paieškos sistemų. Tai reiškia, kad profiliai yra matomi visiems, nepriklausomai nuo to, ar profilį peržiūrintis asmuo turi paskyrą. Alternatyviai, „LinkedIn“ kontroliuoja, ką gali matyti kitas žmogus priklausomai nuo to, ar jis/ji turi mokamą paskyrą. Svetainės, tokios kaip „MySpace“, leidžia vartotojams pasirinkti, ar jie nori, jog jų profilis būtų „viešas“ ar matomas „tik draugams“. „Facebook“ laikosi kitokio požiūrio – pagal numatytuosius nustatymus vartotojai, kurie yra to paties „tinklo“ dalis, gali peržiūrėti ir kitų asmenų profilius, nebent profilio savininkas yra nusprendęs atsisakyti leidimo tai daryti jo profilyje. Su prieinamumu ir matomumu susijusios struktūrinės variacijos yra vienas iš pagrindinių dalykų, kurie išskiria socialinių tinklų svetaines viena iš kitos (Romansky, 2014).

Viešas ryšių demonstravimas yra esminis socialinių tinklų svetainių komponentas. Prisijungus prie socialinių tinklų svetainės, asmenys yra raginami nustatyti kitas funkcijas, pavyzdžiui, savo santykius su kitais vartotojais. Šių santykių įvardinimas priklauso nuo svetainės – populiariausi terminai apima „Draugai“, „Kontaktai“, „Sekėjai“ ir „Fanai“. Dauguma socialinių tinklų svetainių reikalauja abipusės draugystės patvirtinimo, tačiau kai

kurios - ne. Šie vienpusiai ryšiai yra įvardinami kaip kažkas panašaus į „Fanai“ ar „Sekėjai“, tačiau dauguma svetainių juos taip pat vadina draugais. Sąvoka „Draugai“ gali būti klaidinanti, kadangi šie ryšiai nebūtinai gali reikšti draugystę kasdienine šio žodžio prasme. Priežastys, kodėl žmonės palaiko šiuos ryšius, taip pat skiriasi (Mark, Guy, Kremer-Davidson ir Jacovi, 2014).

Dauguma socialinių tinklų svetainių taip pat suteikia galimybę savo vartotojams palikti žinutę jų „Draugų profiliuose“. Ši funkcija paprastai apima „komentarų“ palikimą, nors svetainės naudoja įvairias šios funkcijos apibrėžimus. Be to, socialinių tinklų svetainės dažnai turi privačių žinučių rašymo funkciją, kuri yra panaši į internetinį paštą. Nors tiek privačios žinutės, tiek komentarai yra populiarūs daugumoje pagrindinių socialinių tinklų svetainių, jie nėra visuotinai prieinami (Jonutis, 2010).

Ne visos socialinių tinklų svetainės prasidėjo kaip tokios. „QQ“ prasidėjo kaip kinų momentinių pranešimų paslauga, „LunarStorm“ kaip bendruomenės paslauga, „Cyworld“ kaip korėjiečių diskusijų forumo priemonė, o „Skyrock“ (anksčiau „Skyblog“) buvo prancūzų tinklaraščių rašymo paslauga prieš pridedant socialinių tinklų svetainių funkcijas. „Classmates.com“ mokyklų filialų katalogas, pradėtas 1995 m., ėmė rodyti matomus „Draugų sąrašus“ po to, kai socialinių tinklų svetainės tapo populiarios. „AsianAvenue“, „MiGente“ ir „BlackPlanet“ anksčiau buvo populiarios etninių bendruomenių svetainės su ribotomis „Draugų funkcijomis“ dar prieš pradedant 2005–2006 m. įdiegti socialinių tinklų svetainių funkcijas ir struktūrą (Boyd ir Ellison, 2008).

Be profilių, draugų, komentarų ir privačių žinučių, socialinių tinklų svetainės skiriasi savo funkcijomis ir vartotojų baze. Kai kurios turi nuotraukų ar vaizdo dalinimosi galimybes ar įdiegtas tinklaraščio, momentinių pranešimų technologijas. Taip pat yra specialiai mobiliesiems įrenginiams skirtų socialinių tinklų svetainių (pavyzdžiui, „Dodgeball“), kai kurios internetu grįstos socialinių tinklų svetainės taip pat palaiko ribotas mobiliąsias sąveikas (pvz., „Facebook“, „MySpace“ ir „Cyworld“). Dauguma socialinių tinklų svetainių nukreipia žmones pagal tam tikrus geografinius regionus ar kalbines grupes, tačiau tai ne visuomet nustato svetainės naudotojai. „Orkut“, pavyzdžiui, buvo paleistas Jungtinėse Amerikos Valstijose tik anglų kalba, tačiau portugališkai kalbantys brazilai greitai tapo dominuojančia vartotojų grupe. Kai kurios svetainės yra sukurtos specialiai atsižvelgiant į tam tikras etnines, seksualinės orientacijos, politines ar kitas identitetu pagrįstas kategorijas. Taip pat yra netgi keletas socialinių tinklų svetainių, skirtų šunims („Dogster“) ir katėms („Catster“), kur jų šeimininkai privalo prižiūrėti jų profilius (Boyd ir Ellison, 2008).

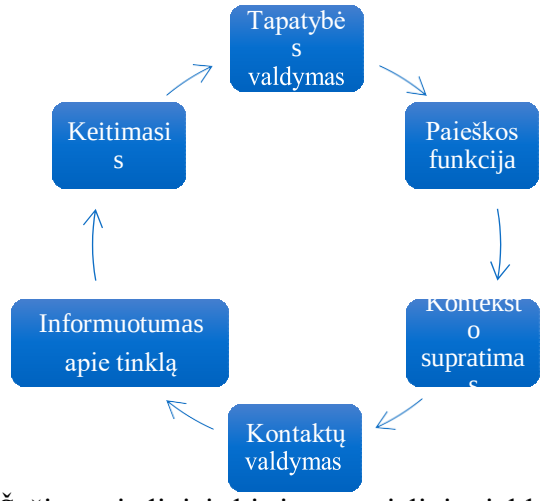
Socialinių tinklų plėtra ir to įtaka žmonių gyvenimui yra neginčijamas faktas. Atsakant į klausimą, kodėl socialiniai tinklai kuriasi bei kodėl jie tampa tokie reikalingi bei būtini

kasdienybėje galima teigti, jog pirmiausia socialiniai tinklai patenkina socialinius poreikius. Socialiniai poreikiai apima bendrumo (priklausymo grupei žmonių) poreikį, patenkina asmens norą bendrauti aiškiai išreiškiant save. Pagrindiniai socialinių tinklų principai leidžia užtikrinti būtent šiuos visuomenės poreikius.

1.2. Socialinių tinklų funkcijos

Socialinių tinklų įvairovė atliepia įvairius žmonių poreikius. Tokie tinklai padeda verslui, prekės ženklui, prisideda prie klientų aptarnavimo, efektyvina, lengvina bei greitina vadovavimo procesus ir pan. Pasiekti šiuos tikslus šiandien padeda įvairūs socialiniai tinklai bei juose esančios funkcijos, nustatymai. Taigi kaip žmonės renkasi socialinius tinklus? Žmonės skiriasi vienas nuo kito. Darbas, kurį dirba, šeimyninė padėtis formuoja gyvenimo būdą, poreikius. Skirtingus poreikius atliepia skirtingi socialiniai tinklai, tačiau, nepaisant to, socialiniai tinklai tarpusavyje turi daugelį tokių pačių funkcijų (Raad ir Chbeir, 2013).

Richter ir Koch (2008), ištyrė keletą socialinių tinklų svetainių (priedas nr. 1). Iš šios analizės buvo gauti šeši pagrindiniai skirtingų socialinių tinklų komponentų sąrašai (1 paveikslas).

1 pav. Šeši pagrindiniai skirtingų socialinių tinklų komponentai

Šaltinis: Richter ir Korch, adaptuota pagal autorę, 2018

• Tapatybės valdymas (socialinių tinklų naudotojai pildydami anketas konstruoja socialinį identitetą, kurį pateikia auditorijai. Socialinio tinklo anketos kūrėjas turi galimybę valdyti tapatybės informacijos prieinamumą, t. y. užpildyti informaciją ir nustatyti prieigos teises (kam ir ką leidžiama matyti));

• Paieška (pavyzdžiui, tinkle esančiame paieškos laukelyje ieškoti asmens/įmonės/organizacijos/grupės/bendruomenės arba galimybę aktyviai priimti socialinių tinklų svetainių rekomendacijas kontaktams);

• Konteksto supratimas (tai gali būti informacija apie bendrus kontaktus ir interesus, apie tą patį universitetą, kurį aplankė ar tą pačią įmonę, su kuria asmuo dirba. Konteksto supratimas daug prisideda prie bendravimo ir bendradarbiavimo);

• Kontaktų valdymas (kontaktų valdymas sujungia visas funkcijas, kurios leidžia palaikyti asmeninį tinklą užmezgant santykius su kitais socialinio tinklo nariais);

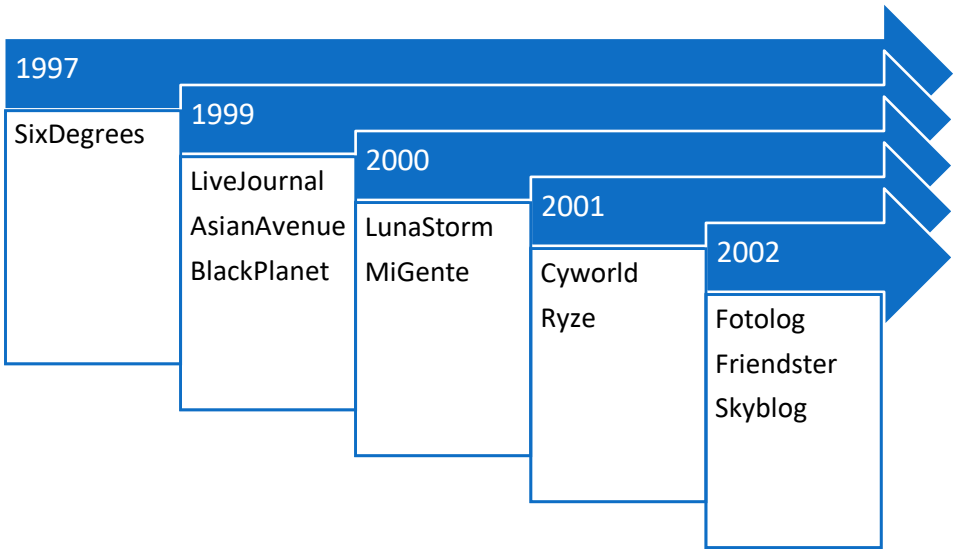
• Informuotumas apie tinklą (veiksmų ir (arba) apie dabartinės būklės ir (arba) pastarųjų pokyčių informavimas. Pavyzdžiai, funkcijos, leidžiančioms informuoti apie kitų vartotojų skelbiamas naujienas, artėjančius gimtadienius ir pan.);

• Keitimasis (keitimasis apima galimybes tiesiogiai keistis informacija (pavyzdžiui, žinutėmis) arba netiesiogiai (pavyzdžiui, nuotraukomis ar pranešimais skelbimų lentoje)) (Richter, Koch, 2008).

Išanalizavus socialinių tinklų pagrindines funkcijas, galima teigti, kad naudodami socialinius tinklus žmonės gali atlikti įvairius veiksmus: keistis nuotraukomis, vaizdo įrašais, dalintis naujienų istorijomis, skelbti savo mintis tinklaraščiuose ir dalyvauti internetinėse diskusijose. Socialiniai tinklai taip pat leidžia asmenims, įmonėms, organizacijoms bendrauti su dideliu žmonių skaičiumi kas padidina veiklos našumą ir efektyvumą.

1.3. Socialinių tinklai įvairovė

Socialiniai tinklai tapo ne tik priemone, kaip palaikome ryšius su draugais internete. Tai pakeitė žmonių bendravimą ir tai, kaip mes gyvenime. Šiandien yra labai daug įvairių socialinių tinklų svetainių, tačiau viskas prasidėjo 1997 m. sukūrus „SixDegrees“ svetainę (2 pav.). Šiandien socialiniai tinklai yra terminas, kurį žino beveik visi. Net atokiausi pasaulio regionai bent jau girdėjo apie „Facebook“ ir „Twitter“ ir tikriausiai juos naudoja reguliariai. Be socialinių tinklų tikriausiai negalime įsivaizduoti gyvenimo, bet taip buvo ne visada. Boyd ir Ellison (2008) naudoja grafiką (2 priedas) leidžiantį vizualiai pažvelgti į didžiausių socialinių tinklų paleidimo internetinėje erdvėje datas (2 pav.).

2 pav. Didžiausių socialinių tinklų paleidimo internetinėje erdvėje datos 1997-2002 metai

Šaltinis: Boyd ir Ellison, adaptuota pagal autorę, 2018

1990 m. pabaigoje, kai ir taip plačiai naudojamas internetas tapo dar populiaresnis, ėmė atsirasti interneto svetainės, kurios leido vartotojams kurti ir talpinti turinį. Pirmoji socialinių tinklų svetainė „SixDegrees.com“ atsirado 1997 m. (2 pav.). „SixDegrees.com“ leido vartotojams kurti profilius, išvardinti savo draugus ir nuo 1998 metų naršyti savo draugų sąrašuose. Kiekviena iš šių funkcijų, žinoma, egzistavo ir kai kuriose kitose formose dar prieš „SixDegrees“. „SixDegrees“ reklamavo save kaip priemonę, galinčią padėti žmonėms bendrauti ir siųsti žinutes kitiems. Nors „SixDegrees“ pritraukė milijonus vartotojų, jai nepavyko tapti tvariu verslu ir 2000 metais ji buvo uždaryta. Žvelgiant atgal, jos įkūrėjas mano, jog „SixDegrees“ tiesiog atsirado per anksti (Marion ir Omotayo, 2010). Nors žmonės jau buvo pradėję naudotis internetu, dauguma jų neturėjo išplėtoję savo draugų tinklų, kurie buvo prisijungę. Ankstyvieji naudotojai skundėsi, jog, priėmus kvietimą, buvo mažai ką galima daryti, todėl dauguma žmonių tiesiog nesidomėjo susitikimu su nepažįstamaisiais.

Profiliai egzistavo daugumoje pagrindinių pažinčių svetainių ir daugumoje bendruomenių svetainių. „AIM“ ir „ICQ“ bičiulių sąrašai atitinka „Draugų sąrašus”, nors šie “draugai” nebuvo matomi kitiems. „Classmates.com“ leido prisijungti žmonėms prie savo vidurinės mokyklos ar kolegijos ir naršyti po kitų tinklus, kurie taip pat buvo susiję, tačiau vartotojai negalėjo kurti profilių ir pridėti draugų dar metus laiko. „SixDegrees“ buvo pirmoji svetainė, kuri apjungė šias funkcijas (Jonutis, 2010).

Nuo 1997 iki 2001 metų daugybė bendruomeninių priemonių ėmė palaikyti įvairias profilių kombinacijas ir viešai skelbiamus „Draugus“. „AsianAvenue“, „BlackPlanet“ ir „MiGente“ leido vartotojams kurti asmeninius, profesinius ir pažinčių profilius – vartotojai

galėjo identifikuoti savo draugus asmeniniuose profiliuose, nesiekdami šių ryšių patvirtinimo (Sampath Kumar, Karthik Chandran, Arun Kumar ir Karnavel, 2012). Korėjos virtualaus pasaulio svetainė „Cyworld“ buvo pradėta kurti 1999 metais, o socialinių tinklų svetainių funkcijos buvo pridėtos 2001 metais, nepriklausomai nuo kitų svetainių. Panašiai kaip Švedijos internetinė bendruomenė „LunarStorm“, 2000 metais atnaujino save kaip socialinių tinklų svetainė, pridėjo „Draugų sąrašus“, svečių knygas ir dienoraščių puslapius (Sampath Kumar ir kt., cituojama pagal Skog, 2012).

Kita socialinių tinklų svetainių banga prasidėjo tuomet, kai 2001 metais buvo paleistas „Ryze.com“, kurio tikslas buvo padėti žmonėms pasinaudoti savo verslo tinklais. „Ryze“ steigėjas pranešė, jog savo svetainę jis pirmiausia pristatė savo draugams – pagrindiniams San Francisko verslo ir technologijų bendruomenės nariams, įskaitant verslininkus ir investuotojus į daugelį ateities socialinių tinklų svetaines (Sampath Kumar ir kt., cituojama pagal Scott, 2012). „Ryze“ niekada nepasiekė masinio populiarumo. „LinkedIn“ tapo galinga verslo paslauga, o „Friendster“ tapo pačiu svarbiausiu, jei tik ne „vienu iš didžiausių nusivylimų interneto istorijoje“ (Sampath Kumar ir kt., cituojama pagal Chafkin, 2012).

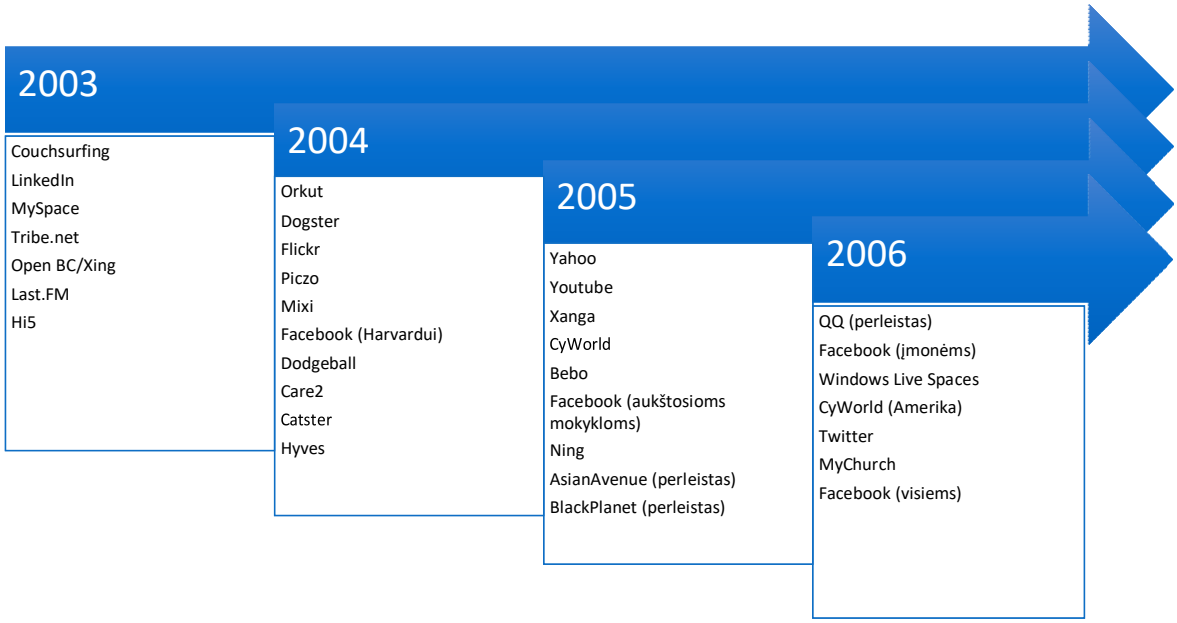
„Friendster“ buvo paleistas 2002 metais kaip socialinis „Ryze“ papildymas. Jis buvo sukurtas siekiant konkuruoti su „Match.com“ – pelninga internetinių pažinčių svetaine. Nors dauguma pažinčių svetainių sutelkė dėmesį į žmonių supažindinimą su nepažįstamaisiais atsižvelgiant į panašius interesus, „Friendster“ buvo sukurtas siekiant padėti susipažinti draugų draugams, darant prielaidą, jog draugų draugai gali tapti artimesniais partneriais nei nepažįstamieji (Boyd ir Ellison, 2008).

Kai „Friendster“ populiarumas išaugo, svetainė susidūrė su socialiniais ir techniniais sunkumais. „Friendster“ serveriai ir duomenų bazės nebuvo pakankamai pasirengę atlaikyti tokio staigaus augimo, todėl svetainė reguliariai strigdavo. Tai erzino vartotojus, kurie savo el. paštus buvo pasikeitę į „Friendster“. Natūralus augimas buvo labai svarbus kuriant nuoseklią bendruomenę, naujų vartotojų, kurie sužinojo apie svetainę iš spaudos, antplūdis, sutrikdė kultūrinę pusiausvyrą (Boyd, 2006).

Pradinis „Friendster“ dizainas neleido vartotojams žiūrėti žmonių profilių, kurie yra nutolę per keturis laipsnius (draugų-draugų-draugų-draugai). Norėdami žiūrėti papildomus profilius, vartotojai pradėjo pridėti kitus asmenis, jog galėtų išplėsti savo pasiekiamumą (Boyd, 2006).

Nuo 2003 m. buvo paleista daugybė naujų socialinių tinklų svetainių (3 pav.). Tai paskatino socialinės programinės įrangos analitiką Clay Shirky (2003) paminėti naują terminą DVSTP: „Dar viena socialinio tinko paslauga“. Dauguma iš jų buvo į profilius orientuotos svetainės, bandančios pakartoti ankstyvąją „Friendster“ ar konkrečių tikslinių demografijų

sėkmę. Nors socialiai organizuotos socialinių tinklų paslaugos bandė pasiekti plačiąją auditoriją, profesionalios svetainės, tokios kaip „LinkedIn“, „Visible Path“, ir „Xing“ (anksčiau „openBC“) sutelkė dėmesį į verslo žmones. Į tam tikrus pomėgius orientuotos socialinių tinklų svetainės, tokios kaip, pavyzdžiui, „Dogster“ padėjo nepažįstamiesiems užmegzti ryšius atsižvelgiant į jų interesus. „Care2“ padėjo susitikti aktyvistams, „Couchsurfing“ jungė keliautojus su žmonėmis, „MyChurch“ jungė krikščionių bažnyčias ir jų narius (Weerakkody, 2012).

3 pav. Didžiausių socialinių tinklų paleidimo internetinėje erdvėje datos 2003-2006 metai

Šaltinis: Boyd ir Ellison, adaptuota pagal autorę, 2018

Socialinių tinklų svetainės ne visada sulaukia populiarumo šalyse, kurioms buvo kurtos. Pavyzdžiui, „Google's Orkut“ nepavyko sukurti tvarios vartotojų bazės JAV, tačiau „Brazilian invasion“ (Fragoso, 2006) padarė „Orkut“ nacionaline Brazilijos socialinių tinklų svetaine. Microsoft's Windows „Live Spaces“ (MSN Spaces) taip pat buvo abejingai priimta JAV, tačiau tapo itin populiari kitose šalyse (Weerakkody, 2012).

„MySpace“ buvo pradėtas 2003 metais, jog konkuruotų su svetainėmis, tokiomis kaip „Friendster“, „Xanga“ ir „AsianAvenue“. Steigėjai norėjo pritraukti vartotojus, kurie buvo nutolę nuo „Friendster“. Kilus gandams, jog „Friendster“ ketina naudoti mokamą sistemą, vartotojai ėmė skelbti pranešimus, kurie skatino žmones jungtis prie kitų alternatyvių socialinių tinklų svetainių, įskaitant „Tribe.net“ ir „MySpace“. „MySpace“, pasinaudodama ankstyvųjų „Friendster“ vartotojų praradimu, sugebėjo staigiai išaugti. Viena ypač pastebima

grupė, kuri skatino visus pereiti prie kito tinklo, buvo alternatyviojo roko grupės, kurios buvo pašalintos iš „Friendster“ už tai, jog nesilaikė profilio taisyklių (Piskorski, Chen ir Knoop, 2011).

Ne vien grupės buvo pagrindinis „MySpace“ augimo šaltinis, tačiau simbioziniai ryšiai tarp grupių ir gerbėjų padėjo „MySpace“ išeiti už ankstesnių „Friendster“ vartotojų ribų. Grupių ir gerbėjų dinamika buvo abipusiškai naudinga: grupės norėjo susisiekti su gerbėjais, o tuo tarpu gerbėjai sulaukė taip trokštamo dėmesio iš jų mėgstamų grupių, todėl naudojo „Draugų ryšius“, jog pažymėtų savo tapatumą ir priklausomumą. Be to, „MySpace“ išskyrė save iš kitų reguliariai pridėdama funkcijas atsižvelgiant į vartotojų poreikius ir leisdama vartotojams personalizuoti savo profilius (Wilkinson ir Theiwall, 2010).

Žmonės masiškai pradėjo prisijungti prie „MySpace“ 2004 metais. Priešingai nei senesni vartotojai, pastarieji niekada anksčiau nebuvo „Friendster“ – kai kurie prisijungė dėl to, jog norėjo palaikyti ryšį su savo mėgstamomis muzikos grupėmis; kiti sužinojo apie svetainę iš savo šeimos narių. Kai paaugliai ėmė registruotis, jie paskatino ir savo draugus prisijungti. Priešingai nei neleisdama nepilnamečiams prisijungti prie svetainės, „MySpace“ pakeitė savo vartojimo politiką, kuri leido prisijungti ir nepilnamečiams. Kai svetainė išaugo, pradėjo formuotis trys skirtingos populiacijos: muzikantai/artistai, paaugliai ir koledžą baigusi miesto socialinė minia. Apskritai, pastarosios dvi grupės nesąveikavo viena su kita išskyrus per grupes (Jansz ir Hitters, 2010).

Nors „MySpace“ pritraukė didžiosios žiniasklaidos dėmesį JAV ir už jos ribų, socialinės tinklų svetainės augo ir populiarėjo visame pasaulyje. „Friendster“ tapo traukos objektu Ramiojo vandenyno salose, „Orkut“ tapo lyderiaujančia socialinių tinklų svetaine Brazilijoje, „Mixi“ plačiai paplito Japonijoje, „LunarStorm“ nukeliavo į Švediją, o olandų vartotojai naudojosi „Hyves“, „Grono“ užėmė Lenkiją, „Hi5“ buvo priimta mažesnėse Lotynų Amerikos, Pietų Amerikos ir Europos šalyse, o „Bebo“ tapo ypač populiariu Didžiojoje Britanijoje, Naujojoje Zelandijoje ir Australijoje. Be to, anksčiau buvusios populiarios komunikacijų ir bendruomenių paslaugos ėmė įdiegti socialinių tinklų svetainių funkcijas. Kinų „QQ“ momentinių pranešimų paslauga greitai tapo didžiausia socialinių tinklų svetaine visame pasaulyje, kai pridėjo profilius ir padarė matomus draugus, kai tuo tarpu forumo priemonė „Cyworld“ nugalėjo Korėjos rinką (Boyd ir Ellison, cituojama pagal McLeod, 2008).

Tinklaraščių paslaugos su visomis socialinių tinklų svetainių funkcijomis taip pat tapo populiarios. Jungtinėse Amerikos Valstijose tinklaraščių kūrimo priemonės su socialinių tinklų svetainių funkcijomis, kaip pavyzdžiui, „Xanga“, „LiveJournal“ ir „Vox“ pritraukė plačiąją auditoriją. „Skyrock“ dominuoja Prancūzijoje, o „Windows Live Spaces“ dominuoja

daugelyje didžiųjų rinkų visame pasaulyje, įskaitant Meksiką, Italiją ir Ispaniją (Donelan, Kear ir Ramag, 2010).

Skirtingai nuo ankstesnių socialinių tinklų svetainių, „Facebook“ buvo sukurtas atskiriems koledžo ryšiams palaikyti. Socialinis tinklas „Facebook“ prasidėjo 2004 m. pradžioje tik kaip Harvardui skirta socialinių tinklų svetainė. Norėdami prisijungti, vartotojai turėjo turėti harvard.edu elektroninio pašto adresą. Kai „Facebook“ pradėjo palaikyti kitas mokyklas, jų vartotojų taip pat buvo reikalaujama turėti universiteto elektroninio pašto adresą, kuris buvo susijęs su tomis institucijomis, taip siekiant išlaikyti svetainę pakankamai uždarą ir jog tai paskatintų vartotojus suprasti, jog svetainė yra privati bendruomenė (Cronin, 2009).

Nuo 2005 m. rugsėjo mėnesio „Facebook“ išsiplėtė įtraukdamas aukštųjų mokyklų studentus, specialistus vidiniuose įmonės tinkluose ir, galiausiai, visus. Atviros registracijos pakeitimas nereiškė, jog nauji vartotojai galės lengvai pasiekti vartotojus uždaruose tinkluose – prieigos gavimas prie įmonės tinklų vis dar reikalavo tinkamo adreso (Marichal, 2016). Kita funkcija, kuri išskiria „Facebook“ iš kitų, yra galimybė už jo ribų esantiems kūrėjams kurti „aplikacijas“, kurios leidžia vartotojams personalizuoti jų profilius ir atlikti kitas užduotis, kaip pavyzdžiui, palyginti filmų pasirinkimus ar žemėlapyje žymėti kelionių istorijas (Kiralova ir Pavličeka, 2014).

Nors dauguma socialinių tinklų svetainių orientuojasi į didėjantį augimą, kiti aiškiai siekia siauresnės auditorijos. Kai kurie, kaip pavyzdžiui „SmallWorld“ ir „BeautifulPeople“, sąmoningai riboja prieigą, jog atrodytų išrankūs ir skirti elitui. Kiti – į veiklą orientuotos svetainės, kaip pavyzdžiui „Couchsurfing“; taip pat tapatybės pagrindu veikiančios svetainės, kaip pavyzdžiui, „BlackPlanet“ ar į interesus orientuotos svetainės, kaip pavyzdžiui „MyChurch“ – yra apribotos savo tikslinės demografijos, todėl yra linkusios būti mažesnės. Galiausiai, visi, kurie nori sukurti nišinę socialinių tinklų svetainę, tai gali padaryti „Ning“ – platforma ir hostingo paslauga, kuri skatina vartotojus kurti savo pačių socialinių tinklų svetaines (Boyd ir Ellison, 2008).

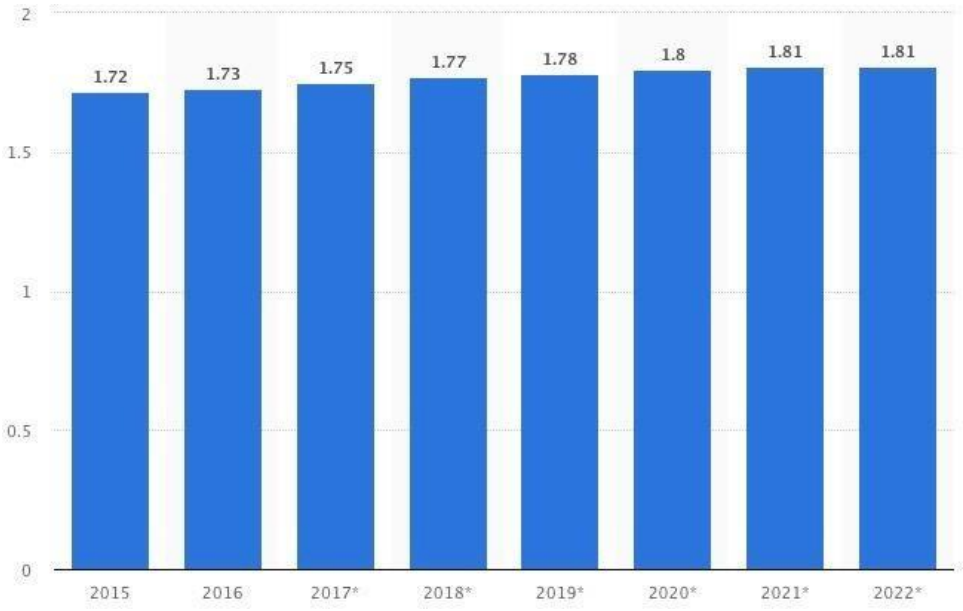
Šiuo metu, nėra patikimų duomenų, kiek žmonių naudoja socialinių tinklų svetainėmis, nors rinkos tyrimai pažymi, jog socialinių tinklų svetainių naudojimas auga visame pasaulyje. Šis augimas paskatino daugelį kompanijų investuoti laiko ir pinigų į socialinių tinklų svetainių kūrimą, įsigijimą, populiarinimą ir reklamavimą (Staff ir kt., 2016). Tuo pačiu metu, kitos kompanijos draudžia prieigą prie tokių socialinių tinklų svetainių savo darbuotojams. Be to, JAV kariuomenė uždraudė savo kariams naudoti „MySpace“, o Kanados vyriausybė uždraudė savo darbuotojams naudotis „Facebook“, kai tuo tarpu JAV kongresas pasiūlė teisės aktus, draudžiančius naudotis socialinių tinklų svetainių mokyklose ir bibliotekose (Donelan ir kt., 2010).

Socialinių tinklų svetainių augimas rodo internetinių bendruomenių organizacijų pokyčius. Nors interneto svetainės, skirtos panašius interesus turinčioms bendruomenėms vis dar egzistuoja ir klesti, socialinių tinklų svetainių kūrimas ir veikla dažniausiai yra organizuojamos atsižvelgiant į žmones, o ne į interesus. Socialinių tinklų svetainės yra struktūrizuojamos kaip asmeniniai (ar „egocentriniai“) tinklai, kur pačiame jų bendruomenės centre yra žmogus. Socialinių tinklų svetainių skaičiaus augimas rodo, jog šis reiškinys tapo visuotine šiuolaikinės kultūros dalimi.

2. SOCIALINIAI TINKLAI BEI JŲ PANAUDOJIMO GALIMYBĖS

Šioje darbo dalyje aptariamos socialinių tinklų panaudojimo galimybės, kurias atveria kiekvieno skirtingo socialinio tinklo funkcijos. Pagrindinė socialinio tinklo funkcija – ryšiai, kai pakviestas asmuo priima prašymą, kviečiantis asmuo gali pakviesti kviestojo asmeninius kontaktus, toliau tobulinant tinklą. Per socialinius tinklus gali būti sukurtos tarpusavyje susijusios bendruomenės, siekiant padėti asmenims surasti kontaktus, kurie jiems gali būti naudingi, tačiau kitaip jiems gali būti sunku susitikti. Tolimesni žingsniai ir galimybės priklauso nuo tinklo bei jame esančių funkcijų ir paties vartotojo naudojimosi socialiniu tinklu tikslo. Su socialinių tinklų svetainių populiarumu vis daugiau žmonių gali tapti internetinės bendruomenės dalimi.

Norint rasti tam tikrą elementą, kuris turėjo įtakos visai visuomenei, būtų keletas galimų pretendentų. Išmaniųjų telefonų technologijų pažanga per tokį trumpą laiką, be abejo, yra įspūdinga. Tačiau socialinių tinklų poveikis, nors ir susipynęs su išmaniuoju telefonu, dar labiau prisidėjo prie technologijų pažangos. Socialiniai tinklai savaime yra ne nauja, bet šiandien daug labiau patobulinta ir efektyvesnė versija anksčiau kurtų socialinių tinklų. Suprantama, jog prie to prisidėjo ne tik technologijų pažanga, tačiau pačių socialinių tinklų nuolatinis modifikavimas ir tobulinimas. Bet kaip socialinių tinklų pažanga iš tiesų daro įtaką tai, kaip mes gyvename? Statistikos duomenys apie socialinių tinklų vartotojus (3 priedas) bei šių skaičių augimas įrodo šių tinklų populiarėjimą (4 pav.).

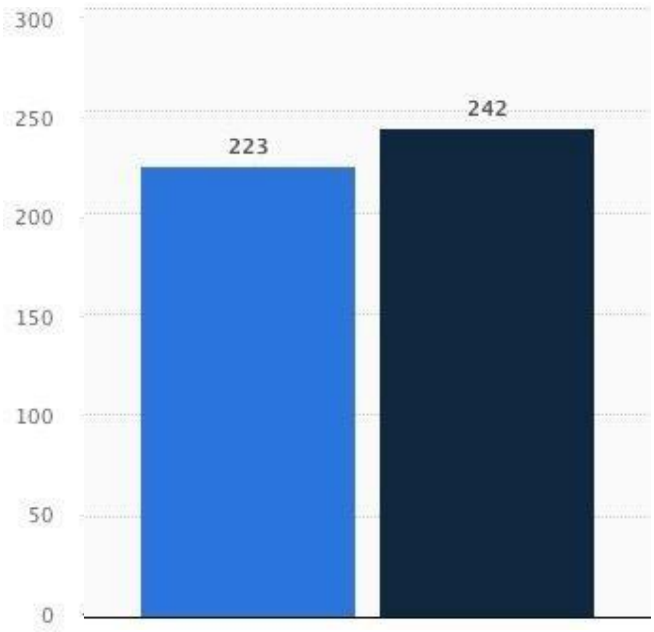

4 pav. Socialinių tinklų vartotojų skaičiaus prognozė Lietuvoje nuo 2015 iki 2022 metų (milijonais)

Šaltinis: Statistikos duomenų bazė www.statistica.com, 2018

Statistika prognozuoja, kad 2022 metais aktyvių socialinių tinklų vartotojų skaičius sudarys 1,81 milijono žmonių. Nuo 2016 metais iš 1,73 milijono socialinių tinklų vartotojų skaičius padidėjo daugiau nei 80 000 naujų vartotojų. Dėl socialinių tinklų augimo populiarumo nuo 2015 iki 2022 metų numatomas nuolatinis vartotojų augimas.

Kaip lengvai šiandien galima pamatyti, kas vyksta kitoje pasaulio pusėje realiu metu, o esant Lietuvoje bendrauti su žmogumi esančiu kitoje šalyje. Tyrimai atskleidžia, jog kasmet vis daugiau laiko praleidžiame internete (5 pav.): naršydami, ieškodami informacijos, komunikuodami vieni su kitais, dalindamiesi idėjomis ir pan. Internetas bei IKT priemonės tampa daugelio ne tik įrankiu komunikuoti, dalintis, ieškoti informacijos. Šiandien visas bendravimo ir bendradarbiavimo procesas gali vykti naudojant IKT priemones.

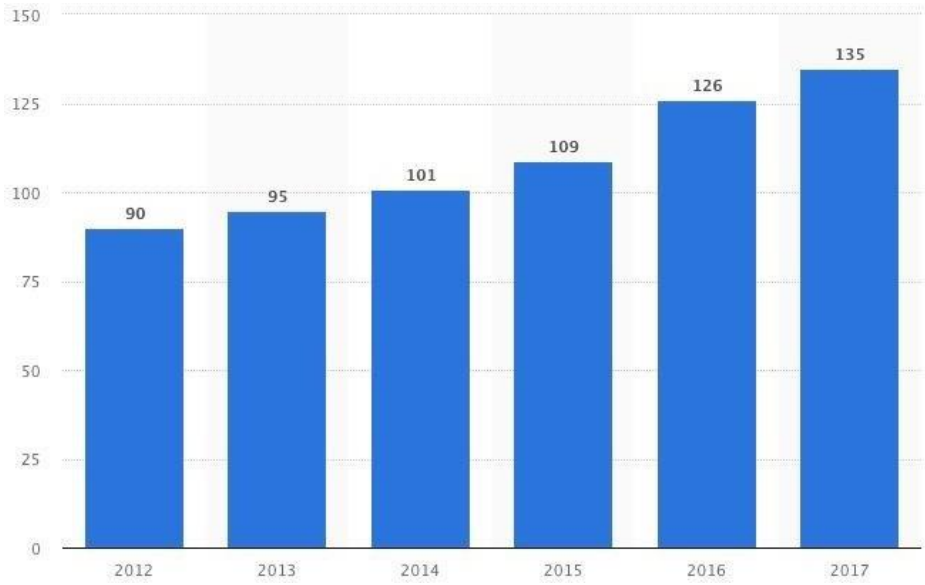
5 pav. Suaugusiųjų dienos laikas praleidžiamas internete naudojantis technologijomis (minutėmis)

Šaltinis: Statistikos duomenų bazė www.statistica.com, 2018

Pateikti duomenys atskleidžia, jog interneto naudotojai (suaugusieji) 2017 metais internete praleido 223 minutes per dieną naudodami mobiliąsias technologijas ir 242 minutes per dieną naudodami stacionarų kompiuterį/nešiojamą kompiuterį/planšetinį kompiuterį (4 priedas). Duomenys atskleidžia, jog IKT tampa svarbiu bendravimo, komunikavimo, laiko praleidimo įrankiu. Statistiniai duomenys rodo, jog internetas, išmanieji įrenginiai, socialiniai tinklai pakeitė žmonių gyvenimus. Socialiniai tinklai, dėl interneto prieigos bei kompiuterių/planšečių/nešiojamų kompiuterių prieinamumo, tapo neatsiejama daugelio žmonių kasdieninė gyvenimo dalis, kuri leidžia pamatyti, kas vyksta draugų gyvenime, susipažinti su kitais žmonėmis, kurie turi panašių interesų ir idėjų. Kai kuriems socialiniai tinklai – verslas, kuris leidžia bendrauti su klientais, parduoti paslaugas ar prekes, reklamuotis. Nesvarbu, ar asmuo naudojasi išmaniuoju telefonu, planšetiniu kompiuteriu ar stacionariu kompiuteriu, tereikia interneto, jog būtų galima naudotis socialinių tinklų teikiamais privalumais. Šiandien galima rasti daugybe skirtingų socialinių tinklų, kurie atitinka kiekvieno skirtingus poreikius ir gyvenimo būdą.

Tyrimai atskleidžia, jog kasmet vis daugiau laiko praleidžiama internete (3 pav.). Socialiniai tinklai tampa daugelio ne tik įrankiu komunikuoti, dalintis, ieškoti informacijos. Šiandien mokymosi procesas taip pat gali būti perkeliamas į socialinius tinklus, kuriuose besimokantieji gali bendrauti, dalintis, mokytis. Socialinių tinklų svetainės patraukė milijonus vartotojų, iš kurių daugelis įtraukė šias svetaines į savo kasdienę veiklą. Statistiniai duomenys

(6 pav.) atskleidžia, jog 2016 metais interneto naudotojai praleisdavo 126 minutes socialiniuose tinkluose. 2017 metais šis skaičius dar padidėjo beveik 10 min. (5 priedas). Galima teigti, jog socialiniai tinklai tampa vis svarbesniu įrankiu, o laikas praleidžiamas naudojantis socialiniais tinklais kasmet vis auga.

6 pav. Interneto vartotojų dienos laikas praleidžiamas socialiniuose tinkluose (minutėmis)

Šaltinis: Statistikos duomenų bazė www.statistica.com, 2018

Socialiniai tinklai vis plačiau naudojami kasdieninėje veikloje. Kad ir kaip būtų, kūrėjai, kurie nuolatos gerina šiuos socialinius tinklus, turėtų išplėsti savo programų švietimo galimybes, suteikiant jiems galimybę būti susietiems ir sujungtiems su kitomis švietimo priemonėmis ir programomis. Socialinių tinklų svetainės siūlo keletą galimybių, tokių kaip asmenų socializacija, galimybė bendrauti su žmonėmis iš viso pasaulio, galimybė būti grupės nariu, kuri negali būti įmanoma realiame gyvenime dėl geografinių, fizinių apribojimų, galimybė gauti informaciją ir ja dalintis. Konfidencialumo problemos, piktnaudžiavimas informacija ir socialinių tinklų priklausomybė taip pat yra neginčytini faktai (Wuest, 2010). Tačiau, socialiniai tinklai taip pat gali būti sėkmingai naudojami švietimo srityje (Maccaroll ir Curran, 2015).

Socialiniai tinklai turi įvairias technologines galimybes, priklausomai nuo interesų ir paties vartotojo. Visų socialinių tinklų technologinės savybės yra gana panašios. Tačiau kai kurios svetainės skiriasi priklausomai nuo to, kiek jose yra naujų informacijos ir komunikacijos priemonių, pavyzdžiui, mobiliojo ryšio, dienoraščių ir nuotraukų/vaizdo dalijimosi galimybių (Kane, Labianca, Borgatti ir Alavi, 2013).

Socialinius tinklai gali būti apibrėžiami kaip interneto paslaugos, kurios leidžia asmenims:

- sukurti viešą arba pusiau viešą profilį;
- komunikuoti su kitais vartotojais;
- dalintis informacija;
- peržiūrėti ir perkelti informaciją (Boyd ir Ellison, 2008, Mislove, 2009, Collin, Rahilly, Richardson ir Third, 2011).

Socialiniai tinklai nėra naudojami tik bendravimui su draugais procesams. Daugelis švietime naudoja socialinių tinklų technologijas, įskaitant tarpusavio vertinimą, diskusijas ir grupinį darbą. Tyrimai rodo, jog studentai naudoja socialinius tinklus norėdami bendrauti su kitais studentais, žiūrėti internetinius vaizdo įrašus, transliacijas, tinklaraščius paskaitų metu (Bartosik-Purgat, Filimon, Kiygi-Calli, 2017).

Besimokantieji dažnai naudoja socialinius tinklus (pvz., „Facebook“, „Twitter“, „YouTube“, „Classroom 2.0“ ir kt.) skirtingiems tikslams: aptarti paskaitas, mokytis už universiteto ribų ir planuoti. Socialiniai tinklai naudojami ne tik kalbėti, susirašinėti žinutėmis, rašyti tinklaraščius ir būti internetinių bendruomenių, tokių kaip „Facebook“ ir „MySpace“, dalimi, o taip pat mokymosi veiklai, įskaitant bendradarbiavimą grupinių projektų metu. „Facebook“, „Twitter“ ir „YouTube“ yra dažniausiai besimokančiųjų naudojamos priemonės, kadangi naudotojai, o ypač besimokantieji, sąveikauja ir dalinasi savo žiniomis lengvai prieinamu būdu (Al-Mukhaini, Al-Qayoudhi ir Al-Badi, c2014).

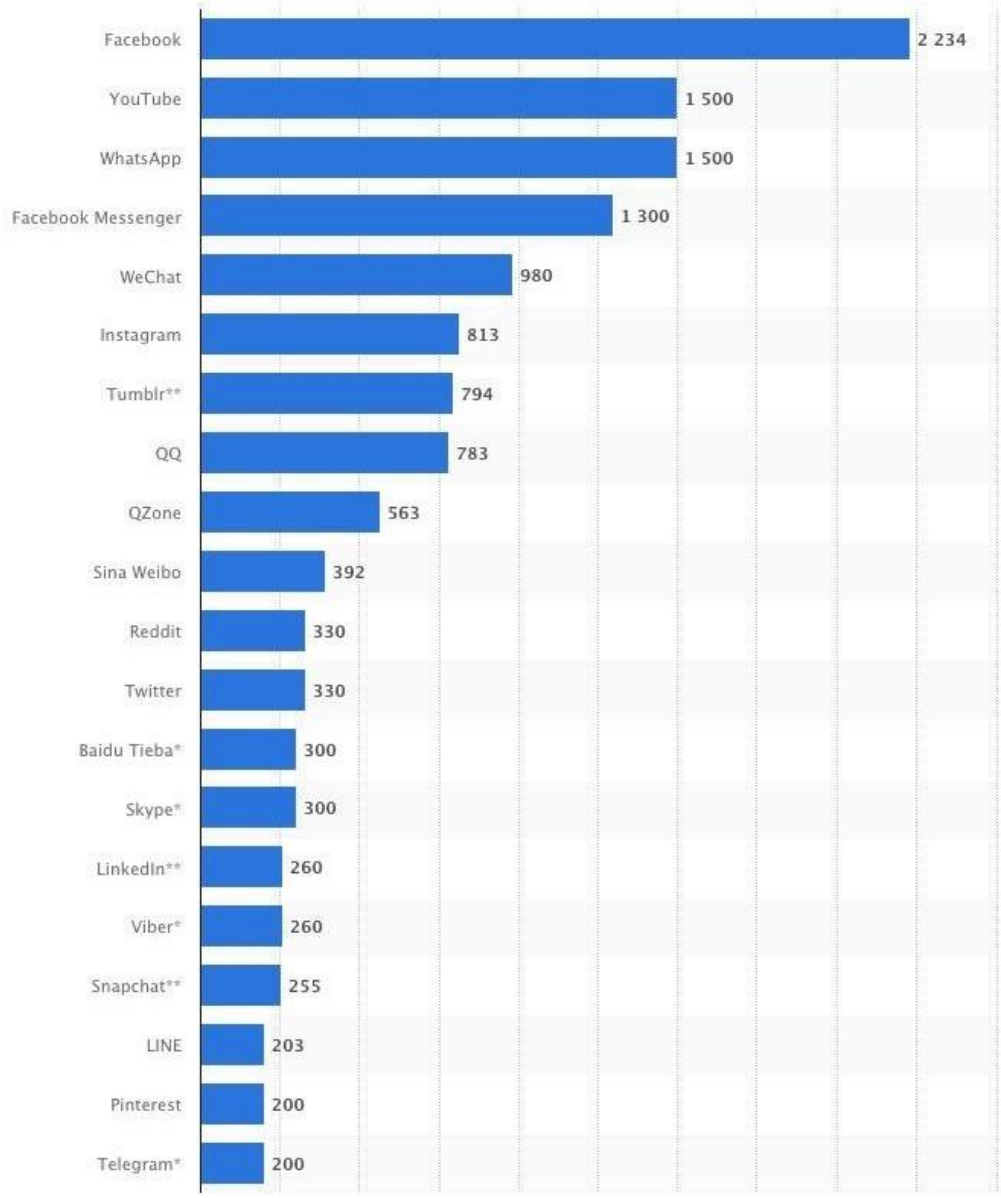
Faktas yra tai, jog „Facebook“ - didžiausias socialinis tinklas su didžiausia auditorija palyginti su panašiomis žiniasklaidos priemonėmis, ypač todėl, jog jis leidžia žmonėms bendrauti su jų draugais ir patogiai apsikeisti informacija. Šimtai žmonių, nepažinodami vieni kitų, dėka šio socialinio tinklo gali susiburti bendram tikslui ir net nuspręsti veikti kartu. Dauguma žmonių vis daugiau laiko praleidžia šioje naujoje terpėje. Nepaisant jos visuotinio pripažinimo ir apibrėžimo kaip socialinio tinklo, „Facebook“ taip pat galėtų įgyti unikalią mokymosi technologijos poziciją švietimo tikslais (Mhunpiew ir Purayidathil, 2015).

Pateiktoje statistikoje (7 pav.) galima matyti populiariausius tinklus visame pasaulyje nuo 2018 m. balandžio mėnesio, suskirstytą pagal aktyvių paskyrų skaičių (6 priedas). Rinkos lyderis „Facebook“ buvo pirmasis socialinis tinklas, kurio registruotų vartotojų skaičius šiuo metu viršija 2,2 mlrd. aktyvių vartotojų. Antroje vietoje pagal labiausiai naudojamą socialinį tinklą – „Youtube“ (1,5 mlrd.), kuris skirtas ne tik muzikos klausimui, tačiau vaizdo įrašams, komentavimui, trečioje – „WhatsApp“ (1,5 mlrd.), kuri skirta tekstiniams pranešimams ir pokalbiams. Pagrindiniai socialiniai tinklai paprastai yra prieinami keliomis kalbomis ir

leidžia vartotojams susisiekti su kitais nepriklausomai nuo geografinės padėties. Maždaug 2 milijardai interneto vartotojų naudojasi socialiniais tinklais. Galima prognozuoti, jog šie skaičiai augs, nes mobiliųjų įrenginių naudojimas ir socialiniai tinklai tampa vis labiau patrauklesni dėl savo galimybių bei lengvo naudojimosi.

Populiariausi socialiniai tinklai dažniausiai rodo daugybę naudotojų paskyrų arba stiprų naudotojų įtraukimą. Pavyzdžiui, rinkos lyderis „Facebook“ buvo pirmasis socialinis tinklas, kurio vartotojų skaičius viršijo 1 mlrd., o „Pinterest“ buvo sparčiausiai svetainė, turinti 10 mln. unikalių lankytojų kas mėnesį.

Vartotojų socialinis tinklas labai įvairus: tokios platformos kaip „Facebook“ ar „Google+“ daugiausia orientuojasi į draugų ir šeimos mainus ir nuolat skatina sąveiką per funkcijas, tokias kaip nuotrauka ar statusas. Kiti socialiniai tinklai, tokie kaip „Tumblr“ ar „Twitter“, yra susiję su greitu bendravimu ir vadinami „microblogs“. Kai kurie socialiniai tinklai orientuojasi į bendruomenę, o kiti pabrėžia ir parodo naudotojo sukurtą turinį (Treem, Dailey, Pierce ir Biffl, 2016).

7 pav. Populiariausi socialiniai tinklai pagal aktyvius vartotojus (milijonais)

Šaltinis: Statistikos duomenų bazė www.statistica.com, 2018

Facebook

2011 m. vasario mėn. „Facebook“ socialinis tinklas turėjo daugiau kaip 500 mln. vartotojų visame pasaulyje. 50 proc. visų vartotojų aktyviai prisijungia prie svetainės kiekvieną dieną. Vartotojai per mėnesį „Facebook“ bendrai praleidžia 700 mlrd. minučių. Daugiau kaip 200 mln. vartotojų turi mobiliąją prieigą prie „Facebook“. „Facebook“ turi daugiau kaip milijardą skirtingų puslapių, grupių, veiklų ir t.t. kur vartotojai sąveikauja vieni su kitais. Įprastas vartotojas yra prisijungęs prie 80 grupių, veiklų ar socialinių puslapių ir vidutiniškai dalinasi apie 90 turinio pranešimų per mėnesį. Daugiau nei 30 milijardų turinio pranešimų „Facebook“ vartotojai pasidalina per vieną mėnesį (Tiryakioglu, Erzurum, 2011).

„Facebook“ yra populiariausias socialinis tinklas visame pasaulyje, kuriame aktyviai veikia daugiau nei 2 mlrd. vartotojų. Šis socialinis tinklas yra vienas iš pirmaujančių interneto veiklų visame pasaulyje.

„Facebook“ - naudojama komunikacijai, žinių keitimuisi ir informacijos dalijimuisi naudojant specialias funkcijas, tokias kaip galimybė bendrauti su skirtingais žmonėmis iš viso pasaulio. Priežastis, kodėl didžioji dauguma aukštojo mokslo studentų renkasi šią priemonę – tai efektyvi sąveika su ja. Internetiniai socialiniai tinklai siūlo įvairias galimybes vartotojams sąveikauti. Besimokantieji gali bendrauti ar dalintis informacija įvairiuose sektoriuose, tokiuose kaip inžinerija, slauga, infrastruktūros koncepcijos, verslas ir net švietimas. 2006 metais Acquisti ir Gross atliko tyrimą, kuriame dalyvavo 506 Šiaurės Amerikos koledžo studentai. Atliktas tyrimas parodė, jog 87,4 proc. naudotojų yra girdėję apie „Facebook“ ir tik 12,6 proc. naudotojų – ne. Šiame tyrime, Acquisti nustatė, jog 70,8 proc. turi profilį šioje svetainėje, 26,7 proc. niekada jo nebuvo turėję, ir tik apie 2,5 proc. turėjo, tačiau deaktyvavo. Dauguma besimokančiųjų turi paskyrą „Facebook“, kurioje bendrauja su kitais besimokančiaisiais, dėstytojais. Be to, jie dalinasi tuo, ką išmoko ir gali naudingi kitiems studentams pasidalindami savo žiniomis, atradimais, nuotraukomis ir vaizdo įrašais (Acquisti ir Gross, 2006).

„Facebook“ gali būti naudojamas norint efektyviai dalintis medžiaga (vaizdo failai, garso failai, nuotraukos, skaičiuoklės, prezentacijos, duomenų bazės, interneto svetainės ir t.t.), sekti dabartinius įvykius, naujienas, žmones ar grupes bei įsitraukti į diskusijų aplinką siekiant pagerinti mokymosi įgūdžius, skirtus bendradarbiavimui, diskusijoms, kritiniam mąstymui, problemų sprendimui ir t.t.

YouTube

„Youtube“ yra socialinis tinklas, kuris padeda vartotojams parsisiųsti ir įkelti vaizdo įrašus, o taip pat leidžia jiems sąveikauti komentuojant kitų įkeltus vaizdo įrašus. Be to, palaikant ryšį su „patinka” paspaudusiais vartotojais, galima išsiaiškinti, kokie vaizdo įrašai jiems paliko įspūdį. „Youtube“ pateikia daugybę funkcijų, kurios padeda skirtingų kategorijų vartotojams atrasti juos dominančius vaizdo įrašus. „Youtube“ gali surinkti duomenis apie tai, kaip žmonės naudojasi šiomis funkcijomis, kas taip pat padeda tobulinti šią paslaugą. Kartu su bendrais vartotojais, besimokantieji gali turėti prieigą prie „Youtube“ vaizdo įrašų skirtingais būdais, kaip pavyzdžiui, naudojant „Google paiešką“ ar per „Facebook“ tiesiog naudodamiesi savo kompiuteriu ar mobiliuoju telefonu, o taip pat naudojantis paties „Youtube“ teikiamomis funkcijomis, taip siekiant daugiau išmokti apie tam tikrus dalykus.

Jie gali peržiūrėti paskaitas, programas ir konferencijas ir taip gauti išsamesnės informacijos ir papildomų žinių (Wattenhofer, Wattenhofer ir Zhu, 2012).

WhatsApp

„WhatsApp“ socialinis tinklas suteikia greitą, paprastą, saugų žinučių siuntimą ir skambinimą nemokamai, prieinamą visuose telefonuose visame pasaulyje. Naudojantis „WhatsApp“ vartotojai gali palaikyti ryšius su asmenų grupėmis. Grupės pokalbiuose galima dalintis žinutėmis, nuotraukomis bei vaizdo įrašais iki 256 žmonių vienu metu. Naudojantis šiuo socialiniu tinklu vartotojas gali grupei suteikti pavadinimą (pvz. „Edukacinių technologijų valdymas“), išjungti ar pritaikyti perspėjimų garsus bei kt. Šis socialinis tinklas taip pat leidžia siųsti PDF failus, dokumentus, skaidres (Akintola, Bello ir Daramola 2016).

Naudodamiesi IT sprendimais ir internetinėmis programomis kasdieniniame žmonių gyvenime, sukuriama daugybė socialinių tinklų. Socialiniai tinklai yra beveik natūralus požiūris į bendravimo metodą. Apskritai, socialinis tinklas susideda iš mazgų rinkinio ir ryšių rinkinio, atstovaujančių tam tikrą ryšį tarp mazgų. Socialinių tinklų mazgai dažniausiai yra individai, organizacijos ar visuomenės grupė pagal tam tikrus požymius, o ryšiai dažnai atstovauja bendradarbiavimui kaip konkretaus tipo ryšių tarp mazgų. Kaip pavyzdžiui, „LinkedIn“, kurios tikslas - padėti žmonėms kurti profesionalius tinklus ir rasti karjeros galimybes. Naudodamiesi "LinkedIn", darbdaviai gali ieškoti potencialių darbuotojų paieškos sistemoje. Panašiai taip pat darbuotojai gali ieškoti potencialių darbdavių (Ali Rohani ir Siew Hock, 2010).

Populiariausios socialinių tinklų svetainės keičiasi dėl visuomenėje vykstančių pokyčių. Šiandien socialiniai tinklai skiriasi atliepdami skirtingus vartotojų poreikius. Žinoma, kai kurios socialinių tinklų svetainės yra labiau populiarios nei kitos, nes pritaikyta labai skirtingam asmeniui, pavyzdžiui, „Instagram“ pasirūpina tokiu asmeniu, kuris geriausiai perduoda nuotraukas, o kitos platformos, pavyzdžiui, „Twitter“, puikiai tinka tiems, kurie per trumpą laiką perduoda informaciją. Vis dėl to socialiniai tinklai suteikia neribotas galimybes žmonėms, įmonėms ir organizacijoms ir įvairių galimybių, tokių kaip asmenų socializacija, galimybė bendrauti su kitais, priklausyti grupei, kuri negali būti įmanoma realiame gyvenime dėl tam tikrų priežasčių, galimybė gauti ir dalintis informacija.

3. SOCIALINIAI TINKLAI STUDIJŲ PROCESE

Kaip atskleidė anksčiau analizuota statistika (4 pav., 5 pav., 6 pav.) šiandienos studentai ir pedagogai gyvena "Facebook", "Twitter", "YouTube" pasaulyje, todėl tradiciniai mokymo metodai turi būti pakeisti arba bent jau papildyti interaktyviais mokymosi procesais. Šioje darbo dalyje aptariama socialinių tinklų panaudojimo galimybės studijų procese.

Pastaruoju metu netyla diskusijos apie skaitmeninių technologijų naudojimą mokymo(si) procese. Atliekami tyrimai ir apklausos apie švietimo ateitį, virtualaus, nuotolinio mokymosi galimybes, suaugusiųjų mokymosi poreikius bei socialinius tinklus šiems uždaviniams pasiekti (Hosny ir Fatima, 2012; Prescott, Stodart, Becket ir Wilson 2013; Leaver ir Kent, 2014; Rojas-Kramer, Esquivel-Gamez ir Garcia-Santillan, 2015; Chagas, Porto ir Santos, 2016; Duncan ir Barczyk, 2016; Nguyen, 2017). Apklausos bei tyrimai įtraukia mokytojus, dėstytojus, besimokančiuosius bei likusią visuomenę. Visame pasaulyje kilusios diskusijos dėl technologijų svarbos paskatino Europos Komisiją parengti iniciatyvą „Opening up education“, kuri skatina technologijomis grįstą švietimą tapti būtinybe. Europos Komisija pabrėžia technologijų svarbą sudarant visiems galimybes mokytis bet kurioje vietoje, bet kuriuo metu, naudojant įvairius įrenginius. Pagrindinis šios iniciatyvos tikslas - padaryti švietimą prieinamą visiems (Inamorato dos Santos, 2017).

Kadangi įvairios internetinio mokymosi galimybės yra tiriamos, mokslininkai ir universitetai bando teikti efektyvius interneto pagrindo kursus studentams pačiuose universitetuose bei kaip nuotolinio mokymosi būdą.

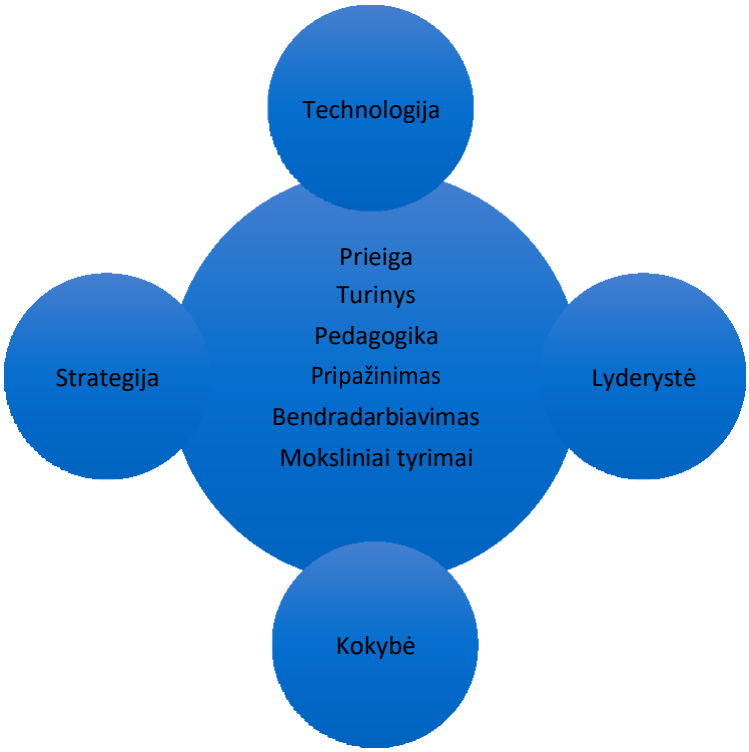
Tiek nuotolinis, tiek virtualus mokymasis sudaro galimybes mokytis lanksčiai derinantis prie besimokančiojo užimtumo, dienotvarkės ir kitų aplinkybių. Internetinėje erdvėje pateikiami kursai, paskaitos, seminarai prie kurių besimokantysis gali prisijungti bet kurioje vietoje sudarant palankias sąlygas mokymui(si). Besimokantieji gali bendrauti virtualių seminarų metu, video konferenciniu būdu bei virtualiuose tinkluose bei dalyko forumuose. Mokymasis taip pat pasikeitė nuo tradicinių mokymo metodų iki nuotolinio mokymosi, o dabar ir mokymosi internetu.

Buvo atlikta daugybė tyrimų siekiant rasti teigiamą poveikį, kurį socialinių tinklų naudojimas daro švietimui ir ypatingai aukštajam mokslui (Calvo-Armengol, Patacchini ir Zenou, 2008; Jovanovic ir Chiong, 2012; Choge, 2015; Alsolamy, 2017;). Vienas iš atliktų tyrimų apie socialinių tinklų įtaką švietimui parodė, jog nors socialinių tinklų naudojimo rezultatai negali būti tiesiogiai susiję su įgūdžiais ir kompetencijomis, kurias suaugusieji ir studentai įgauna sąveikaudami per socialinius tinklus, tačiau buvo pastebėta teigiama įtaka

atsižvelgiant į tai, jog socialinių tinklų naudojimas gali būti tiltas tarp studentų ir dėstytojų, ir tai, jog socialiniai tinklai gali būti naudinga priemonė siekiant įveikti komunikacijos barjerą, kuris paprastai trukdo studentams ir dėstytojams sukurti stipresnius bendradarbiavimo santykius (Silvestru, Lupescu ir Draistaru, cituojama pagal Roblyer, Wise ir Skues, 2016).

Tyrimas atliktas 2017 metais Gruzijoje siekė atsakyti į tokius klausimus: kokie yra švietimo skaitmeninėse auditorijose pritaikytų mokymo metodų privalumui ir skaitmeninės auditorijos ugdymas kompetencijos pagrindu. Tyrimo rezultatai parodė, kad naudojant technologijas, diegiant internetinius socialinių tinklų įrankius galima ugdyti įvairius gebėjimus ir sėkmingai pasiekti mokymosi tikslus. Technologijų bei socialinių tinklų naudojimas mokymo procese taip pat yra labai efektyvus bendravimo įgūdžių tobulinimo būdas (Gersamia ir Toradze, 2017).

„Opening up education" pateikia 10 aspektų švietimo atvėrimui (8 pav.). Visi aspektai yra susijęs tarpusavyje. Tai yra visuotinis požiūris į atvirą švietimą, apimantį įvairias sritis, kuriose universitetai gali būti dar atviresni besimokantiesiems. Yra 6 pagrindiniai aspektai (prieiga, turinys, pedagogika, pripažinimas, bendradarbiavimas ir moksliniai tyrimai) ir 4 skersiniai aspektai (strategija, technologijos, kokybė ir lyderystė) (Inamorato dos Santos, 2017) (7 priedas). Aspektai atspindi "ką" ir "kaip" institucijos turi pasiekti, siekdamos švietimo visiems. Taigi, pateikiant atviro ugdymo aspektus, sistema padeda institucijoms suprasti, kaip mokymą(si) padaryti atviru visiems. Technologijos yra neatskiriama ir šios švietimo atvėrimo visiems dalis.

8 pav. 10 aspektų atviram švietimui

Šaltinis: Inamorato dos Santos, adaptuota pagal autorę, 2018

Leidinyje„Opening up education" teigiama, jog technologiniai sprendimai atlieka svarbų vaidmenį mokymosi procese. Technologiniai pasirinkimai turi tiesioginį poveikį atviram mokymui(si). Todėl institucijos, planuodamos savo strategijas, turėtų atsižvelgti į technologijas, siekdamos suderinti jas ir savo prioritetus atviro švietimo srityje. Institucijos naudojamos technologijos atvirumas atspindi jos atvirumo kultūrą. Institucijos, kurios siekia kuo didesnio atvirumo, pasirenka, kuria arba naudoja platformas, kurios leidžia besimokantiesiems bendrauti, įkelti ir dalintis, atsisiųsti, peržiūri ir keisti esamą turinį.

Vienas iš populiariausių mokymui skirtų technologinių sprendimų – virtuali mokymosi aplinka. Virtualaus mokymosi aplinkos tapo galinga priemone šiandieniniame pasaulyje ir daro didelę įtaką jos naudotojams. Ji užtikrina personalizuotą, interaktyvų mokymąsi, o taip pat gali paskatinti motyvaciją. Dėka socialinių tinklų padidėjo visa e- mokymosi rinkos paklausa, kas tapo labai svarbu daugeliui institucijų ir universitetų. Be to, yra daug galimybių sukurti ir pagerinti mokymosi galimybes. Socialinių tinklų priemonių naudojimas gali turėti teigiamą poveikį efektyvinant studijų procesą (Dabbagh ir Kitsantas, 2011).

Internete esantys ištekliai padeda besimokantiesiems lengvai naudotis savo žiniomis bei jomis dalintis bet kuriuo metu ir bet kur. Socialiniai tinklai suteikia dėstytojams galimybę greitai peržiūrėti turinį, išlaikyti jo kontrolę, suvokti mokymosi seką ir reikalingą laiką – visa tai leidžia jiems įgyvendinti mokymosi tikslus. Vienas svarbiausių socialinių tinklų privalumų yra galimybė dalintis žiniomis ir mokytis bendraujant tarpusavyje taip siekiant dalintis bendrais procesais, veiklomis, priemonėmis, koncepcijomis, idėjomis ir t.t. Efektyvus programinės įrangos naudojimas mokymosi metu užtikrina didžiulę naudą, kaip pavyzdžiui, siekiant palaikyti nuolatinį tarpusavio ryšį.

Besimokantieji paprastai yra linkę naudoti daugybę priemonių, kurios padeda jiems mokytis. Kadangi besimokantieji yra labiau susieti su technologijomis, internetinių svetainių kūrėjai susiduria su iššūkiu padaryti kuo įmanoma daugiau besimokantiesiems reikalingų įrankių. Kūrėjai susiduria su papildomais sunkumais bandant pritaikyti technologijų naudojimą mokymosi institucijose. Nepaisant fakto, jog besimokantieji vis labiau naudoja technologijas savo paskaitų metu, vis dar yra daugybė besimokančiųjų, kurie nėra tokie patyrę, jog galėtų tinkamai išnaudoti šia priemonę (Oleksiyenko, cituojama pagal Rhoades, Kiyama, McCormick ir Quiroz, 2011). To pasekoje seka būtinybė kurti mokymus,

papildomas priemones asmenims aktyviai nesinaudojantiems mokymosi platformomis, socialiniais tinklais.

Atlikti tyrimai atskleidė socialinių tinklų, ypatingai „Facebook“, naudojimo priežastis. Pagrindinė naudojimosi priežastis yra efektyvių tarpusavio ryšių su žmonėmis palaikymas ir galimybė lengvai dalintis savo žiniomis. Be to, socialiniai tinklai skatina dirbti kartu siekiant bendrų mokymosi rezultatų, suprantant „bendradarbiavimo” sąvoką (Al-Mukhaini, Al-Qayoudhi ir Al-Badi, 2014).

Dauguma švietimo institucijų visame pasaulyje sudaro galimybes besimokantiesiems mokytis internetu, kurios suteikia daugybę galimybių, kurios nebuvo įmanomos ankščiau. Egzistuoja keturios pagrindinės socialinės programinės įrangos priemonės:

1) prisijungimo galimybė ir socialinis ryšys;

2) bendradarbiavimo informacijos atskleidimas;

3) reakcija į turinį;

4) žinių ir informacijos kaupimas bei turinio modifikacijos (Al-Mukhaini, Al-Qayoudhi ir Al-Badi, cituojama pagal McLoughlin ir Lee, 2014).

Galima teigti, jog šie ištekliai padeda besimokantiesiems lengvai naudotis savo žiniomis bei jomis dalintis bet kuriuo metu ir bet kur. E-mokymasis, suteikia mokymo(si) turinio kūrėjams galimybę greitai peržiūrėti turimą turinį, išlaikyti jo kontrolę, suvokti mokymosi seką ir reikalingą laiką – visa tai leidžia jiems įgyvendinti mokymosi tikslus. Šioje vietoje socialiniai tinklai vaidina ypač svarbų vaidmenį teikiant žinias visiems vartotojams vienodai. Šaltiniai atskleidžia, jog vienas svarbiausių socialinių tinklų privalumų yra galimybė valdyti žinias ir mokytis bendraujant su skirtingais ekspertais ir daug pasiekusiais žmonėmis taip siekiant dalintis bendrais procesais, veiklomis, priemonėmis, koncepcijomis ir t.t. Efektyvus technologinės įrangos naudojimas mokymosi metu užtikrina didžiulę naudą organizacijai, kaip pavyzdžiui, siekiant palaikyti nuolatinį ryšį.

Tuomet, kai daugiau nei 500 mln. žmonių visame pasaulyje pradėjo leisti nemažą savo laiko dalį „Facebook“, šis socialinis tinklas taip pat pradėjo kelti sociologų ir psichologų susidomėjimą. Pasak mokslininkų, socialiniai tinklai pagerina bendravimo įgūdžius, skatina dalyvavimą ir stiprina socialinį įsipareigojimą, skatina tarpusavio pagalbą ir užtikrina švietimo įgyvendinimą. Be to, socialiniai tinklai gali būti lengvai ir nebrangiai naudojami be papildomos pagalbos. Be to, galima sakyti, jog jie gali būti sėkmingai integruoti į švietimo procesus (Tiryakioglu ir Erzurum, 2011).

F. Tiryakioglu ir F. Erzurum (2011) apžvelgė socialinių tinklų privalumus švietime:

- nepriklausomybė nuo laiko ir vietos;

- švietimo kokybės, sėkmės ir efektyvumo pagerinimas naudojant kompiuterį švietimo tikslais;
- gebėjimas mokytis sistemingiau ir per trumpesnį laiką dėl pažangių kompiuterių technologijų;
- mokymosi individualizavimas;
- gebėjimas greitai gauti grįžtamąjį ryšį;
- galimybės studentui pakartoti kursą tiek kartų, kiek reikia, suteikimas;
- lengvas turinio rodymas;
- vizualinės ir klausomosios mokymosi aplinkos kūrimas;
- galimybė pristatyti kursus, kurie reikalauja laboratorinio pritaikomumo, naudojant simuliaciją, animaciją ir virtualias laboratorijas;
- kurso turinio archyvavimas;
- labiau savanoriškas studentų elgesys siekiant pagerinti turimas žinias ir įgūdžius lyginant su įprastomis programomis;
- klaidų rizikos minimizavimas atliekant rezultatų vertinimą;
- studentų ir dėstytojų įgūdžių pasiekti, vertinti, naudoti ir veiksmingai pritaikyti žinias gerinimas.

Žvelgiant iš šios perspektyvos, socialiniai tinklai yra ypač svarbūs besimokantiesiems suaugusiems asmenims, kurie dažnai turi užimtas dienotvarkes ir negali dalyvauti akis į akį vykstančiose renginiuose savo mokymosi įstaigose ar neturi laiko bei galimybių dalyvauti paskaitose. Dalyvavimas internetiniuose socialiniuose tinkluose gali vykti bet kuriuo metu bet kurioje vietoje, atitikti toli esančių studentų poreikius palaikyti ryšį su savo grupės draugais, dėstytojais ir švietimo įstaigomis.

Vis dėl to socialinių tinklų naudojimas studijų procese reikšmingai priklauso ir nuo keleto kitų aspektų:

- Dėstytojų skaitmeninis raštingumas ir socialiniai įgūdžiai. Informacijos kiekis ir tokios informacijos kokybė priklauso nuo kursų, kuriuos studentai pasirenka, ir nuo to, kaip kvalifikuoti dėstytojai padaro, jog ši informacija būtų prieinama ne tik formalaus mokymosi ribose (Buckingham, 2007). Be to, jei dėstytojai stokoja skaitmeninio raštingumo, informacija, kuri galėtų būti perduodama studentams interaktyvesniu ir patrauklesniu būdu, praranda tiek savo kokybę, tiek ir kiekybę.
- Studentų skaitmeninis raštingumas ir socialiniai įgūdžiai. Kaip ir dėstytojų atveju, informacijos kiekis ir kokybė, kuri gali būti perduodama studentams, taip pat priklauso nuo studentų turimų įgūdžių ir kompetencijų pagrindinėse informacijos ir komunikacijos

technologijų (IKT) ir socialinių įgūdžių srityse (Lytras, Visvizi, Daniela, Sarirete ir Ordonez De Pablos, 2018). Vadinasi, jeigu dėstytojai aiškiai ir patraukliai pateikia informaciją, tačiau ugdymo proceso pabaigoje yra stokojama reikalingų įgūdžių ir kompetencijų prie to prieiti, tuomet mokymosi procesas bus nenaudingas;

- IKT vis dažniau yra naudojamos įvairiose srityse, įskaitant švietimą, ekonomiką, skaitmeninių įgūdžių ir raštingumo poreikis auga. Kartu su skaitmeninio raštingumo augimu ir vis didėjant IKT pagrįstų technologijų įgyvendinimui kasdieniniuose gyvenimo aspektuose, švietimas ir mokymas turėtų prisitaikyti prie suaugusiųjų poreikių, taip siekiant suteikti geresnes priemones, reikalingas įgūdžiams ir kompetencijoms įgauti šioje žiniomis pagrįstoje visuomenėje. Atsižvelgiant į tai, suaugusiųjų švietimas turėtų pasinaudoti visais aspektais, kurie padaro mokymąsi visą gyvenimą patraukliu suaugusiems, taip kartu siekiant pagerinti švietimo paslaugų kokybę (Selwyn, Gorard ir Furlong, 2004).
- Naudojamų socialinių tinklų kokybė. Šis aspektas yra susijęs su priemonėmis, kurias dėstytojai nusprendžia naudoti siekdami socialinės sąveikos su savo studentais, taip norėdami pagerinti komunikaciją tarp jų ir tokiu būdu perduoti informaciją (Silius, Kailanto ir Tervakari, 2011). Dėstytojai turi rasti socialinį tinklą, kuris palengvintų informacijos perdavimą ir reikalaujamos sąveikos kokybę, o taip pat suteiktų galimybę greitai ir efektyviai mokytis.
- Informacijos kiekis bei kokybė. Labai svarbiu faktu tampa informacijos kiekis ir šios informacijos kokybės santykis, kuri pateikiama socialiniuose tinkluose (Silvestru, Lupescu ir Draistaru, 2016).

Literatūros apžvalga rodo, kad nors susidomėjimas socialinių tinklų naudojimu švietimo tikslais yra didelis, tačiau mokyklos, universitetai nesiryžta naudoti socialinių tinklų kaip švietimo priemonės. Švietimo ekspertai pagrįstai kelia klausimus apie socialinius tinklus: „Kaip galima apsaugoti studentus nuo netinkamo socialinių tinklų panaudojimo/turinio?“; „Kokia yra socialinių tinklų nauda švietimui? “ (Srivastava, 2012; Patrut ir Patrut, 2013) Dėl šios priežasties socialinių tinklų pritaikymas švietimo tikslais atsilieka nuo bendrojo visuomeninio naudojimo. Vis dar trūksta literatūros, kuri analizuotų socialinių tinklų svetaines aukštojo mokslo įstaigose, o dar mažiau šios literatūros yra apie studentų patirtį esant socialiniais tinklais grįstu mokymusi.

4. DĖSTYTOJŲ PATIRČIŲ TAIKANT SOCIALINIUS TINKLUS EFEKTYVINANT STUDIJŲ PROCESĄ TYRIMAS

4.1. Tyrimo metodologija

Vykstant intensyvioms švietimo reformoms bei siekiant užtikrinti besimokančiųjų poreikius bei paties mokymosi proceso tobulėjimą diegiamos inovacijos bei įgyvendinamos naujos idėjos studijų proceso efektyvinimui. Didėjant studentų poreikiams bei reikalavimams studijų procesui svarbu užtikrinti studentų studijų kokybės pasitenkinimu bei naujų komunikavimo bei mokymo(si) formų bei būdų diegimu gerinant švietimo kokybę (Švietimo struktūrinė reforma, 2018). Valstybinė švietimo 2013-2022 metų strategija pabrėžia, kaip svarbu Lietuvos aukštosioms mokykloms siekti geresnės kokybės atsižvelgiant į žmogaus ir visuomenės poreikius bei užtikrinti švietimo prieinamumą, didinant reikalavimus studijų aplinkai, kuri būtų aprūpinta IKT bei šiuolaikinėmis mokymo(si) priemonėmis. Lietuva 2030 strategija taip pat pabrėžia mokslo, naujovių, technologijų bei mokymosi visą gyvenimą svarbą.

Šiuo empiriniu tyrimu siekiama išanalizuoti dėstytojų patirtis, taikant socialinius tinklus studijų proceso efektyvinimui. Remiantis šiuo tyrimu bus siekiama atskleisti dėstytojų patirtis naudojant socialinius tinklus studijų procese bei kaip ir kokiais būdais socialiniai tinklai efektyvina studijų procesą.

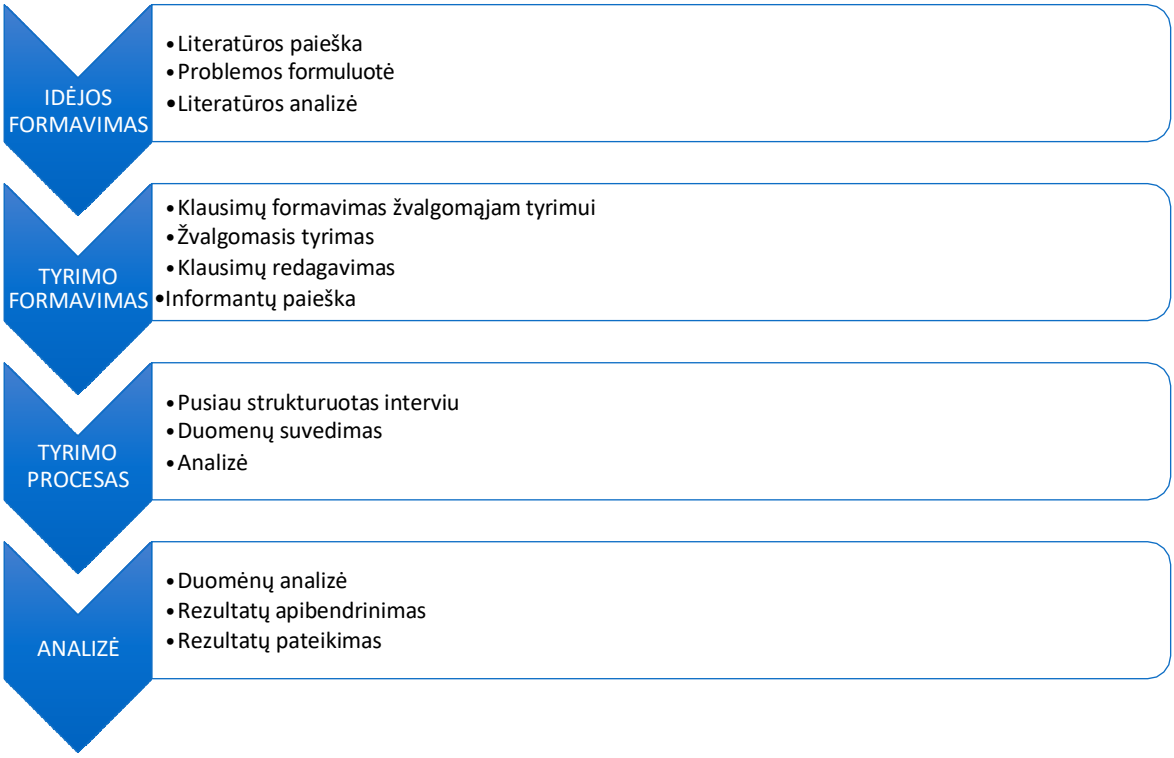
Siekiant atskleisti dėstytojų, naudojančių socialinius tinklus studijų procese patirtį, pasirinktas **kokybinis tyrimo metodas**. Kokybinio tyrimo tikslas – tyrinėti tam tikrus reiškinius ir tiriamųjų požiūrius apie tiriamą reiškinį (Bitinas, 2013). Tyrime taikytas pusiau struktūrizuotas interviu metodas, kuris leidžia priartėti prie informantų patirčių suvokimo (Kardelis, 2002).

Tyrimo dalyviai: Lietuvos aukštųjų mokyklų dėstytojai, kurie naudoja socialinius tinklus studijų procese.

Imties sudarymo būdas. Sudarant tyrimo imtį, bus naudojamas netikimybinės atrankos būdas – tikslinė atranka. Į apklausiamą grupę įtraukiant pačius tipiškiausius bei informatyviausius asmenis tiriamojo požymio atžvilgiu. Todėl šiame tyrime imties tipas bus tikslinė imtis, tai yra Lietuvos aukštųjų mokyklų dėstytojai, naudojantys socialinius tinklus studijų procese.

Tyrimo ribotumas:

- tyrėjo asmeninė patirtis ir žinios gali daryti įtaką pastebėjimams ir išvadoms;
- dėl tyrimo atvirumo tiriamieji gali kontroliuoti duomenų gavimą (surinkimą) ir duomenų rezultatai negali būti patikrinti objektyviai (Bitinas, 2013; Kardelis, 2002).

9 pav. Tyrimo schema (8 priedas)

Šaltinis: autorė, 2018

I etapas. Pirmojo etapo metu atliktas žvalgomasis tyrimas - pusiau struktūrizuotas interviu. Tyrimas atliktas apklausiant Lietuvos universiteto darbuotojus, kurie iš anksto buvo žinoma suteiks vertingos informacijos tyrimui bei leis sudaryti empirinio tyrimo instrumentą. Buvo žinoma, jog informantai gali suteikti vertingos informacijos apie socialinius tinklus, jų naudojimo privalumus ir trūkumus. Informantams buvo pateikti 4 klausimai (priedas nr. 10). Atsižvelgiant į gautus rezultatus paruoštas empirinio tyrimo instrumentas.

II etapas. Siekiant įvertinti dėstytojų patirtis taikant socialinius tinklus studijų proceso efektyvinimui antrojo etapo metu buvo atliktas tyrimas. Tyrime dalyvavo Lietuvoje veikiančių aukštųjų mokyklų (universitetų, kolegijų) dėstytojai. Interviu klausimai buvo pakoreguoti atsižvelgus į pirmojo etapo – žvalgomojo tyrimo interviu rezultatus. Informantams pateikti 7 klausimai (priedas nr. 11). Tyrimo metu gauti duomenys analizuojami taikant turinio (content) analizę. Interviu analizė išskaidyta į 3 dalis:

1. duomenų skaitymas;

2. kategorijų ir subkategorijų išskyrimas;
3. analizė ir interpretacija.

Tyrimo imtis. Tyrime naudota tikslinė kriterinė imtis. Informantai parinkti pagal tam tikrus kriterijus:

1) dėstytojai, dirbantys Lietuvos aukštosiose mokyklose;

2) dėstytojai savo darbe naudojantys socialinius tinklus.

Tyrime dalyvaujantiems dėstytojams suteikti vardai: informantas 1 (I 1), informantas 2 (I 2), informantas 3 (I 3), informantas 4 (I 4), informantas 5 (I 5). Organizuojant tyrimą nebuvo numatytas tikslus informantų skaičius. Iš anksto buvo nuspręsta atlikti interviu kol duomenys pradės kartotis ar/ir taps panašūs. Anot Bitino (2013), tik tuomet kai tyrėjas supranta, jog situacija kartojasi, jis gali nutraukti tyrimą.

1 lentelė. **Duomenys apie tiriamuosius (10 priedas)**

Vardas	Amžius	Stažas dirbant dėstytojo darbą	Pareigos
Informantas 1	43 metai	15 metų	Docentas
Informantas 2	39 metai	14 metų	Docentas
Informantas 3	34 metai	3 metai	Lektorius
Informantas 4	35 metai	5 metai	Lektorius
Informantas 5	38 metai	4 metai	Lektorius

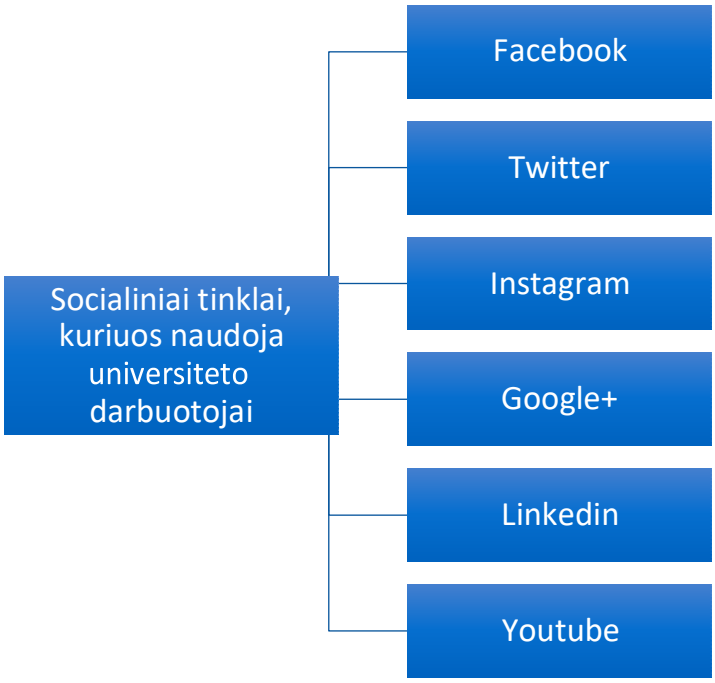
Tyrimo organizavimas: Atliekant tyrimą visi informantų pasisakymai su jų susitikimu buvo įrašomi. Atlikus interviu, informantų atsakymai perrašomi į tekstą. Tyrimas atliktas 2018 spalio 1-31 dienomis. Pusiau struktūruotas interviu truko nuo 50 min. iki 1 val. 20 min.

Tyrimo etika. Tyrimo pradžioje su informantais buvo aptartas konfidencialumo klausimas, t. y. bus saugomas dalyvių bei tyrimo duomenų anonimiškumas, kuris neleis nustatyti informantų tapatybės. Tyrimas atliktas laikantis informavimo principo, prieš tyrimą buvo pateikta išsami informacija apie planuojamą vykdyti tyrimą. Prieš atliekant tyrimą informantams buvo paaiškinta, kur ir kaip bus naudojama informacija, kuri bus gauta tyrimo metu, pateikta visa informacija apie galimą darbo naudą mokslui ir tyrimo dalyviams, atsakyta į tyrimo dalyvių kilusius klausimus. Buvo išlaikytas savanoriško dalyvavimo tyrime principas (Kardelis, 2002).

Tyrimo duomenų analizė. Tyrimo duomenis apdoroti taikomas turinio (content) analizės metodas. Analizuojant interviu taikoma kodavimo procedūra pagal raktinius žodžius išskiriant kategorijas ir subkategorijas. Tyrimo duomenys pavaizduoti paveiksluose, kuriuose pateikiamos išskirtos kategorijos ir subkategorijos. Kategorijas ir subkategorijas iliustruoja teiginiai iš informantų interviu.

4.2. Žvalgomojo tyrimo rezultatų analizė

Siekiant sudaryti empirinio tyrimo instrumentą buvo atliktas žvalgomasis tyrimas su Lietuvos aukštųjų mokyklų darbuotojais, turinčiais patirties bei žinių apie socialinių tinklų naudojimo galimybes studijų procese. Analizuojant tyrimo duomenis atskleista pagrindiniai ***socialiniai tinklai, kuriuos naudoja universiteto darbuotojai*** (10 pav.).

10 pav. Universiteto darbuotojų naudojami socialiniai tinklai

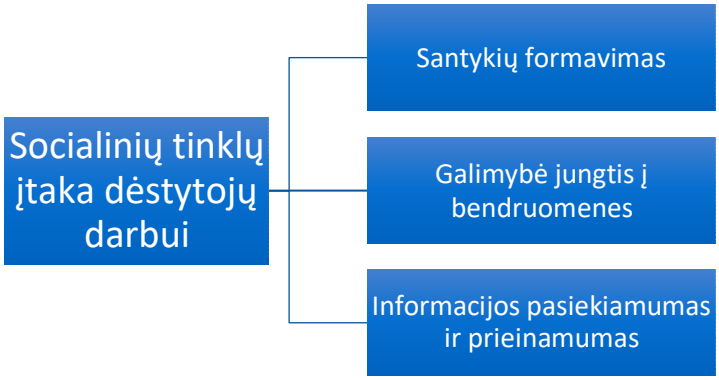
Žvalgomojo tyrimo metu, aptariant, kokius socialinius tinklus gali savo darbe naudoti dėstytojai, išryškėjo 6 pagrindiniai ***socialiniai tinklai, kuriuos naudoja žvalgomojo tyrimo dalyviai***:

„<...>Savo darbe naudoju įvairius socialinius tinklus. Socialiniai tinklai atitinka labai skirtingus vartotojų poreikius. Tarkim tikrai naudoju „Linkedin“, „Youtube“, „Facebook“ gal kiek rečiau...<...>.“ (I 1)

„<...>Socialinius tinklus naudoti gali išties įvairiais būdais. Iš tikrųjų kiekvieną tinklą galima išnaudoti geriausioms, patogiausioms, sakykime efektyviausioms jų funkcijoms. Bet kuris dėstytojas gali sukurti anketą ir naudoti „Twitter“, „Facebook“, manau populiariausi šie. Tačiau išnaudoti tikrai galima „Linkedin“, jei kalbame apie profesionalų terpę, akademinės bendruomenės ryšių užmezgimui, „Youtube“ įrašams, video, „Google+“ išnaudoti. Pačio dėstytojo užduotis atsirinkti kas vertinga, ko reikia, kas efektyvu, patogu, kas atitinka pačio dėstytojo gebėjimus....<...>.“ (I 2)

„<...>Gyvenime naudoju daug įvairių socialinių tinklų: „Facebook“, „Twitter“, „Instagram“, „Pinterest“, „Youtube“. Kaip dėstytoja, jei kalbame apie bendravimą su studentais, nenaudoju visų šių. Su studentais bendrauju per „Facebook“, kuriame uždaras grupes, kuriomis dalinamės. Studentai susisiekia ir per kitus socialinius tinklus, bet pavieniai. Visada studentams siūlau grupę sukurti...<...>.“ (I 3)

Analizuojant interviu duomenis išryškėjo 3 socialinių tinklų ***aspektai, darantys įtaką dėstytojų darbui: santykių formavimas, galimybė jungtis į bendruomenes, informacijos pasiekiamumas ir prieinamumas*** (11 pav.).

11 pav. Socialinių tinklų įtaka dėstytojų darbui

Interviu analizė atskleidė, jog ***socialiniai tinklai daro įtaką santykiams***. Socialiniai tinklai ***formuoja bei keičia tiek naujus, tiek jau susiformavusius santykius su studentais bei kitais dėstytojais***:

„<...>Socialiniai tinklai – labai palanki terpė, galima užmegzti ryšius, juo palaikyti. Tarkime socialiniame tinkle pasidalinti su kolegomis, studentais informacija, parašyti pranešimą. Taip

palaikome ryšius galbūt su tais, kurių nematome kasdien, kitais dėstytojais, kurie gyvena, dirba kitame mieste ar net šalyje..<...>.“ (I 1)

„<...>Bet kuris tinklas prisideda prie santykių kūrimo. Juk ir pačių socialinių tinklų paskirtis kurti santykius. Imkime populiariausią tikriausiai tinklą „Facebook“, pažiūrėkime, kokios funkcijos, ieškok draugų, pažįstamų, užmegzk naujas draugystes, pažintis, junkis į grupes ar bendruomenes. Siųsk žinutes, komentuok. Viskas remiasi santykių kūrimu ir palaikymu bendraujant, dalinantis kažkokiu turiniu....<...>.“ (I 2)

Socialiniai tinklai taip pat sudaro galimybes ***jungtis į bendruomenes***:

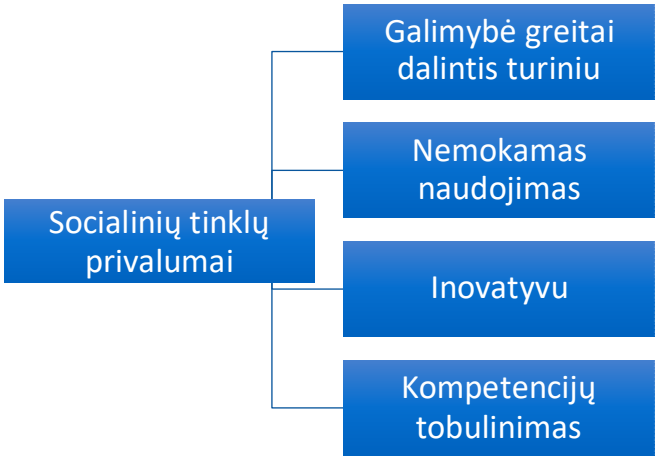
„<...>Išties labai patogu jungtis į grupes, galbūt pagal interesus, pomėgius. Mano patirtyje ir praktikoje yra buvę, kuomet susiburiame į uždarą grupę vystant projektą, uždaroje grupėje dalinamės idėjomis, informacija ir panašiai. Tai įvardinčiau kaip mažas komunas, bendruomenes...<...>.“ (I 3)

Analizuojant žvalgomojo tyrimo duomenis išskirtas dar vienas aspektas - ***informacijos pasiekiamumas ir prieinamumas***:

„<...>Socialiniai tinklai sukurti bendrauti, komunikuoti. Per komunikacijos procesą žmonės keičiasi informacija, gal kažkokia žinute perduodama apie konferenciją, mokymus. Gali būti pasidalinta moksliniu tyrimu, straipsniu. Socialiniai tinklai suteikia galimybę stebėti kitus dirbančius panašiame lauke. Tai iš tiesų toks minimaliai apribotas informacijos bazės laukas. Gal jei dėstytojas neturi reikiamų, tarkime, anglų kalbos žinių, jis negali kontaktuoti su kitu dėstytoju iš kitos šalies dėl esamo kalbos barjero, bet pasiekti lietuvį, kuris gyvena, pavyzdžiui, Klaipėdoje, neturi kontaktų tai socialiniai tinklai padeda spręsti įvairias situacijas, kaip sprendimo būdas, bet net socialinis tinklas yra tarsi biblioteka savo įvairia informacija, leidiniais, knygomis, prezentacijomis ir panašiai <...>.“ (I 3)

Analizuojant žvalgomojo tyrimo interviu duomenis galima matyti, jog naudojimasis socialiniais tinklais tarsi procesas, kuriame pirmiausia užmezgami ryšiai, jie palaikomi, buriamasi į grupes, bendruomenes, kuriose dalinamasi informacija.

Analizuojant tyrimo duomenis išskirti ***socialinių tinklų teikiami privalumai***: ***galimybė greitai dalintis turiniu, nemokamas naudojimas, inovatyvu bei kompetencijų tobulinimas*** (12 pav.).

12 pav. Socialinių tinklų privalumai

Vienas iš socialinių tinklų privalumų ***galimybė greitai dalintis turiniu***:

„<...>Būtent socialinių tinklų funkcijos bei jų nuolatinis tobulinimas, investicijos atvedė prie išties galimybės per kelias sekundes pasidalinti kažkokia informacija. Turinys gali būti įvairus nuo video, pranešimo ar nuotraukos iki knygos, straipsnio, tyrimo. Socialiniai tinklai kinta, keičiamos bei tobulinamos funkcijos, o svetainių pritaikymas mobiliesiems įrenginiams išties sudarė sąlygas kelių mygtukų paspaudimu dalintis su norima auditorija kažkokia medžiaga...<...>.“ (I 1)

Analizuojant interviu duomenis paaiškėjo, jog ***nemokamas naudojimas*** – socialinių tinklų privalumas, kuris skatina informantus naudotis socialiniais tinklais:

„<...>Turime daug pavyzdžių, jog bet kokia medžiaga šiandien yra apmokestinama: nori skaityti susimokėk, nori žiūrėti – susimokėk ir panašiai. Socialiniai tinklai didelė atsvara kai gali prieiti prie įvairaus turinio nemokamai. Norint įsidiegti taip pat nereikia atverti piniginės. Galimybė nemokamai naudotis tokia funkcijų įvairovę išties yra vienas svarbesnių veiksnių lemiančių, kodėl socialinių tinklų ir pats populiarumas auga. Žiūrėkime, galime naudotis žinučių funkcija, plėsti kontaktų tinklą, dalintis, atsisiųsti nemokamai...<...>.“ (I 2)

Tyrimo atskleista dar viena subkategorija - ***inovatyvu***:

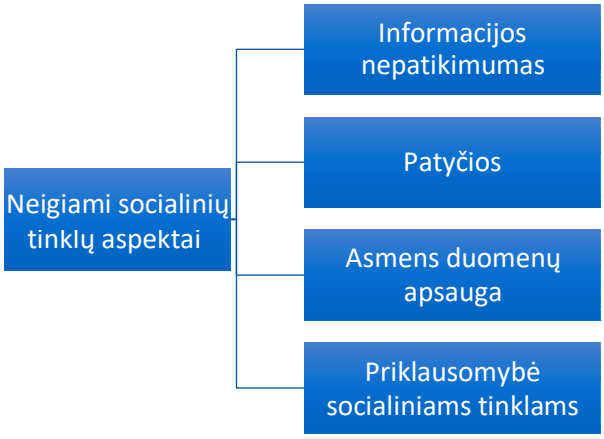
„<...>Aš socialinius tinklus įžvelgiu kaip inovaciją, kuri tikrai prisideda prie paties komunikavimo, bendravimo proceso tobulinimo. Tai nėra Lietuvoje toks senas reiškinys ir

manau, kad šis reiškinys tik stiprės ir didės, todėl reikia ieškoti kaip galime pasinaudoti šiomis nemokamomis paslaugomis...<...>.“ (I 3)

Dar vienas socialinių tinklų privalumas - ***kompetencijų tobulinimas***:

„<...>Taip pat svarbu, jog tai tikrai prisideda prie tam tikrų kompetencijų tobulino. Reikia žinių, kad galėtume naudotis socialiniais tinklais, suprasti, kaip jie veikia, kokia viena ar kita jų funkcija, gebėti susikurti profilį, anketą. Iš tikrųjų socialinių tinklų pasiūlą didelė ir vis auga, todėl svarbu paties, jei kalbame būtent apie dėstytojus, jų pačių kompetencijos. Juk jei asmuo turi žinių, jis tikrai matys ir naudosis socialiniais tinklais, nes įvardinti, jei kalbame apie švietimą, galime tik privalumus. Asmuo nesinaudojantis socialiniais tinklais tikriausiai jis neturės tam tikrų žinių, įgūdžių, gebėjimų, todėl ir nesinaudos būtent šių tinklų teikiamais pliusais ...<...>.“ (I 3)

Atliekant žvalgomąjį tyrimą išryškėjo 4 ***neigiami aspektai, kurie stabdo nuo naudojimosi socialiniais tinklais***. Tyrimo duomenų analizė išskyrė: ***informacijos nepatikimumas, patyčios, asmens duomenų apsauga, priklausomybė socialiniams tinklams*** (13 pav.).

13 pav. Socialinių tinklų neigiami aspektai

Interviu duomenų analizė atskleidė, jog vienas iš ***socialinių tinklų neigiamų aspektų – informacijos nepatikimumas***.

„<...>Svarbu suprasti, jog studentai, ypač jauni, bakalauro, pirmo kurso, pasitiki viskuo, ką pasakė draugas, ką išgirdo, kažkoks straipsnis socialiniame tinkle. Jie grindžia ir darbus tokia panašia informacija, remiasi skaičiais, kurie nėra statistiniai duomenys, kartais net nurodo, kad šaltinis socialinis tinklas....<...>.“ (I 2)

Socialiniai tinklai taip pat sudaro galimybes ***atsirasti patyčioms***:

„<...>Žinomi tie žodžiai: “Heiteris”, “Trolis”. Kalbant apie socialinius tinklus nereiktų pamiršti patyčių, tarp vyresnio amžiaus studentų to tikrai nėra, bet, deja, tarp jaunesnių studentų tenka matyti. Sunku išties ir atskirti ar asmuo sėdintis anapus ekrano ironizuoja, bando pašiepti, netikusiai juokauja, o gal ir tyčiojasi. Bet tik kalbėdami apie reikiamas kompetencijas, gebėjimus užkirsime tam kelią. Patys socialiniai tinklai nėra neigiamas aspektas, viskas priklauso kaip naudojami socialiniai tinklai..<...>.“ (I 3)

Analizuojant žvalgomojo tyrimo duomenis išskirtas dar vienas aspektas – ***asmens duomenų apsauga***:

„<...>Reikia žinoti ir mokėti, kaip apsaugoti, kaip galima nustatyti tam tikras funkcijas, jog pranešimas būtų siunčiamas konkrečiam asmeniui ar grupei, nepateikti asmeninės informacijos, kurios asmuo nėra linkęs dalintis. Manau, tinkamų kompetencijų asmuo tikrai gebėtų apsaugoti asmeninius duomenis <...>.“ (I 1)

Socialiniai tinklai formuoja žmonių įpročius, gali atsirasti ***priklausomybė socialiniams tinklams***:

„<...>Vienas iš neigiamų aspektų – priklausomybė. Nemažai vartotojų kelia, dalinasi visa informacija apie save ir kitaip nemoka. O kelia išties asmeninę, intymią informaciją. Juk šiandien kalbama ir apie tai, kad gyvai nemoka žmonės bendrauti, akis į akį, o štai prisijungia prie socialinio tinklo asmuo puikiai dėsto mintis. Toks pripratimas išsivysto, nuolat įjungtas socialinis tinklas, žvilgčioja į ekraną, tikrina, kelia, dalinasi informacija
<...>.“ (I 1)

Atliekant žvalgomąjį tyrimą išryškėjo nauji tyrimo objektai: ***socialinių tinklų naudojimo tikslai***:

„<...>Daug socialinių tinklų yra, kuriuos galima naudoti, svarbu yra atsižvelgti į tikslus, dėl kurių dėstytojas renkasi vieną ar kitą socialinį tinklą. Atsižvelgiant į tikslą pasirenkamas ir socialinis tinklas<...>.“ (I 2)

kompetencijos reikalingos naudotis socialiniais tinklais:

„<...>Negali dėstytojas naudotis socialiniais tinklais, tiksliau, taikyti juos studijų procesui, jei jam trūksta ar neužtenka kompetencijų. Tik įvertinę, kritiškai įvertinę, savo kompetencijas, kompetencijas reikalingas socialinių tinklų naudojimui gali juos naudoti. Svarbu išsiaiškinti, kokių kompetencijų reikia norint naudotis socialiniais tinklais?<...>.“ (I 3)

studentų nuomonė apie socialinius tinklus:

„<...>Privaloma atsižvelgti ir į studentų patirtis, dėstytojai gali vardinti pliusus, aš irgi, o su kuo susiduria studentas? Gal jis neturi reikiamos materialinės bazės, gal kompetencijų, gal studentas pats neigiamai nusiteikęs socialinių tinklų naudojime<...>.“ (I 1)

studijų proceso efektyvinimas socialinių tinklų pagalba:

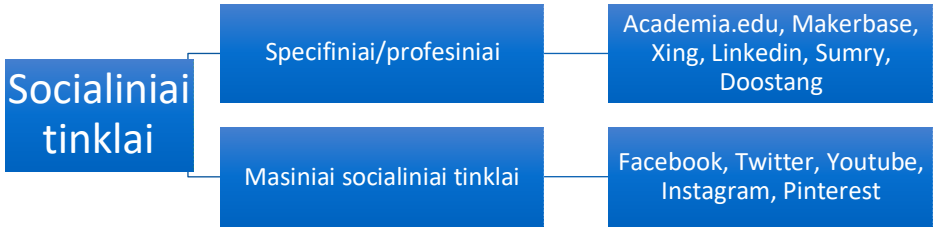
„<...>Gali dėstytojas matyti tuos privalumus, gal dėstytojas, kaip privalumą, gali įvardinti “dalinuosi nuotraukomis”, o pačiam studijų procesui, kokia nauda, kaip, jei jis naudojasi socialiniais tinklais, dėstytojas efektyvina studijų procesą <...>.“ (I 3)

Žvalgomasis tyrimas atskleidė, jog didelė socialinių tinklų įvairovė sudaro sąlygas dėstytojams rinktis socialinį tinklą atsižvelgiant į tam tikrus socialinio tinklo funkcijas ir privalumus. Norint naudoti socialinius tinklus studijų procese reikia susipažinti su neigiamais socialinių tinklų aspektais bei išmanyti, kaip apsisaugoti nuo netinkamo socialinio tinklo naudojimo.

Žvalgomojo tyrimo informantai suteikė informacijos, kuri leido sukurti empirinio tyrimo instrumentą, modifikuoti/keisti klausimus. Tyrimas papildytas naujais klausimais susijusiais su: ***socialinių tinklų naudojimo tikslai, kompetencijos reikalingos naudotis socialiniais tinklais***, ***studentų nuomonė apie socialinius tinklus, studijų proceso efektyvinimas socialinių tinklų pagalba.***

4.3. Empirinio tyrimo rezultatų analizė

Siekiant atskleisti dėstytojų patirtis naudojantis socialiniais tinklais, pirmiausia siekta išsiaiškinti kokiais socialiniais tinklais linkę naudotis dėstytojai (14 pav.).

14 pav. Dėstytojų naudojami socialiniai tinklai

Atlikus tyrimą išryškėjo dvi subkategorijos: ***specifiniai/profesiniai tinklai*** bei ***masiniai socialiniai tinklai***.

Specifiniai/profesiniai socialiniai tinklai apibūdinami kaip retai naudojami tinklai, kurie nėra populiarūs ar žinomi:

„<...> Nemažai jų yra. Naudoju „academia.edu“, „Linkedin“, „Makerbase“, „Xing“, „Sumry“, „Doostang“, „Twitter“, pagrindiniai, kuriais naudojuosi. Turiu nemažai susikūręs anketų, tačiau tikrai ne visos yra aktyvios <...>.“ (I 2)

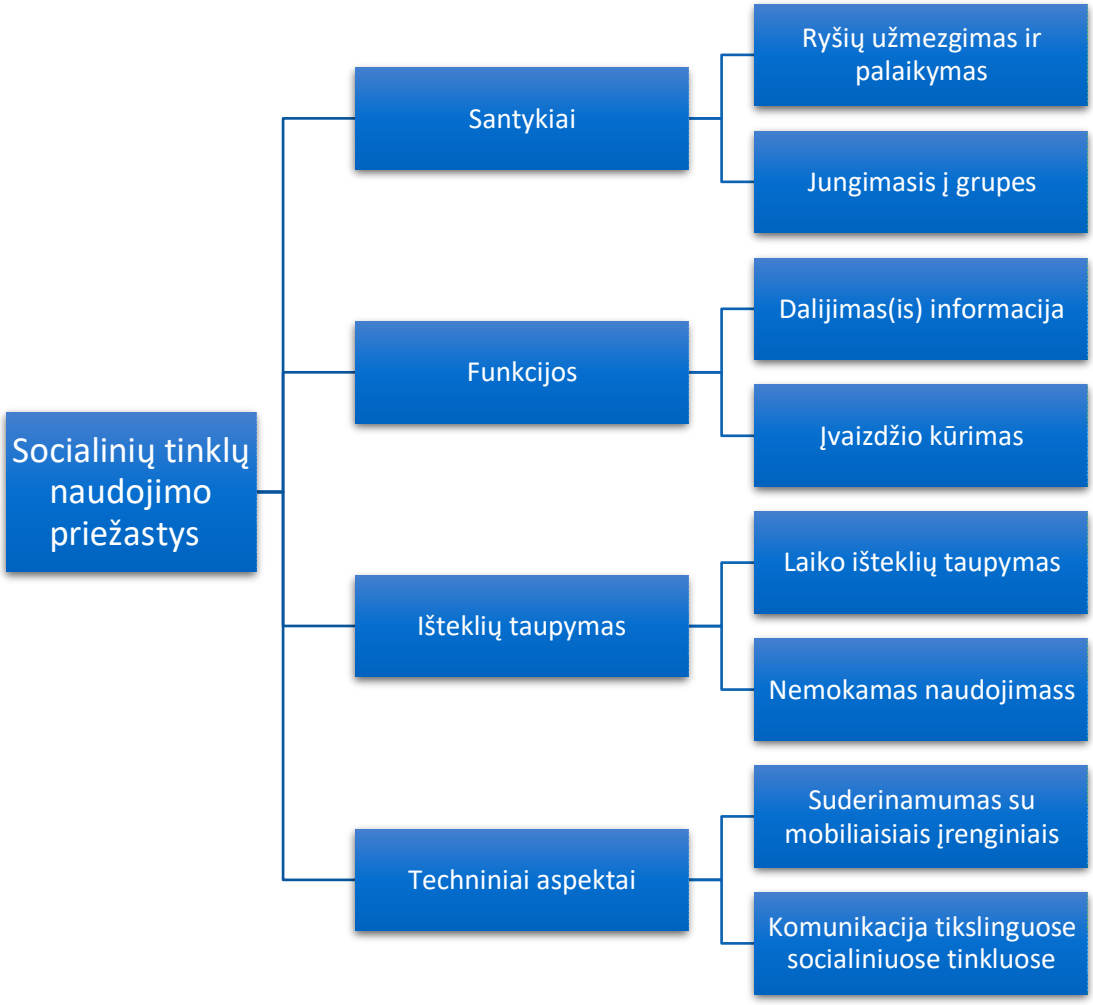
Masiniai socialiniai tinklai apibūdinami kaip populiariausi, dažniausiai naudojami kasdien ir asmeniniams reikalams:

„<...> Aš ir kasdien ir darbe naudoju „Facebook“, „Instagram“, „Twitter“, „Youtube“ tinklus. Šie tinklai tikrai geba pilnai patenkinti mano poreikius, jie turi visas reikalingas funkcijas. Tiesa pasakius labai daug socialinių tinklų ir neįvardinčiau, bet nejaučiu trūkumo, jog kažko šie tinklai negali <...>.“ (I 1)

„<...> Tikriausiai populiariuasius naudoju, vadinamus masinius socialinius tinklus. Tai jau ilgus metus turiu „Facebook“, „Twitter“, „Youtube“ paskyras, naudoju ir darbe, ir asmeniniame gyvenime <...>. “(I 3)

Silius, Kailanto ir Tervakari (2011) iškėlė klausimą apie naudojamų socialinių tinklų kokybę. Kaip teigia autoriai, šis aspektas yra susijęs su priemonėmis, kurias dėstytojai nusprendžia naudoti siekdami socialinės sąveikos su savo studentais, taip norėdami pagerinti komunikaciją tarp jų ir tokiu būdu perduoti informaciją. Dėstytojai turi rasti socialinį tinklą, kuris palengvintų informacijos perdavimą ir reikalaujamos sąveikos kokybę, o taip pat suteiktų galimybę greitai ir efektyviai mokytis.

Atliekant tyrimą buvo siekta išsiaiškinti ***priežastis, kurios skatina dėstytojus naudotis socialiniais tinklais***. Empirinio tyrimo rezultatai atskleidė, jog egzistuoja keturi pagrindiniai ***aspektai, skatinantys naudotis socialiniais tinklais*** (15 pav.).

15 pav. Socialinių tinklų naudojimo priežastys

Atliktas tyrimas leido išskirti 4 pagrindines subkategorijas, tačiau tyrime dalyvavę dalyviai sutiko, jog socialinio tinklo pagrindinė naudojimo priežastis – bendravimas. Informantai paminėjo, jog socialiniuose tinkluose jie gali ***užmegzti kontaktus/ryšius, palaikyti santykius***:

„<...>Svarbu užmegzti kontaktą su studentais bei kitais dėstytojais, man svarbu kontaktuoti, dabar patogu, efektyvu, sakyčiau, geras, greitas ryšys ir gali skambinti, rašyti, atsakau į laiškus, per programėles įvairias...<...>.“ (I 1)

„<...>Kaip bebūtų, daug kas nepasako, bet juk priklausymas visuomenei, juk per tai kalbi, rašai, atsakai, tarsi dalis gyvenimo <...> Bet juk laikas toks, viskas internetu, per technologijas, gyvenimo dalis ten, užmegzti kontaktus su studentais patogu yra...<...>.“ (I 4)

Al-Mukhaini, Al-Qayoudhi ir Al-Badi (2014) atlikti tyrimai atskleidė socialinių tinklų naudojimo priežastis. Pagrindinės naudojimosi priežastys yra efektyvių tarpusavio ryšių su žmonėmis palaikymas ir galimybė lengvai dalintis savo žiniomis.

Dėstytojai komunikuodami tarpusavyje ir/arba su studentais dažniausiai naudojasi tokiomis funkcijomis, kaip dalijimas(is) informacija (paskaitų medžiaga, užduotimis ir pan.) bei įvaizdžio kūrimu, kuris sudaro galimybes pristatyti save mokslo bendruomenei bei pasidalinti savo pasiekimais mokslo srityje. Pasak informantų socialiniais tinklais taip pat juos skatina naudotis juose esančios ***funkcijos***:

dalijimasis informacija: *„<...> Aš keliu, dalinuosi, nors ne visi, kiti bijo: pasisavins, paims, konkurencija tarp žmonių. Bet mano sferoje tai pliusas, priklausau bendruomenei, informatikų bendruomenei <...>.*“ (I 2)

įvaizdžio kūrimas: *„<...>Galvoju, jog pirmiausia tai parodai save, koks esi, pristatai, žinai, darbus, svarbu koks esi, ką nuveikiau moksliniame darbe<...>.* “(I 2)

„<...> Kaip sako, nesi socialiniame tinkle, tavęs nėra. Svarbu prisistatyti<...>. “(I 3)

Informantai kalbėdami apie socialinių tinklų naudojimo priežastis teigė, jog atsižvelgiant į studentams patogų, priimtiną būdą komunikuoti dėstytojai dalį bendravimo perkelia į socialinius tinklus, nes laiko tai efektyvia ir laiko išteklius taupančia priemone. Dar vienas svarbus veiksnys lemiantis ir/ar skatinantis naudotis socialiniais tinklais – ***išteklių taupymas***, kuriuos sudaro:

laiko taupymas *„<...>Taip ir laiką taupau, juk patogu, taupome laiką naudodamiesi socialiniais tinklais. Lengvai galime atlikti eksperimentą: kiek laiko reikėtų prisijungti prie universiteto sistemos? O kiek laiko paspausti ant ikonėlės ir pamatyti ar yra žinučių, pamatyti notification?<...>.*“ (I 1)

nemokamas naudojimas *„<...>Dar viena priežastis – nemokamas naudojimasis, juk tai nieko nekainuoja, atsisiunti reikalingas programėles į išmanųjį įrenginį ir viskas...<...>.*“ (I 4)

„<...>Juk socialiniai tinklai siūlo įvairias funkcijas: siųsti žinutes, gauti informacija, keistis, nuotraukos, video, komentarai ir viskas vienoje vietoje, nemokama ... <...>.“ (I 5)

Atliktas tyrimas leido atskleisti dar vieną socialinių tinklų privalumą – ***techninius socialinių tinklų aspektus***: suderinamumą su mobiliaisiais įrenginiais, kuris sudaro galimybes naudotis socialiniais tinklais bet kurioje vietoje, kurioje yra interneto ryšys bei komunikacija tikslinguose socialiniuose tinkluose, kuri užtikrina tam tikros mokslo srities profesionalų susibūrimą tam tikrame tinkle:

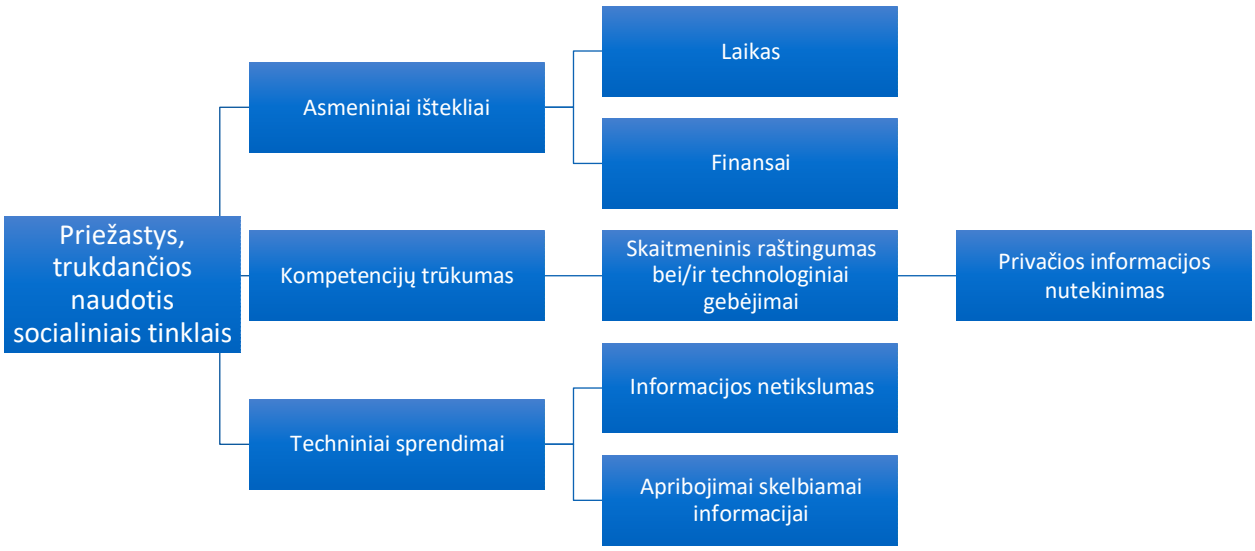
suderinamumas su mobiliaisiais įrenginiais: *„<...>Programėlės, kuriomis naudojuosi yra pritaikytos naudotis išmaniuoju telefonu, o tai labai patogu, juk būna važiuoju, esu išvykęs, neturi galimybės naudotis kompiuteriu, o telefonas visada šalia, programėlės jiems pritaikytos, o deja, ne visos universiteto siūlomos aplinkos pritaikytos...<...>.*“ (I 3)

„<...> Nežinau, kas neturi išmaniojo telefono, o kaip patogu kai viską ko reikia gali rasti ten, esu atsisiuntęs programėlės, kurių reikia, išlenda pranešimai: komentaras, žinutė, naujiena niekur nereikia prisijungti ir ieškoti... <...>.“ (I 2)

komunikacija tikslinguose socialiniuose tinkluose: *„<...> Priklausau bendruomenei, informatikų bendruomenei...<...>.*“ (I 2)

„<...> Aš žinau ir suprantu, kodėl naudojuosi vienu ar kitu socialiniu tinkle. Dažniausiai tai būna, jog dirbame panašioje srityje, prisijungiame, nes visi nariai dirba panašioje srityje ir pats tinklas skirtas konkrečiai žmonių grupei pagal interesus, pomėgius ir panašiai <...>.“ (I 5)

Atliekant tyrimą išsiaiškinus priežastis, kurios skatina dėstytojus naudotis socialiniais tinklais tapo svarbu žinoti ***priežastis, kurios lemia skeptišką požiūrį į socialinių tinklų naudojimą studijų procese***. Informantai interviu metu atskleidė, kas trukdo naudotis arba su kokiomis kliūtimis jie susiduria naudodamiesi socialiniais tinklais (16 pav.)

16 pav. Priežastys, trukdančios naudotis socialiniais tinklais

Tyrimo duomenų analizė atskleidė, jog yra trys pagrindiniai ***aspektai, trukdantys naudotis socialiniais tinklais***. Wuest (2010) taip pat atkreipė dėmesį į tam tikras grėsmes: konfidencialumo problemas, piktnaudžiavimu informacija ir socialinių tinklų priklausomybę, kurios gali kilti naudojantis socialiniais tinklais.

Viena iš priežasčių, trukdančių naudotis socialiniais tinklais – ***asmeniniai laiko ištekliai***:

laikas: *„<...>Užimtumas didelis, visur spėti, gal ir gyvenimo ritmas toks, kartais nespėji. Eina žinutės viena po kitos, išmeta pranešimus nereikalingus, tuomet dar reikia laiko trinti nereikalingai informacijai, tai užtrunka…<...>.*“ (I 4)
„<...> Keičia programėles, prideda papildomų funkcijų, kurių supranti, kad nereikia. Bet reikia nemažai laiko kol peržiūri, išanalizuoji, kodėl nauja funkcija, kam man ją naudoti ar gerai ar ne? Ir tai vyksta nuolat, o kaip sudėtinga, kai savo darbe naudoju apie 7 skirtingus socialinius tinklus <...>.“ (I 2)

Informantai pabrėžė, jog dažnai tenka gilinti kompetencijas mokymuose, seminaruose, konferencijose iš savo asmeninių lėšų bei naudotis asmeniniais finansiniais ištekliais: kompiuteriais, planšetėmis, išmaniaisiais telefonais tvarkant darbo reikalus. Dėstytojai

dalyvavę tyrime atskleidė, jog pageidautų geresnės, modernesnės materialios bazės, kuri sudarytų sąlygas nenaudoti asmeninių lėšų bei įrenginių darbo reikalais. Atliktas tyrimas leido išskirti dar vieną subkategoriją – ***finansinius išteklius***:

finansiniai: *„<...> nori į mokamus kursus, o geri kainuoja nemažai – negausi, gero kompiuterio? Gausi tą, kurį gali įpirkti universitetas, o mokami tinklai, programos ir panašiai. Bet daug kas remiasi į finansus. Norėtųsi ir laiko, kuris būtų apmokamas, kaip darbo valandos keliant kvalifikaciją IT srityje ir geresnės materialinės bazės<...>.*“ (I 2)
„<...>būtina kelti ir dėstytojų kompetencijas IT srityje, tam skirti daugiau laiko ir dėmesio, apmokėti mokymus, kurie dažnai išties brangūs ir aišku aprūpinti geriausiomis ir moderniausiomis technologijomis, juk dabar tiek studentai, tiek dėstytojai dažnai naudojasi savo kompiuteriais, namie ypač, kelionėje - išmaniuoju telefonu<...>.“ (I 1)

Kitas aspektas trukdantis naudotis socialiniais tinklais – ***kompetencijų trūkumas.*** Dėstytojams tenka skirti asmeninį laiką bei finansinius išteklius skaitmeninio raštingumo tobulinimui, techniniams gebėjimams bei įgūdžiams gilinti, kurie reikalingi norint kokybiškai pritaikyti socialinius tinklus švietime:

skaitmeninis raštingumas: *„<...>Aš suprantu, kaip svarbu turėti žinių. Pradėkime nuo paties paprasčiausio mokėti įjungti kompiuterį <...> Svarbu mokėti naudotis technologijos, išmanyti, ką gali tavo išmanusis telefonas, juk ne tik skambinti, turi kameros funkcijas. Aišku, jei kalbame apie socialinius tinklus privalu gerai išmanyti anglų kalbą, mano atveju ir informatikų kalbą <...>.*“ (I 2)
„<...>Būna, jog pasakoja, kad va aš naudojuosi, labai gerai. Bet pats pabandęs supranti, jog nėra nei aišku, nei lengva. Kreipiesi į kolegas, kas išmano, supranta, reikia anglų kalbą išmanyti, informatikos įgūdžius turėti...<...>.“ (I 5)

Tyrimas atskleidė, jog kompetencijų trūkumas stabdo nuo naudojimosi socialiniais tinklais. Viena iš pagrindinių baimių – privačios/asmeninės informacijos nutekinimas, duomenų pasisavinimas. Dėstytojai pabrėžė privalumą išmanyti, kaip apsaugoti savo duomenis, asmeninę informaciją išliekant aktyviu socialinių tinklų naudotoju. Ši kompetencija įvardinama kaip ***technologiniai gebėjimai****, kurie apima gebėjimą bei žinias apie skirtingas funkcijas įskaitant ir duomenų apsaugą*:

„<...> skatinu atsirinkti reikalingą informaciją, kai skelbi – pažvelgti, ką skelbi, ką apie tave matys: tavo kolegos, kiti studentai, dėstytojai, potencialus darbdavys? Svarbu mokėti apsaugoti savo informaciją asmeninę, išmanyti nustatymus<...>.“ (I 5)

Atliktas tyrimas leido išskirti dar vieną subkategoriją, kuri trukdo naudotis socialiniais tinklais – ***techninius socialinių tinklų sprendimus***:

informacijos netikslumas: *„<...>Paskelbė, atsiuntė studentas, žiūrėkite dėstytojau naujausias tyrimas diskutuota tema, o tu žiūri, kol randi, iš kur jis tą informaciją ištraukė. Tokiais atvejais ieškai, pasitvirtins ar ne, kas pirminis informacijos šaltinis, ar galima pasitikėti, studentai ne visada suvokia, jog negali aklai pasitikėti, reikia tikrinti, rasti. Ir išties dažnai tenka atmesti rašau, klausiu ar pats ieškojai, iš kur atėjusi ši informacija, kur radai medžiagą, o jis kažkas pasidalino. Dažnai būna netiksli ir klaidinanti informacija. <...>.*“ (I 2)

Interviu metu pabrėžta, jog dėstytojai naudojasi ne vienu ar dviem socialiniais tinklais, o trimis ir daugiau atsižvelgiant į tai, koks tikslas yra iškeltas: savęs pristatymas grupei/bendruomenei, keistis informacija, dalintis šaltiniais, siųsti pranešimus, bendrauti su tiksline auditorija? Dėstytojai pabrėžė, jog dažnai studentai pasitiki rasta, matoma informacija socialiniuose tinkluose, vėliau ja dalinasi tarpusavyje nesuradus pirminio šaltinio ir nepatikrinus informacijos patikimumo/validumo. Dėstytojams tenka skirti papildomą laiką siekiant išsiaiškinti, kas yra naujos informacijos autorius, nustatyti pirminį šaltinį bei nuspręsti ar informacija bei duomenys užtektinai patikimi naudoti mokymo procese:

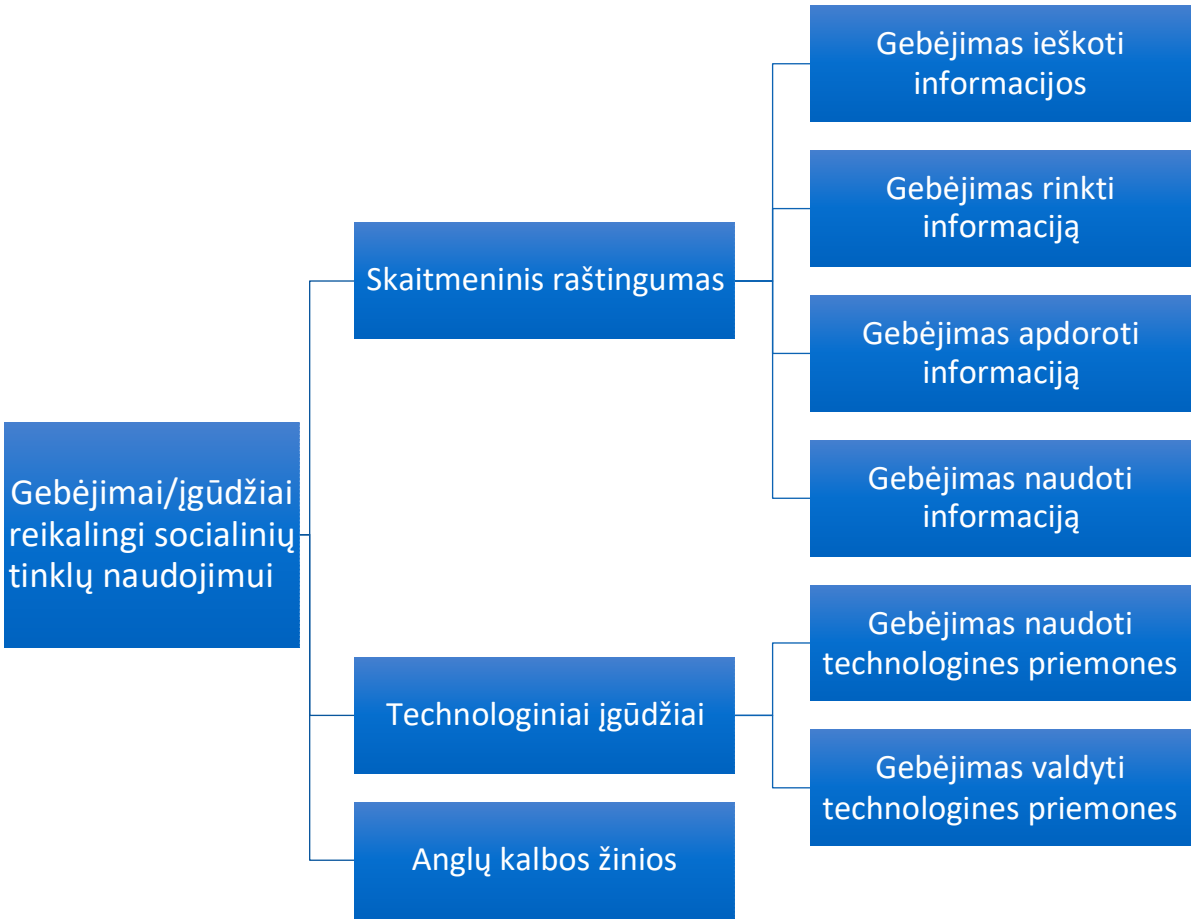
Tyrimas atskleidė, jog bandant naudotis vienu/dviem skirtingais socialiniais tinklais informantai susidūrė su ***apribojimais skelbiamai informacijai***:

apribojimai skelbiamai informacijai: *„<...>Yra socialinių tinkle kaip Twitter ir jų taisyklės skelbiamai informacijai, taikomi apribojimai: teksto ilgis ar video trukmė, turi – gera medžiaga, o negali dalintis, nes neatitinka reikalavimų, gali karpyti, talpinti dalimis, bet tam reikia laiko.<...>.*“ (I 3)

Kartais tai video failų dydis, teksto ilgis ir pan. Naudojantis Twitter socialiniu tinklu susiduriama su problema, jog žinutės apribojamos iki 140 simbolių. Tai reiškia, jog siekiant dalintis informacija su mokslo bendruomene, kolegomis, studentais žinutės informacija turi būti trumpa, aiški ir suprantama. Nepaisant fakto, jog besimokantieji vis labiau naudoja

technologijas savo paskaitų metu, vis dar yra daugybė besimokančiųjų, kurie nėra tokie patyrę, jog galėtų tinkamai išnaudoti šia priemonę (Oleksiyenko, cituojama pagal Rhoades, Kiyama, McCormick ir Quiroz, 2011). To pasekoje seka būtinybė kurti mokymus, papildomas priemones asmenims aktyviai nesinaudojantiems mokymosi platformomis, socialiniais tinklais.

Analizuojant tyrimo duomenis išskirtos 3 subkategorijas gebėjimų ir įgūdžių reikalingų socialinių tinklų naudojimui (17 pav.).

17 pav. Gebėjimai ir įgūdžiai reikalingi socialinių tinklų naudojimui

Atlikto tyrimo interviu analizė atskleidė, jog yra 3 pagrindiniai ***gebėjimai/įgūdžiai, reikalingi socialinių tinklų naudojimui***. Naudojantis socialiniais tinklais tenka tobulinti ***skaitmeninį raštingumą***, kuris apibrėžiamas kaip kritiškas informacinių technologijų naudojimu darbe:

„<...>Kai turi programėles, kuriomis naudojasi, acountus socialiniuose tinkluose ir komunikuoji su kolegomis, studentais. Juk reikia suprasti jų veikimo principus, kaip

naudojami socialiniai tinklai veikia. Kaip galiu įkelti, dalintis informacija, kaip viešinti, kurti uždaras grupes ir panašiai. <...>.“ (I 2)

„<...>Būtinas skaitmeninis raštingumas. Nemanau, jog asmuo nežinantis, kaip komunikuoti, dalintis tvarkaraščiu, jį keisti, įkelti užduotis bus tinkamai pasiruošęs šiai idėjai...<...>.“ (I 1)

Buckingham (2007) teigimu, jei dėstytojai stokoja skaitmeninio raštingumo, informacija, kuri galėtų būti perduodama studentams interaktyvesniu ir patrauklesniu būdu, praranda tiek savo kokybę, tiek ir kiekybę. Todėl labai svarbu dėstytojų kompetencijos ir pasiruošimas naudoti socialinius tinklus.

Skaitmeninis raštingumas vertinamas kaip būtinas gebėjimas naudojantis socialiniais tinklais, nes apima tokius įgūdžius kaip kompiuterių naudojimas ieškant, surandant, vertinant, išsaugant, rengiant ir pristatant informaciją, taip pat turint informaciją ja besidalinant, keičiantis socialiniuose tinkluose. Vienas svarbiausių kriterijų vertinant asmens skaitmeninį raštingumą – žinios apie informacinių technologijų galimybes ne tik asmeniniame, tačiau ir darbinėje aplinkoje:

Atliktas tyrimas leido išskirti dar vieną subkategoriją –***technologinius įgūdžius***, kurie lemia asmens besinaudojančio socialiniais tinklais žinias apie technologijas, jų taikymą, privalumus, apribojimus ir pavojus. Technologiniai įgūdžiai apima ***gebėjimą naudoti technologines priemones bei gebėjimas jas valdyti***:

„<...>Svarbiausia mokėti naudotis technologijomis. Reikia išmanyti, kaip įjungti kompiuterį, kaip atsidaryti naršyklę. Jei kalbame apie, išmanųjį telefoną, juk reikia mokėti įsidiegti programėlę, suprasti, žinoti - kam ir kaip ji naudojama ir naudoti tikslingai...<...>.“ (I 3)

„<...>Žinoma, jog pagrinde reikia išmanyti, kaip naudotis tais socialiniais tinklais, pirmiausia net ne socialiniais, o apskritai technologijomis. <...>.“ (I 4)

Dar vienas svarbus gebėjimas nagrinėjant asmens pasirengimą naudotis socialiniais tinklais komunikuojant bei bendradarbiaujant su studentais – ***anglų kalbos žinios:***

„<...>Aišku, reikia nepamiršti kalbos. Juk visas turinys anglų kalba. Ir kartais ta kalba būna specifinė. Pavyzdžiui, imkime nustatymus, lietuvių kalba kartais pritrūksta žinių, o čia kalbame apie anglų kalbą, tuomet aišku tenka ieškoti, domėtis. <...>.“ (I 1)

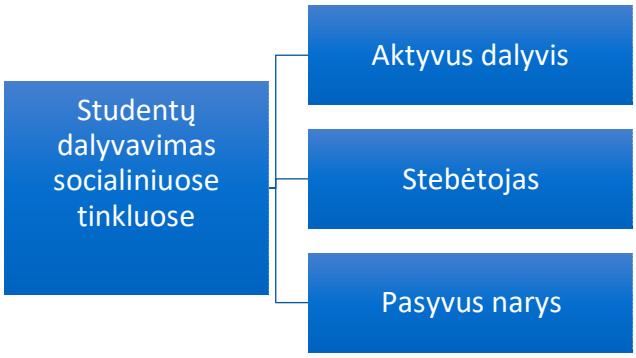
„<...>Aš manyčiau, jog pagrindinis gebėjimas būtų anglų kalba. Jei gerai supranti, kalbi anglų kalba, tikrai nekils problemų. Jei reikia programėlės, ieškai kažkokios konkrečios,

domiesi, daugiausiai informacijos rasi anglų kalba. Tuomet nekyla sunkumų skaitant, domintis, o įsidiegus – naudojantis...<...>.“ (I 2)

„<...>Manau, jog vienareikšmiškai prie technologijų prisideda ir anglų kalba, tai, kuo aš naudojuosi, viskas pateikiama anglų kalba, visi tinklai<...>.“ (I 3)

Anglų kalbos mokėjimas pagrįstas gebėjimais klausyti, kalbėti, skaityti ir rašyti anglų kalba. Informantų nuomone, svarbu atkreipti dėmesį į socialinių tinklų ir anglų kalbos tarpusavio sąveiką. Anglų kalbos mokėjimas – pranašumas, kuris įgalina dėstytojus adaptuoti ir pritaikyti socialinius tinklus studijų procese.:

Tyrimo metu siekta išsiaiškinti ne tik dėstytojų asmenines patirtis bei nuomones, tačiau ir tai, su kokia studentų nuomone informantai susiduria pritaikant socialinius tinklus studijų procese (18 pav.).

18 pav. Studentų dalyvavimas socialiniuose tinkluose

Atliktas tyrimas leido išskirti 3 kategorijas studentų pagal jų dalyvavimą socialiniuose tinkluose: aktyvus narys, pasyvus dalyvis bei stebėtojas. Viena iš grupių – ***aktyvus dalyvis***:

„<...> studentai noriai dalyvauja, būna “aš sukursiu uždarą grupę”, “aš pasidalinsiu socialiniu tinkle, greitai, lengvai suprantamu, net ir vyresnio amžiaus kurso draugams”. Jie tikrai aktyvūs ten <...> išties atrodo, jiems ir lengviau kalbėti, diskutuoti, reikšti nuomonę<...>.“ (I 3)

„<...>Pastebėjau, jog pasiskirsto labai studentai, vyresni mažiau dalyvauja, jaunesni aktyvesni <...> Bet išties jaunimas, jie kaip žuvys vandenyje, naršo, kuria, jiems socialiniai tinklai – jų aplinka, kurioje jie puikiai jaučiasi...<...>.“ (I 4)

„<...>Daugiau dalyvaujančiu, priimančių yra. Būna patys siūlo, susiranda socialiniuose tinkluose, į draugus, tuomet pradeda sekti, komentuoja po įkelta informacija <...>.“ (I 5)

Aktyvus dalyvis pasižymi pritarimu socialinių tinklų naudojimui studijų procese, matantis teigiamas šio aspekto puses, rodantis iniciatyvą bei turinti reikalingas kompetencijas ir išmanantis socialinių tinklų funkcijas.

Dar viena grupė studentų pagal jų reakciją į socialinių tinklų taikymą studijų procese – ***stebėtojai***, kurie neprieštarauja socialinių tinklų naudojimui studijų procese, tačiau nėra aktyvūs dalyviai, ką galbūt lemia kompetencijų stoka arba asmenybės bruožai:

„<...> Ieškai kaip čia įtraukti, sudominti. Ne visada pavyksta. Gal ir žmogaus asmenybė, kompetencijos tai lemia, bijo kartasi matosi parodyti, kad kažko nežino nesupranta kaip, matai, klausi “Ar viskas aišku?”, sako “Taip, taip”. Bet pagal tai, kaip viskas vyksta paskui supranti, kad neaišku, bet neklaus, gal bijo parodyti, kad nežino, atrodo viską privalu žinoti...<...>.“ (I 2)

Galimybė socialinius tinklus pritaikyti studijų procese taip pat priklauso ir nuo studentų turimų įgūdžių ir kompetencijų. Lytras, Visvizi, Daniela, Sarirete ir Ordonez De Pablos (2018) teigimu, jeigu dėstytojai aiškiai ir patraukliai pateikia informaciją, tačiau ugdymo proceso pabaigoje yra stokojama reikalingų įgūdžių ir kompetencijų prie to prieiti, tuomet mokymosi procesas bus nenaudingas.

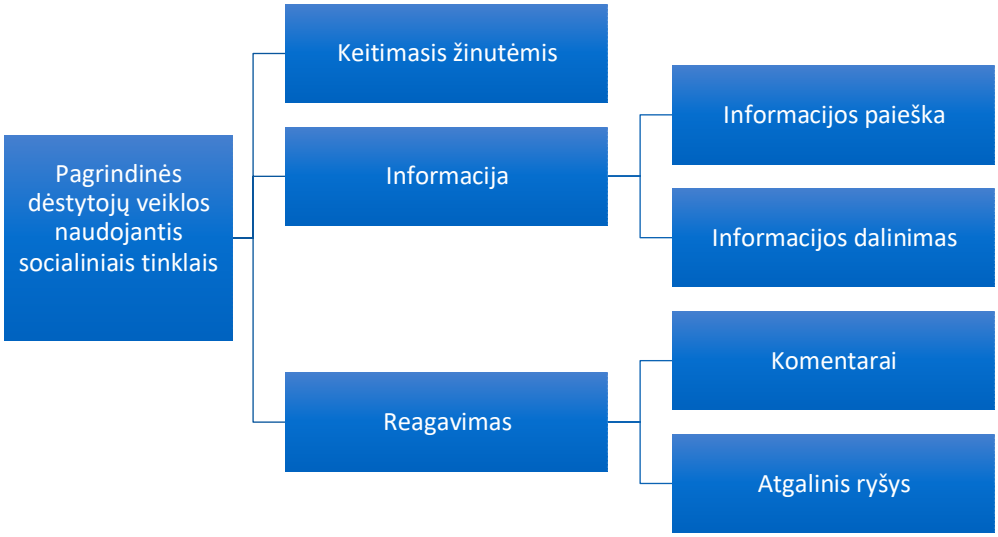
Analizuojant tyrimo duomenis išskirta studentų subkategorija – ***pasyvus narys***, kurie pasižymi neveiklumu bei abejingumu:

„<...> Pasakai – perkeliam bendravimą, dalį užduočių, atsiras visada vienas ar du, kurie pasakys neturime anketų socialiniuose tinkluose, sakai, na teks susikurti, skatini kažkaip įsileisti tas technologijas, bet ne ir viskas. Aišku, kad ir jiems tenka atlikti tas pačias užduotis, tuomet prisijungs iš draugų, neprisidės kaupiamojo balo <...>.“ (I 5)
„<...>Sakai, prisijunkime, diskutuokime. Juk matai, kad prisijungę, bet klausimų neužduoda, nekomentuoja, kas privaloma atlieka ir viskas. Tačiau negaliu kaltinti savęs kompetencijų trūkumu ar socialinių tinklų. Tiems patiems studentams ir auditorijoje trūksta motyvacijos, noro, ryžto, aktyvumo: tyli paskaitų metu, neklausia, nesidomi....<...>.“ (I 1)

Tyrimas atskleidė, jog tiek studentams, tiek ir dėstytojams reikalingos tam tikros ***kompetencijos, žinios bei įgūdžiai***, kurie dažniausiai ir ***lemia studento reakciją į socialinių tinklų pritaikymą studijų proceso efektyvinimui***:

„<...> juk reikia kompetencijų. Ir tarp studentų pasitaiko vyresnio amžiaus žmonių, kurie nesinaudoja socialiniais tinklais, kuriems trūksta ir žinių ir įgūdžių ir socialiniai tinklai nėra jų gyvenimo ir kasdienybės dalis. Nors yra ir skeptiškai nusiteikusių jaunų studentų. Ne ir viskas. Bet surandame būdų kaip ir juos įtraukti. ....<...>.“ (I 1)

Tyrimu taip pat siekta išsiaiškinti, kokios ***pagrindinės dėstytojų veiklos socialiniuose tinkluose*** (19 pav.).

19 pav. Pagrindinės dėstytojų veiklos naudojantis socialiniais tinklais

Analizuojant tyrimo duomenis išskirtos tris grupės veiksmų dažniausiai atliekamų prisijungus prie socialinio tinklo. Tyrimo duomenų analizė atskleidė 3 subkategorijas: ***keitimasis žinutėmis, informacija, reagavimas***. Interviu atskleidė, jog žinučių rašymas ir atsakymas į jas yra paprasta ir dažniausia naudojama socialinių tinklų funkcija:

keitimasis žinutėmis: *„<...>Pirmiausia ką atlieku prisijungus tai tikrinu arba atsakau į žinutes, nes suprantu, jog tai yra aktualiausia: galbūt kažkas susisekė, galbūt kažkam skubiai reikia atsakyti, kažkas klausia, pasikeitė susitikimas su kolega, gal studentui kilo klausimų, juk netikrinu vakare darbinio pašto. <...>.“* (I 2)

Dar viena dažnai dėstytojų naudojama socialinių tinkle funkcija susijusi su ***informacija***. Interviu duomenų analizė atskleidė, jog informantai linkę naudotis ***informacijos***

paieška, tiek informacijos dalijimusi. Dėstytojai pasakodami apie savo dažniausiai atliekamus veiksmus prisijungus prie socialinių tinkle atskleidė, jog ieško reikalingos informacijos, kuri susijusi ne tik su tam tikrais straipsniais, naujausiais tyrimais, tačiau ir informacijos paieška apie tam tikrus asmenis:

„<...>Man svarbu, jog socialiniai tinklai suteikia neribotas galimybes, išties daug ir neatrastų funkcijų, kurias siūlo skirtingi socialiniai tinklai. Vienas dažniausiai atliekamų veiksmų tai būtų paieškos funkcija. Juki ir socialiniuose tinkluose ieškom kontaktų, pažinčių, informacijos...<...>.“ (I 4)
„<...>Viena svarbiausių socialinių tinklų funkcijų – keitimasis. Galime kalbėti apie keitimąsi informacija, kontaktais, idėjomis, tyrimais, pastebėjimais… <...>.“ (I 5)

Dar vienas populiarus veiksmas – ***dalinimasis informacija***. Dėstytojai dalyvavę tyrime atskleidė, jog yra linkę dalintis informacija tiek su kolegomis, bendradarbiais, tiek ir su studentais:

„<...>Mano srityje svarbu parodyti, ką pasiekei, ką padarei, todėl dažnai dalinuosi informacija, juk kitaip ir neįmanoma įsivaizduoti naudojimosi socialiniais tinklais...<...>.“ (I 3)
„<...>Aš siunčiu medžiagą studentams, kolegoms. Tai gali būti netikėtai rasta medžiaga, tikslingai ieškota informacija. Nes iš tikrųjų tiek asmeniniame gyvenime dalinuosi informacija, nes žinutės ar pranešimo tekstas yra informacijos suteikimas kitiems. Asmeniniais tikslais naudojantis socialiniais tinklais keliu video, nuotraukas, komentuoju, tai kažkokia asmeninė medžiaga. O kalbant apie darbinę sritį norėtųsi pabrėžti, jog dalinuosi tyrimais, medžiaga… <...>.“ (I 1)
„<...>Viena svarbiausių socialinių tinklų funkcijų – keitimasis. Galime kalbėti apie keitimąsi informacija, kontaktais, idėjomis, tyrimais, pastebėjimais… <...>.“ (I 5)

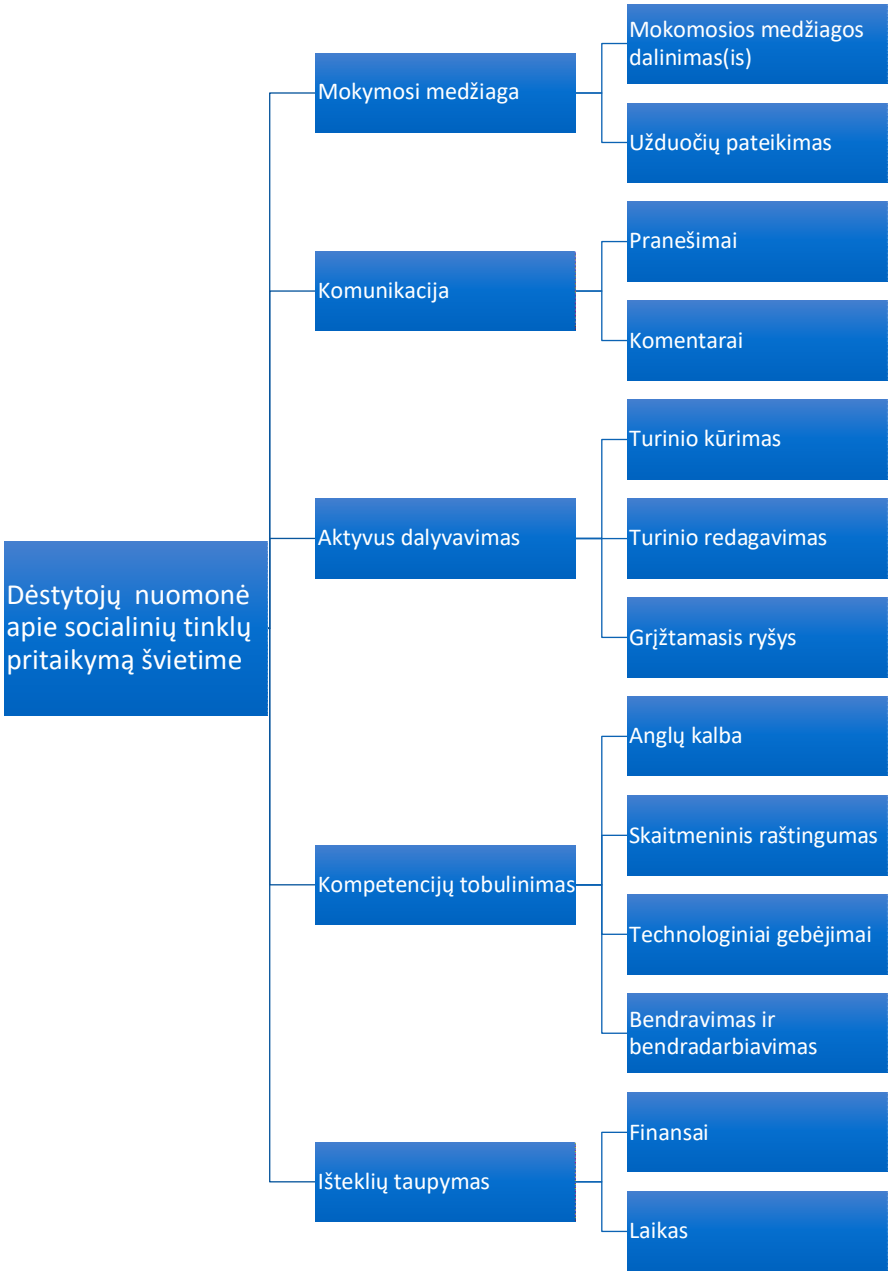
Dar vienas veiksmas atliekamas tyrime dalyvavusių informantų besinaudojančių socialiniais tinklais – ***reagavimas (forumai, komentarai, žinutės)***. Dėstytojai atskleidė, jog dažnai tenka reaguoti į žinutes, pasidalintą/atsiuntą/gautą informaciją, reaguoti į atliktas ir atsiųstas studentų užduotis, kolegų-bendradarbių pasidalinimus. Dėstytojai reaguodami į matomą/gautą informaciją atlieka tokius veiksmus kaip ***komentarų rašymas, pateikiamas atgalinis ryšis*** spaudžiant mygtuką patinka, paliekant atsiliepimą, trumpą įrašą, komentarą:

„<...>Būna paskelbiu informaciją, po kiek laiko atsiranda komentarai į kuriuos atsakau. Stengiuosi ir studentus aktyviai dalyvauti komentuojant, dalinantis mintimis ir idėjomis, jog jie taptų aktyviais, jei kalbame apie bendradarbiavimą su studentais socialiniuose tinkluose...<...>.“ (I 5)

„<...> Labai svarbu grąžinti tai, ką tau davė kitas vartotojas. Jei parašė, suteikė informacijos, pasidalino – atsakyk. Nesvarbu vienu žodžiu ar sakiniu, juk pagal situaciją sprendi. Būna studentai klausia dėl užduoties, kažkokio darbo. Visada parašau, ne tik, kad reikalavimai sako, jog įvado reikia, bet “siūlau atkreipti dėmesį į”, “naudingos informacijos rasi”, taip ir juos įtrauki į artimesnį, glaudesnį ryšį, o kai bendrauji ne taip formaliai ir į mokomąjį dalyką žiūri kiek kitaip ir į patį dėstytoją… <...>.“ (I 2)

Kane, Labianca, Borgatti ir Alavi (2013) atkreipė dėmesį į socialinius tinklus bei jų turimas įvairias technologines galimybes, priklausomai nuo interesų ir paties vartotojo. Visų socialinių tinklų technologinės savybės yra gana panašios. Tačiau kai kurios svetainės skiriasi priklausomai nuo to, kiek jose yra naujų informacijos ir komunikacijos priemonių, pavyzdžiui, mobiliojo ryšio, dienoraščių ir nuotraukų/vaizdo dalijimosi galimybių.

Atliekant tyrimą apie dėstytojų patirtis naudojant socialinius tinklus studijų proceso efektyvinimui svarbu atskleisti ar socialinis tinklas bei jų funkcijos gali tapti pagalbos įrankiu dėstytojui, studentams. Tik įvardinus dėstytojų patirtis naudojant socialinius tinklus, padedantį įtraukti bei motyvuoti studentus galima atskleisti socialinių tinklų naudojimo privalumus. Informantai atskleidė, kaip socialiniai tinklai gali būti pritaikomi švietime. Informantai interviu metu pasidalino naudinga informacija apie savo asmeninę patirtį bei kokius socialinių tinklų teikiamus privalumus jie įžvelgia studijų procesui (20 pav.).

20 pav. Dėstytojų nuomonė apie socialinių tinklų pritaikymą švietime

Tyrimo rezultatų analizė išskyrė 5 sritis, kurioms įtaką daro socialiniai tinklai: ***mokymosi medžiaga, komunikacija, aktyvus dalyvavimas kompetencijų tobulinimas ir išteklių taupymas***. Būtent prie šių sričių studijų proceso metu efektyvinimo prisideda dėstytojų pasirinkimas naudoti socialinius tinklus. Viena iš sričių – ***mokymosi medžiaga***. Socialiniai tinklai užtikrina greitą, efektyvų, patogų ***dalinimąsi medžiaga, nuorodomis, video, taip pat užduočių pateikimu:***:

„<...>Studentams gana efektyviu būdu pateikiama mokymosi medžiaga, tereikia kelių mygtukų paspaudimų ir pasidalini su studentais reikalinga medžiaga. Taupai išteklius, laiką. Naudojantis virtualia mokymosi aplinka tenka nemažai praleisti laiko įkeliant medžiagą, o ir

studentų pasyvumas akivaizdus. Todėl kam kurti virtualias mokymosi aplinkas, kai turime nemažą pasirinkimą socialinių tinklų ir galime juos pritaikyti studijų proceso efektyvinimui. <...>.“ (I 2)

„<...>Labai greita ir paprasta pasidalinti su studentais aktualia informacija, medžiaga, nuorodomis. Taip pat ir užduotis įkelti. Juk besinaudojantiems iššoka pranešimai apie bet kokius atnaujinimus, naujienas, jiems nereikia jungtis prie sistemų, o gana lengvai, greitai jie gali prieiti prie pasidalintos medžiagos ar užduoties...<...>.“ (I 3)

Dar viena išskirta subkategorija – ***komunikacija***:

„<...>Išties greita komunikacija, tiesiog išmaniajame telefone paspaudi ant Messenger programėlės ir “prikabinus” reikiamus žmones arba sukurtoje grupėje pasidalini informacija, tai galbūt apie paskaitų laiko, vietos pokyčius. Tai gali būti bet kokia informacija aktuali vienam studentui ar grupei jų. <...>.“ (I 4)

„<...>Kartais tai tiesiog trumpas komentaras apie studento atliktą užduotį, kažkokia reakcija į tai, kuo jis ar ji pasidalino, ką atsiuntė ar pats ką pakomentavo, kartais ir vaizdo įrašas, garso ... <...>.“ (I 1)

Informantai pabrėžė, jog gana greitai gali siųsti pranešimus, komentuoti, atsakyti į žinutes. Pranešimai, komentarai gali pasiekti ne tik vieną asmenį ar asmenų grupę, tačiau ir plačią auditoriją. Reiktų pabrėžti, jog pranešimai gali būti ne tik tekstiniai, tačiau vietoj teksto - nuotraukos, vaizdo įrašai, garso įrašas, nuorodos, QR kodas ir panašiai. Silvestru, Lupescu ir Draistaru (cituojama pagal Roblyer, Wise ir Skues) (2016) teigimu, socialinių tinklų naudojimas gali būti tiltas tarp studentų ir dėstytojų, ir tai, jog socialiniai tinklai gali būti naudinga priemonė siekiant įveikti komunikacijos barjerą, kuris paprastai trukdo studentams ir dėstytojams sukurti stipresnius bendradarbiavimo santykius

Dar viena išskirta subkategoriją – ***aktyvus dalyvavimas:***

„<...>Studentai gana lengvai ir greitai įsitraukia į aktyvų dalyvavimą socialiniuose tinkluose: atsiunčia, pasidalina, o taip ir kuria mokymosi turinį, kartais prisideda prie redagavimo, patys tikrina vieni kitų šaltinius. Gal tai lemia ir tai, jog jiems socialiniai tinklai – jų kasdienybės dalis, tikrai to nepastebiu virtualioje mokymosi aplinkoje. ...<...>.“ (I 5)

„<...> Jie ir aktyviai dalyvauja ir jiems tos funkcijos, veikimo principai gerai suprantami ir žinomi <...>.“ (I 1)

Informantai pabrėžė, jog pastebėjo, studentų didesnį aktyvumą socialiniuose tinkluose. Studentų aktyvumas pasižymi tuo, jog patys ***studentai aktyviai prisideda prie mokymosi turinio kūrimo*** t.y. dalinasi nuorodomis, komentuoja, rašo, klausia, dalyvauja diskusijose, įkelia vaizdo įrašus. Taip pat patys ***studentai prisideda prie mokymosi turinio redagavimo***, komentuoja, suranda netikslumus informacijoje, prideda naujai atrastų šaltinių, noriai patys tikrina kitų studentų pateiktos informacijos patikimumą. Studentai socialiniuose tinkluose taip pat ***aktyviai suteikia grįžtamąjį ryšį*** bei išsako savo nuomonę t.y. spaudžia mygtuką „Patinka“, „Dalintis“, palieka komentarą, reaguoja paspausdami emocijų mygtuką.

Tyrimo duomenys leido išskirti dar vieną subkategorija – ***kompetencijų tobulinimą***:

anglų kalba ir skaitmeninis raštingumas: *„<...> Tiek dėstytojai, tiek studentai naudodamiesi socialiniais tinklais gali tobulinti kompetencijas, tokias kaip anglų kalba, skaitmeninis raštingumas. Tai būtinos kompetencijos XXI amžiuje. ...<...>.“* (I 1)

technologiniai gebėjimai: *„<...> Socialinių tinklų naudojimas, manau, jog užtikrintų tam tikras kompetencijas. Naudodami socialinius tinklus visa akademinė bendruomenė gali gilinti žinias, supratimą ir įgūdžius apie kompiuterius, išmaniuosius įrenginius, naujausias technologijas, socialinius tinklus jų veikimo principus… <...>.“* (I 5)

bendravimas ir bendradarbiavimas: *„<...> Juk socialiniuose tinkluose viskas grįsta bendravimu, todėl kitaip būti negali tik taip, kad naudotojai tobulina savo bendravimą, bendradarbiavimą komunikuodami su kitais: su studentais, su dėstytojais, kursiokais ir panašiai ...<...>.“* (I 2)

Gersamia ir Toradze (2017) atlikto tyrimo rezultatai parodė, kad naudojant technologijas, diegiant internetinius socialinių tinklų įrankius galima ugdyti įvairius gebėjimus ir sėkmingai pasiekti mokymosi tikslus.

Anglų kalbos žinias akademinė bendruomenė tobulina bei pritaiko naudodamiesi socialiniais tinklais, kurių naudojimui būtinos anglų kalbos žinios. Naudojantis technologijomis būtinas skaitmeninis raštingumas bei technologiniais gebėjimai. Jau turimas žinias studentai ir dėstytojai gali pritaikyti prisijungiant prie socialinių tinklų, naudojantis bei

atrandant naujas funkcijas. Tyrime dalyvavę informantai pabrėžė, jog studentams socialiniai tinklai gerai pažįstama aplinka, todėl jie dažniausiai nepatiria jokių sunkumų jais naudojantis. Reiktų pabrėžti, jog socialinių tinklų pagrindinė funkcija užmegzti bei palaikyti kontaktus komunikuojant: žinutėmis, simboliais, paveikslėliais, video įrašais ir panašiai. Todėl dar viena kompetencija – bendravimas ir bendradarbiavimas. Socialiniai tinklai sudaro galimybes dalyvauti studijų procese neatsižvelgiant į studentų buvimo vietą, laiką t.y. studentams tereikia kompiuterio, planšetės, išmaniojo telefono bei internetinio ryšio.

Laiko ir finansinių išteklių taupymas viena iš priežasčių, kaip socialiniai tinklai efektyviną studijų procesą:

„<...>Man atrodo, jog tai puikus laiko taupymo būdas, gali važiuoti, sėdi autobuse, traukinyje ir naudodamasis telefonu atsakai, dalyvauji, komentuoti, daliniesi. Tuo pačiu ir finansinių išteklių taupymas prisideda, juk nemokami socialiniai tinklai...<...>.“ (I 4)
„<...>Svarbu laikas. Socialiniai tinklai – efektyvu, paprasta. Studentai jais naudojasi. O kiek pinigų išleidžiama virtualių mokymosi aplinkų kūrimui. Yra šalių, pavyzdžių, kurie parodo, jog socialinius tinklus puikiai galima pritaikyti studijų procesui ... <...>.“ (I 1)

Empirinio tyrimo duomenų analizė atskleidė, jog dėstytojai socialinių tinklų funkcijas gali pritaikyti studijų procese labai įvairiai: užmezgant ir/ar palaikant ryšius su studentais arba kolegomis, diskutuojant, keičiantis informacija. Socialinius tinklus efektyviai išnaudoti galima medžiagos, literatūros, šaltinių pasidalinimui, kuri gali būti pateikiama įvairiu formatu: video, garso įrašas, tekstas, nuotrauka. Socialinių tinklų įvairovė bei juose esančios funkcijos geba atliepti skirtingų žmonių poreikius. Tyrimas atskleidė, jog socialinių tinklų naudojimui reikalingos specifinės žinios: skaitmeninis raštingumas, techniniai gebėjimai, anglų kalbos žinios. Dėstytojų patirtis atskleidė ir patvirtino, jog socialiniai tinklai gali būti pritaikomi studijų procese ir prisidėti prie šio proceso efektyvinimo.

IŠVADOS

Mokslinės literatūros analizė atskleidė, jog socialiniai tinklai ir jų funkcijų įvairovė prisideda prie bendravimo įgūdžių tobulinimo, aktyvaus dalyvavimo, stiprina tarpusavio paramą ir įgalina bendradarbiavimu grįstą mokymąsi. Socialiniai tinklai užtikrina vartotojams mokymo(si) aplinką, kuri nėra apribota vieta ir laiku, o tai atliepia visuomenės poreikius bei sudaro galimybes dalyvauti studijų procese nebūnant auditorijoje.

Šaltinių ir empirinio tyrimo duomenų analizė atskleidė, jog socialinių tinklų pritaikymas studijų procese įmanomas tik turint tinkamas kompetencijas: skaitmeninį raštingumą, anglų kalbos žinias bei techninius įgūdžius. Neturint reikalingų kompetencijų socialinių tinklų vartotojai susiduria su įvairiais sunkumais: asmens duomenų apsauga, informacijos esančios socialiniuose tinkluose nepatikimumas.

Atliekant tyrimą apie dėstytojų patirtis naudojant socialinius tinklus studijų proceso efektyvinimui paaiškėjo, jog socialinis tinklas bei jų funkcijos gali tapti pagalbos įrankiu tiek dėstytojui, tiek studentams. Tyrimas atskleidė, kaip socialiniai tinklai gali būti pritaikomi švietime: efektyvus ir greitas bendravimas su studentais ir kolegomis, galimybė patogiai keistis įvairia informacija, studentų įsitraukimas ir padidėjusi motyvacija, kompetencijų tobulinimas.

REKOMENDACIJOS

Siekiant užtikrinti šio darbo duomenų bei rezultatų pritaikymą ir naudojimą tolesniuose tyrimuose, pateikiamos rekomendacijos visiems tiesiogiai ir netiesiogiai įtakojantiems studijų procesą.

- Šis tyrimas yra apribotas, nes tyrime dalyvavo informantai pasirinkti pagal tikslinę atranką t.y. tie, kurie turi patirties naudojant socialinius tinklus studijų procese bei turi tam reikalingas kompetencijas bei palaiko socialinių tinklų pritaikymo studijų procese idėją.
- Stokojama tyrimų apie studentų patirtis naudojantis socialiniais tinklais studijų procese. Nauji tyrimai turi būti atliekami įtraukiant studentus, išgirstant jų nuomonę apie dėstytojų bandomus bei pritaikomus socialinius tinklus studijų procese. Tai leistų atspindėtų įvairius švietimo skirtumus ir jautriausias vietas.
- Ateities tyrimai galėtų palyginti dėstytojų ir studentų patirtis naudojant socialinius tinklus švietimo praktikoje. Galiausiai, galėtų būti analizuojamos galimos sąveikos tarp alternatyvių socialinių tinklų naudojimo ir individualių besimokančiųjų skirtumų.
- Nauji tyrimai galėtų analizuoti atskirų fakultetų bei studijų programų studentų patirtis naudojantis socialiniais tinklais studijų procese. Atliekant naujus tyrimus analizuojant dėstytojų patirtis taip pat reikia atsižvelgti į skirtingų fakultetų dėstytojų patirtis.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Acquisti, A. ir Gross, R. (2006). Imagined communities: Awareness, information sharing, and privacy on the facebook: *results*. Prieiga per internetą: https://people.cs.pitt.edu/~chang/265/proj10/zim/imaginedcom.pdf
2. Aggarwal, C. C. (2011). *An introduction to social network data analytics*. Prieiga per internetą: http://www.charuaggarwal.net/socialintro.pdf
3. Akintola, M., Bello, M. B. ir Daramola, D. S. (2016). Usage of Whatsapp as a Social Media Platform among Undergraduates in Kwara State: *Introduction*. Prieiga per internetą: https://www.researchgate.net/publication/315921496_Usage_of_Whatsapp_as_a_Social_Media_Platform_among_Undergraduates_in_Kwara_State
4. Alsolamy, F. (2017). *Social networking in higher education: academics attitudes, uses, motivations and concerns*. Prieiga per internetą: http://shura.shu.ac.uk/15852/8/Fah%20Alsolamy%20-%20social%20networking%20%28VoR%29%20archive%20copy.pdf
5. Al-Mukhaini, E. M., Al-Qayoudhi, O.W. S. ir Al-Badi, O. A. H. (2014). Adoption of social networking in education: a study of the use of social networks by higher education students in Oman: literature review and related research. *Journal of international education research*, 10 (2), 142-153. Prieiga per internetą: https://www.researchgate.net/publication/261063084_The_Adoption_of_Social_Networking_in_Education_A_Study_of_the_Use_of_Social_Networks_by_Higher_Education_Students_in_Oman
6. Ali Rohani, V. ir Siew Hock, O. (2010). *On social network web sites: definition, features, architectures and analysis tools*. Prieiga per internetą: http://jacr.iausari.ac.ir/article_2392_e8aa31fb1ae5cc322a7686de2fe54d61.pdf
7. Bartosik-Purgat, M., Filimon, N. ir Kiygi-Calli, M. (2017). Social media and higher education – an international perspective: Literature overview. *Economics and Sociology*, 10 (1), 181-191. Prieiga per internetą: http://www.economics-sociology.eu/files/ES_10_1_Bartosik-Purgat_Filimon_Kiygi%20Calli.pdf
8. Bista, K. (2015). Is Twitter an effective pedagogical tool in higher education? Perspectives of education graduate students. *Journal of the scholarship of teaching and learning*, 12(2), 83-102. Prieiga per internetą: https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1059422.pdf
9. Bitinas, B. (2013). Rinktiniai edukologijos raštai. II tomas. *Edukologinis tyrimas: sistema ir procesas ugdymo tyrimų idėjos ir problemos*. Prieiga per internetą:

http://talpykla.elaba.lt/elaba-fedora/objects/elaba:4354227/datastreams/MAIN/content

10. Boyd, D. (2006). *Friends, Friendsters, and MySpace Top 8: Writing Community Into Being on Social Network Sites*. Prieiga per internetą: https://academic.oup.com/jcmc/article/13/1/210/4583062
11. Buckingham, D. (2007). Digital Media Literacies: rethinking media education in the age of the Internet. *Research in Comparative and International Education*, 2(1), 43-55. Prieiga per internetą: http://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.2304/rcie.2007.2.1.43
12. Calvo-Armengol, A., Patacchini, E. ir Zenou, Y. (2008). *Peer effects and social networks in education*. Prieiga per internetą: http://ftp.iza.org/dp3859.pdf
13. Caverlee, J. ir Webb, S. (2008). *A Large-Scale Study of MySpace: Observations and Implications for Online Social Networks*. Prieiga per internetą: http://faculty.cs.tamu.edu/caverlee/pubs/caverlee08alarge.pdf
14. Chagas, A., Porto, C. ir Santos, E. (2016). *Facebook and education*. Prieigą per internetą: http://www.uepb.edu.br/download/ebooks/Facebook-and-Education.pdf
15. Choge, E. K. (2015). Social networks integration into teaching and learning in higher education in Kenya: *Literature review.* Prieiga per internetą: http://erepository.uonbi.ac.ke/bitstream/handle/11295/99597/Choge_Social%20Networks%20Integration%20Into%20Teaching%20And%20Learning%20In%20Higher%20Education%20In%20Kenya.pdf?sequence=1&isAllowed=y
16. Collin, P., Rahilly, K., Richardson, I. ir Third, A. (2011). *The benefits of social networking services*. Prieiga per internetą: http://www.uws.edu.au/ data/assets/pdf_file/0003/476337/The-Benefits-of-Social-Networking-Services.pdf
17. Cronin, M. J. (2009). *The purpose of Facebook: The value of Facebook friends in increasing self-perceived popularity: Introduction.* Prieiga per internetą: https://scholarworks.uni.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1093&context=hpt
18. Dabbagh, N. ir Kitsantas, A. (2011). *Personal Learning Environments, social media, and self-regulated learning: A natural formula for connecting formal and informal learning.* Prieiga per internetą: https://masononline.gmu.edu/wp-content/uploads/Abstract_N-Dabbagh.pdf
19. Donelan, H., Kear, K. ir Ramage, M. (2010). *Online communication and collaboration: A global phenomenon.* New York: Routledge.
20. Duncan, G. D. ir Barczyk, C. C. (2016). *Facebook's effect on learning in higher education: an empirical investigation*. Prieiga per internetą: https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1136166.pdf

21. Ellison, N. ir Boyd, D. M. (2008). *Social network sites: definition, history and scolarship*. Prieiga per internetą: https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/j.1083-6101.2007.00393.x
22. Gersamia, M. ir Toradze, M. (2017). *Communication funkction of social networks in media education: the case of Georgia*. Prieiga per internetą: https://www.athensjournals.gr/media/2017-3-3-2-Gersamia.pdf
23. Granda, P., Mouriz S. N. ir Ruiloba, S. (2008). *Legal problems of social networks*. Prieiga per internetą: https://www.w3.org/2008/09/msnws/papers/NETWORKS_LEGAL_PROBLEMS.PDF
24. Grosseck, G. (2009). *To use or not to use web. 2.0 in higher education?* Prieiga per internetą: https://ac.els-cdn.com/S1877042809000895/1-s2.0-S1877042809000895-main.pdf?_tid=cadcc051-81ca-44f9-a58f-f9c0116adec2&acdnat=1543761645_b1cbbe97be3cc1f8d6dc48220c0fb396
25. Grosseck, G. ir Holotescu, C. (2008). *Can we use Twitter for educational activities*. Prieiga per internetą: https://www.scribd.com/document/2286799/Can-we-use-Twitter-for-_educational-activities
26. Hosny, I. M. ir Fatima, S. (2012). Facebook in education: students, teachers and library perpectives. *Journal of computing*, 4(6), 2151-9617. Prieiga per internetą: https://www.researchgate.net/publication/258262564_Facebook_in_Education_Students_Teachers_and_Library_Perspectives
27. Inamorato dos Santos, A. (2017). *Going open. Policy Recommendations on Open Education in Europe (OpenEdu Policies)*. Prieiga per internetą: http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC107708/jrc107708_jrc_107708_final_going_open_-_policy_recommendations_on_open_education_in_europe.pdf
28. Yakin, I. ir Tinmaz, H. (2013). Using Twitter as an instructional Tool: a case study in higher education. *TOJET: The turkish nline journal of educational technology*. 12(4), 209-218. Prieiga per internetą: http://tojet.net/articles/v12i4/12423.pdf
29. Jansz, J. ir Hitters, E. (2010). *Participation on Facebook, MySpace and Twitter: History of social networking sites.* Prieiga per internetą: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=3&ved=2ahUKEwjYl8S5i-bdAhWG3CwKHdu1Cp8QFjACegQIBxAC&url=https%3A%2F%2Fthesis.eur.nl%2Fpub%2F9024%2FMAThesisSmeele.pdf&usg=AOvVaw0Inm2SXdt6SdCUIB_SJd3z

30. Jethro, O. O., Grace, A. M. ir Thomas, A. K. (2012). E-learning and its effects on teaching and learning in a global age. *International journal of academic research in business an social sciences*, 2(1), 203-210. Prieiga per internetą: http://www.hrmars.com/admin/pics/484.pdf
31. Jonutis, L. (2010). *Akademinio jaunimo socialinių ryšių kūrimas internetiniuose socialiniuose tinklapiuose: sociologinė analizė : socialinė sąvoka- komentarai*. Prieiga per internetą: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=2ahUKEwjRkdCu4-PdAhVGkSwKHUk4AnsQFjAAegQIABAC&url=http%3A%2F%2Fgs.elaba.lt%2Fbject%2Felaba%3A2050289%2F2050289.pdf&usg=AOvVaw2XknldTagVJv-4gU0wo7h5
32. Jovanovic, J. ir Chiong, R. (2012). *Social networking, teaching and learning*. Prieiga per internetą: http://www.ijikm.org/Volume7/IJIKMv7p039-043Editorial572.pdf
33. Junco, R., Heibergert, G. ir Loken, E. (2011). The effect of Twitter on college student ehgagement and grades. *Journal of Computer Assisted Learning*, 27, 119-132. Prieiga per internetą: https://pdfs.semanticscholar.org/db77/22df0b2972918985d46303c81299c83b8f01.pdf
34. Kane, G. C., Labianca, G., Borgatti, S. ir Alavi, M. (2013). *What's different about social media networks? A framework and research agenda: designing ties***.** Prieiga per internetą: https://pdfs.semanticscholar.org/d570/d72b5feefdbbffe94d72d0aff213699a945f.pdf
35. Kardelis, K. (2002). *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai.* Prieiga per internetą: https://verslas09.files.wordpress.com/2010/01/mtp.pdf
36. Kiralova, A. ir Pavličeka, A. (2014) *Development of social media strategies in tourism destination*. Prieiga per internetą: https://ac.els-cdn.com/S1877042815012719/1-s2.0-S1877042815012719-main.pdf?_tid=d814a51a-0d8c-426c-a4ab-8354b114ada8&acdnat=1544369344_380ec9db1895d2d035f4897d269f524c
37. Kneitaitė, V. (2012). *Verslo komunikacija socialiniuose tinkluose. „Facebook" atvejis.* Prieiga per internetą: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=2ahUKEwi9psfYxOPdAhWKjSwKHY1XD2QQFjAAegQICRAC&url=http%3A%2F%2Ftalpykla.elaba.lt%2Felaba-fedora%2Fobjects%2Felaba%3A2113134%2Fdatastreams%2FATTACHMENT_2113140%2Fcontent&usg=AOvVaw0C7N26Wzl11F3_EpRmnMg4
38. Leaver, T. ir Kent, M. (2014). *Digital culture and education*. Prieiga per internetą: http://www.digitalcultureandeducation.com/cms/wp-content/uploads/2014/05/leaver.pdf
39. *Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030"*. (2012). Prieiga per internetą: https://www.docdroid.net/OHqeBsc/lietuva2030.pdf

40. Lytras, M. D., Visvizi, A., Daniela, L., Sarirete, A. ir Ordonez De Pablos, P. (2018). Social networks research for sustainable smart education: *Literature review on the exploitation of social networking technologies.* Prieiga per internetą: https://www.researchgate.net/publication/327159823_Social_Networks_Research_for_Sustainable_Smart_Education
41. Maccaroll, N. ir Curran, K. (2015). *Social networks in education: introduction.* Prieiga per internetą: https://www.researchgate.net/publication/269558511_Social_Networking_in_Education
42. Macevičius, E. (2010). *Socialinių medijų komercializavimas: tarptautinis aspektas: socialinių medijų samprata.* Prieiga per internetą: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwjJ0vvbzePdAhWpCcAKHYroCQYQFjAAegQICRAB&url=https%3A%2F%2Fepublications.vu.lt%2Fobject%2Felaba%3A2151905%2F&usg=AOvVaw2fvcFks-dhaxVM8J2aQovR
43. Mardiana, H. (2016). *Social media and implication for education: case study in faculty of technology and science Universitas Buddhi Dharma, Tangerang, Indonesia.* Prieiga per internetą: https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED574268.pdf
44. Marichal, J. (2016). *Facebook Democracy – The Architecture of Disclosure and the Threat to public Life: Facebook and its evolving privacy policy.* USA: California Lutheran University.
45. Marion, A. ir Omotayo, O. (2010). *Development of a Social Networking Site with a Networked Library and Conference Chat: Background*. Prieiga per internetą: http://eprints.covenantuniversity.edu.ng/7864/1/10.1.1.302.760.pdf
46. Mark, G., Guy, I., Kremer-Davidson, S. ir Jacovi, M. (2014). *Most Liked, Fewest Friends: Patterns of Enterprise Social Media Use: Patterns of social media use*. Prieiga per internetą: https://www.research.ibm.com/haifa/dept/imt/papers/markCSCW14.pdf
47. Mason, R. ir Rennie, F. (2008). *E-learning and social networking handbook*. Prieiga per internetą: https://pdfs.semanticscholar.org/45c7/bc8513109888ce36e6d3085ff52c439c8c7f.pdf
48. Mislove, E. A. (2009). *Online social networks: measurement, analysis and applications to distributed information systems.* Prieiga per internetą: https://mislove.org/publications/SocialNetworks-Thesis.pdf
49. Mhunpiew, N. ir Purayidathil, J. (2015). Social Networks as a Tool for Education: An Awareness of School Leaders: Social media: A tool for Education. *US-China Educational Review,* 5 (2), 135-141. Prieiga per internetą: http://www.davidpublisher.com/Public/uploads/Contribute/5508d3f94e6f9.pdf\

50. Nguyen, T. (2017). *Undergraduate students use of Facebook for educational purposes: advantages, difficulties and potentian for connected learning*. Prieiga per internetą: http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/102580/1513684873.pdf?sequence=1
51. Oleksiyenko, A. (2013). *Opportunity structures and higher learning in a globally-connected place: tensions and ties between outbound and upward mobility*. Prieiga per internetą: https://www.researchgate.net/publication/257568212_Opportunity_structures_and_higher_learning_in_a_globally-connected_place_Tensions_and_ties_between_outbound_and_upward_mobility
52. Patrut, M. ir Patrut, B. (2013). *Social media in higher education: teaching in web 2.0*. Prieiga per internetą: https://www.tau.ac.il/~ilia1/publications/personalization-of-learning.pdf
53. Piskorski, M. J., Chen, D. ir Knoop, C. I. (2011). *My space: Bacground on MySpace*. Prieiga per internetą: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=21&ved=2ahUKEwiBmK22_uXdAhXH2ywKHZ9zApkQFjAUegQIAxAC&url=https%3A%2F%2Fbostoncollege.instructure.com%2Ffiles%2F64002710%2Fdownload%3Fdownload_frd%3D1%26verifier%3DbuLB9ZV8FW9t3blB7VY79jpSKdTQCi6EMBpNw8YY&usg=AOvVaw3ONu4ydg0OC_BHQUbqyNUx
54. Prescott, J., Stodart, M., Becket, G. ir Wilson, S. (2013). *The experience of using Facebook as an educational tool*. Prieiga per internetą: https://www.researchgate.net/publication/275107088_The_Experience_of_using_Facebook_as_an_Educational_Tool
55. Raad, E. ir Chbeir, R. (2014). *Privacy in online social networks*. Prieiga per internetą: https://hal.archives-ouvertes.fr/hal-00975998/file/Privacy_in_Online_Social_Networks.pdf
56. Raacke, J. ir Bonds-Raacke, J. (2008). *MySpace and Facebook: Applying the Uses and Gratifications Theory to Exploring Friend-Networking Sites.* Prieiga per internetą: https://www.researchgate.net/publication/5431122_MySpace_and_Facebook_Applying_the_Uses_and_Gratifications_Theory_to_Exploring_Friend-Networking_Sites
57. Richter, A. ir Koch, M. (2008). Functions of social networks services: *Functionalities of SNS*. Prieiga per internetą: http://www.kooperationssysteme.de/docs/pubs/RichterKoch2008-coop-sns.pdf
58. Rojas Kramer, C., Esquivel Gamez, I. ir Garcia Santillan, A. (2015). *Educational use of Facebook in higher-educational environments current practices and guidelines*. Prieiga per internetą: https://www.researchgate.net/publication/279914184_Educational_use_of_Facebook_in_higher-education_environments_current_practices_and_guidelines

59. Romansky, R. P. (2014). *Social media and personal data protection: a brief review of social media (related work)*. Prieiga per internetą: https://www.researchgate.net/publication/307570419_SOCIAL_MEDIA_AND_PERSONAL_DATA_PROTECTION
60. Sampath Kumar, N., Karthik Chandran, U., Arun Kumar, N. ir Karnavel, K. (2012). *Social Networking Site For Self Portfolio: Social networks sites*. Prieiga per internetą: https://arxiv.org/pdf/1307.3399.pdf
61. Seechaliao, T. (2015). *Lecturers' Experience Of Using Social Media In Higher Education Courses*. Prieiga per internetą: https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1077332.pdf
62. Selwyn, N., Gorard, S. ir Furlong, J. (2004). Adult's use of ICT for learning: reducing or increasing educational inequalities? *Journal of vocational education and training*, 56(2), 269-290. Prieiga per internetą: https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/13636820400200257
63. Staff, C., King, H., Roberts, M., Pannell, S., Roberts, D., Wilson, N., Mann, R. ir Cooper, A. (2016). *Using social media for social research: An introduction: Executive Summary*. Prieiga per internetą: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/524750/GSR_Social_Media_Research_Guidance_-_Using_social_media_for_social_research.pdf
64. Silius, K., Kailanto, M. ir Tervakari, A. M. (2011). Evaluating the quality of social media in an educational context: *Development and evaluation of WesQu tool*. *iJET*, 6(3), 21-27. Prieiga per internetą: http://online-journals.org/index.php/i-jet/article/view/1732/1872
65. Silvestru, C. I., Lupescu, M. E. ir Draistaru, A. S. (2016). *The impact of using social media in adult education*. Prieiga per internetą: http://www.irisro.org/edusoc2016nov/23SilvestruCatalin.pdf
66. Srivastava, P. (2012). Social netwirking & it's impact on education-system in contemporary era. *International journal of information technology infrastucture*, 1(2), 11-18. Prieiga per internetą: http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.303.7026&rep=rep1&type=pdf
67. Svidinskas, S. (2014). So*cialinių tinklų įtaka organizacijos marketingo plėtrai: socialinių tinklų įtakos organizacijos marketingo plė trai teoriniai aspektai*. Prieiga per internetą: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=2ahUKEwiYpsnyzuPdAhVJXCwKHeTRCiUQFjAAegQICRAC&url=https%3A%2F%2Fvb.mruni.eu%2Fobject%2Felaba%3A2122180%2F2122180.pdf&usg=AOvVaw018b_fevMAN2ZbArbNjU33

68. *Švietimo struktūrinė reforma.* (2018). Prieiga per internetą: https://lrv.lt/uploads/main/documents/files/Švietimo%20reforma.pdf
69. Tiryakioglu, F. ir Erzurum, F. (2011). Use of Social Networks as an Education Tool. *Contemporary educational technology*, 2 (2), 135-150. Prieiga per internetą: http://fliphtml5.com/dqeo/usqy
70. Treem, J. W., Dailey, S. L., Pierce, C. S. ir Biffl, D. (2016). *What we are talking aboutwhen we talk about social media: a framework for study*. Prieiga per internetą: https://deepblue.lib.umich.edu/bitstream/handle/2027.42/134199/soc412404_am.pdf?sequence=1&isAllowed=y
71. Trepulė, E. ir Daukšienė, E. (2016). *Socialinių tinkle naudojimas suaugusiųjų švietime.* Prieiga per internetą: https://cdn5.fpfis.tech.ec.europa.eu/epale/cdn/farfuture/7F7kmIBmae059w7bpasUWjbo1C2uaILUvBDo1BjNPA8/mtime:1473243818/sites/epale/files/2016-epale-lt-00097.pdf
72. Vaičiūnienė, V., Mažeikienė, V. ir Valūnaitė Oleškevičienė, G. (2013). *Social media in adult education*. Prieiga per internetą: https://wdn.ipublishcentral.com/association_lithuania_serials/viewinsidehtml/5471820256364 4
73. *Valstybinė švietimo 2013-2022 metų strategija*. (2014). Prieiga per internetą: https://www.itc.smm.lt/wp-content/uploads/2015/06/valstybine_svietimo_2013-2022_strategija.pdf
74. Wattenhofer, M., Wattenhofer, R. ir Zhu, Z. (2012). *The Youtube social network*. Prieiga per internetą: https://storage.googleapis.com/pub-tools-public-publication-data/pdf/37738.pdf
75. Weerakkody, V. (2012). *Technology Enabled Transformation of the Public Sector: Advances in E-Government*. United States of America: Information Science Reference.
76. Wilkinson, D. ir Theiwall, M. (2010). *Social Network Site Changes Over Time: The Case of MySpace: Introduction.* Prieiga per internetą: https://pdfs.semanticscholar.org/c532/fa88a89630af57cc1246c32f4590bc2d6c6e.pdf
77. White, B., King, I. ir Tsang P. (2011). *Social media tools and platforms in learning environments*. Prieiga per internetą: https://www.researchgate.net/profile/Marianna_Sigala/publication/278710721_Social_Media_Tools_and_Platforms_in_Learning_Environments/links/565b6c8e08ae1ef92980f64b/Social-Media-Tools-and-Platforms-in-Learning-Environments.pdf
78. Wuest, C. (2010). *The risk of social networks: social aspects.* Prieiga per internetą: https://www.symantec.com/content/en/us/enterprise/media/security_response/whitepapers/the_risks_of_social_networking.pdf

Koliataitė E. Dėstytojų patirtys taikant socialinius tinklus efektyvinant studijų procesą / Edukacinių technologijų valdymo magistro baigiamasis darbas. Vadovas prof. dr. V. Indrašienė.-Vilnius: Mykolo Romerio Universitetas, Edukologijos ir socialinio darbo institutas, 2018.-71 p.

SANTRAUKA

Tema pasirinkta atsižvelgiant į besimokančiųjų poreikius ir vykstančias švietimo reformas, kuomet siekiama besimokantiesiems sudaryti sąlygas mokytis nepriklausomai nuo geografinės padėties ir/ar laiko. Socialinių tinklų vartotojų skaičiaus augimas, laiko praleidžiamo socialiniuose tinkluose kasmetinis didėjimas rodo šio reiškinio skverbimąsi į įvairias sritis bei nuolatinį populiarėjimą. Temos aktualumą lemia faktorius, jog Lietuvoje nėra atlikta tyrimų apie dėstytojų patirtis taikant socialinius tinklus efektyvinant studijų procesą. Siekiant pasiekti darbo tikslą - suformuluoti trys uždaviniai: atskleisti socialinių tinklų paskirtį ir funkcionavimą; išanalizuoti socialinių tinklų panaudojimo galimybes studijų procese; atskleisti dėstytojų patirtis naudojant socialinius tinklus studijų procese.

Tiriamojoje darbo dalyje – pasirinktas kokybinis tyrimas, pusiau struktūruotas interviu metodas, kurio duomenys analizuoti taikant kokybinę turinio (content) analizę. Tyrime dalyvavo Lietuvos aukštųjų mokyklų dėstytojai.

Tyrimo duomenų analizė atskleidė, jog technologijos vaidina svarbų vaidmenį šiuolaikiniame švietimo procese, ypač socialiniai tinklai, kurie palengvina dėstytojų ir studentų komunikaciją. Šis tyrimas rodo, jog dėstytojai pritaikė Facebook, Youtube, Twitter, LinkedIn studijų procese ir juos naudoja aktyviausiai. Šiais socialiniais tinklais siekiama skatinti mokymąsi, įsitraukimą, kompetencijų tobulinimą bei paversti mokymosi procesą inovatyviu, visiems prieinamu, patraukliu. Šis tyrimas atskleidė, kad socialiniai tinklai gali būti pritaikomi studijų proceso efektyinimui.

Šį magistro darbą sudaro: įvadas, keturi skyriai, išvados, rekomendacijos, literatūros šaltinių sąrašas, santrauka lietuvių ir anglų kalba, 30 priedai. Darbo apimtis be priedų 71 puslapiai. Magistriniame darbe pateiktos vaizdinės priemonės: 1 lentelių ir 20 paveikslai.

Raktiniai žodžiai: dėstytojų patirtys, socialiniai tinklai, studijų procesas.

Koliataitė E. Teachers experience in applying social networks while seeking effectives in the study process / Master's Thesis of Educational Technologies Management. Tutor prof. dr. V. Indrašienė. – Vilnius: Mykolas Romeris University, Institute of educational sciences and social work, 2018.-71 p.

SUMMARY

Topic is selected taking into account the needs of the educated and ongoing education reforms, where it is being aimed to create conditions to receive education regardless of geographical position and / or time. Increase in the number of social network users, increase in time being spent online using these networks annualy shows the penetration of this occurrence to different aspects of life and constant growth in popularity. Relevance of the topic is driven by the fact there is no research studies done on lecturer experience in Lithuania using social networks making the educating process more effective. Seeking to reach the goal of this thesis three tasks were defined: reveal the purpose and functionality of social networks; analyze the potential of social network use in study process; disclose lecturer experience using social networks in education.

Qualitative research is selected for the investigational part of the thesis – half structured interview method, where data is analyzed using qualitative content analysis. Lecturers of Lithuanian universities participated in this study.

Data study of the investigation revealed that technologies frive a strong role in today's educational process, especially social networks that facilitate the communication among lecturers and students. This investigation shows lecturers using Facebook, Youtube, Twitter, LinkedIn most commonly in the study process. These networks used to foster studying, involvment, improovement of competencies and make the study process innovative, accessible, actractive. This study uncovrs the social networks can be used to make the study process more effective.

This Master Thesis is concluded from: introduction, four sections, conclusion, reconmendations, referanced literature list, summary in lithuanian and english, 30 attachements. Thesis volume in w/o attachements : 71 pages. Masters Thesis includes the folowing visual measures: 1tables and 20 pictures.

Key words: lecturer experience, social networks, study process.

PRIEDAI